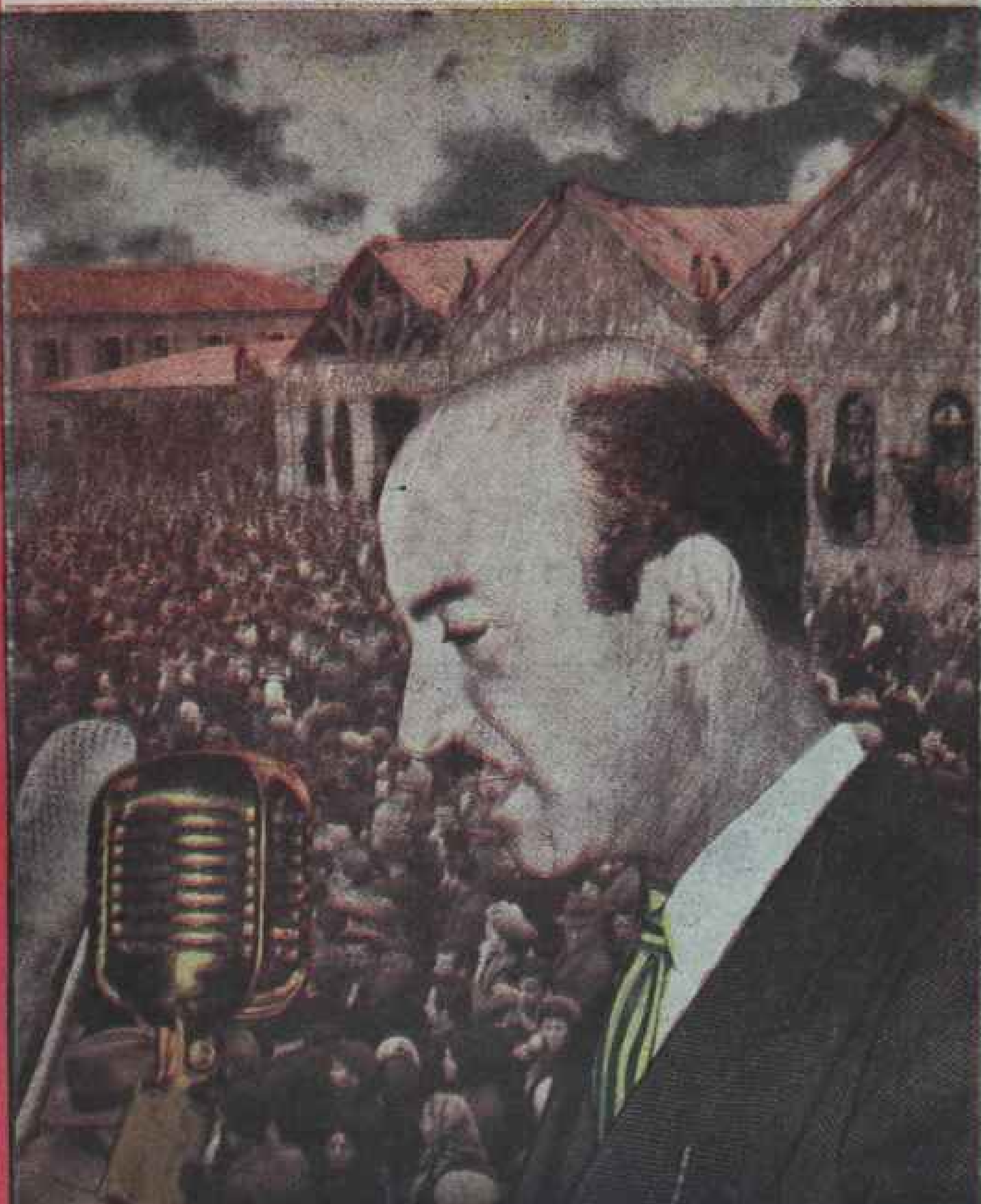
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

1956 YILINDA

15

Ev ve Apartman Dairesi

— İkramiye ve kredili —

Ayrıca zengin para ikramiyeleri

AKBANK

(Tafsilât gişelerimizde)

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Sene : 2, Cilt: VI Sayı : 99

Rüzgarlı Sok. Ovehan

Kat : 3 Daire : 7

P. K. 582 — Ankara

Tel : 15221 (Başyazar)
18992 (Yazı İşleri ve İdare)

Fiatı : 60 Kuruş

İmtiyaz Sahibi :

Metin TOKER

Umumi Neşriyat Müdürü :

Hamdi AVCIOĞLU

*

Bu nüshada yazı işlerini fiilen idare eden mes'ul Müdür :

Yusuf Ziya ADEMHAN

*

Teknik Sekreter :

M. Nevzat ÜNLÜ

*

Karikatür :

TURHAN

*

Fotoğraf :

Hüseyin EZER
ASSOCIATED PRESS
TÜRK HABERLER AJANSI

*

Klişe :

Doğan Klişe ATELYESİ

*

Müessese müdürü :

Mübin TOKER

*

Abone Şartları :

3 aylık	(12 nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 lira.
1 senelik	(52 nüsha) :	24 lira

*

İlan Şartları :

4 renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira

Kapak içi 300 lira metin sayfaları Santimi 4 lira

*

Dizildiği ve Basıldığı Yer :

Yeni Matbaa — Ankara

Kapak resmimiz :

Muammer Obuz

Bir yemin uğruna

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Son derece mühim bir mesele üzerinde ehemmiyetle durmak mecburiyetiyle karşı karşıya bulunuyoruz. Bu mesele dış politikamızdır. Hakikaten içinde yaşadığımız devrede dış münasebetlerimiz hayati bir mahiyet almıştır ve o mevzuda hükümeti bir yandan Meclisin, diğer taraftan basın yoluyla umumi efkarın mürakabesiz bırakması başımıza tarifi gayrı kabil güçlükler çıkarabilir. Gerek rejim mevzuunda, gerekse iktisadi sahada bu murakabeyi arzulanan şekilde işletebilseydik bugünkü sıkıntılarımıza belki de maruz dahi kalmazdık. Şimdi, hiç olmazsa maziden ders alarak önümüze yeni açılan ve dünyadaki siyasi konjonktür icabı son derece mühim hale gelen dış politikamızın her safhasında hükümeti yakından kontrol edelim. Rejim mevzuunda ve iktisadi sahada karşı karşıya bırakıldığımız emrivakileri dış politikada önlemenin tek yolu bundan ibarettir.

Dış politika dünyanın biç bir memleketinde iç politika kadar alâka çekmemiştir. Fakat bu, büyük halk kütleleri için böyledir. Yoksa her yerde Meclis ve basın zamanı geldiğinde o mevzuların üzerine eğilmekten ve ışık serpmekten geri kalmamıştır. Dış politikadan bahsetmenin, fikir ileri sürmenin, murakabe etmenin güçlüğü bu sahada her şeyin "bilgi" ye dayanmasından ileri gelmektedir. Bilgiyi elinde tutan ise, sadece hükümettir. Eğer hükümet bir muhakeme için gerekli malzemeyi Meclisten veya umumi efkârdan esirgerse, elbette ki söylenecek sözler umumi mahiyette olmaktan ileri gitmez, müsbet tenkidler ve ikazlar güçleşir, lâzım olan bilgi ecnebi kaynaklardan temin edileceğinden bazı yanlışlıklar vukua 'gelir. Bu ise, ortalığı karıştırmaktan başka işe yaramaz. O bakımdan Meclis ve basın her şeyden evvel hükümeti zaman zaman dış münasebetlerimiz etrafında aydınlatıcı malûmat vermeğe mecbur etmeli, ona bu demokratik âdeti aşılamalıdır. Ancak bu teinin edildikten sonradır ki murakabe esaslı şekilde işlemeğe başlar.

Burada, Menderes hükümetlerinin bir hususiyeti dolayısiyle güçlükle karşılaşılacağı ortadadır. Bu hükümetler demokrasilerde adet olan murakabeden hoşlanan hükümetler değildir. Bilâkis hükümetin başkanı dünyada her şeyin en iyisini kendisinin bildiği zehabındadır ve arkadaşları, bu zatın hareket tarzını ilmi yollardan izah imkânını bulamayınca "cezbe" den bahsetmeye başlamaktadırlar. Gerek rejim meselelerimizin, gerekse ekonomik durumumuzun bugünkü perişan hali hep bu zihniyetin neticesidir. Hiç olmazsa dış politikada hükümet başkanının "cezbe" ye girmemesine elbirliğiyle çalışmak mecburiyetindeyiz. Zira rejim meseleleri, hatta iktisadi vaziyetimiz nihayet, bu hükümet gidip - Mr. Thornburg'un tabiriyle - iyi ve daha iyi bir idare kurulduğunda büyük gayretler pahasına da olsa tarafımızdan düzeltilebilir. Ama dış politikada atılacak bir kaç ihtiyatsız adım telâfisi gayrı kabil neticeler doğurur. Bu bakımdan Meclisi ve basını peşin olarak ikaz etmekte büyük fayda vardır. Onların bugün vazifelerini yapmaları, tahmin olunamıyacak kadar hayatî bir lüzum halini almıştır.

*

Dış politika meselelerimizin son haftaların en mühim hadisesi haline gelmesi sebebi ikidir. Evvelâ Kıbrıs işi vehamet kesbetmiştir ve bu mevzuda acil, realist bir karara varmak lâzımdır. Hata üstüne hata işleyen ve pek tabu olarak ezeli "England above all Her şeyhi üstünde İngiltere" prensibine sadık kalarak politikasını tesbit eden Londra hükümetlerinin dümen suyundan ayrılmalı, kendimize ait bir hareket tarzı tutmalıyız. Belki hükümetimizin başkanı şahsen inandığı dehasiyle İngiltereyi de kendisinin idare ettiği ve Londranın, Ankaranın dümen suyunda olduğu kanaatindedir ama görmesini bilen gözler hakikatin bu olmadığını anlamakta güçlük çekmemektedirler. Kıbrıs hakkında bütün partilerin iştirak edecekleri bir "milli politika" çizmeden dünya siyaset âleminde sesimizi layıkı veçhile duyurmamıza imkân ve ihtimal yoktur. Bu "millî politika" nın temel taşı ise şimdi yapıldığı gibi hukuki veya stratejik mülâhazalardan ziyade, doğrudan doğruya adayla olan demografik alâkamız olmalıdır. Hukuki veya stratejik mülâhazalarla hak iddia edilen devri çoktan arkada bıraktığımızı, zaten böyle bir talebi destekleme imkânlarını belki Amerikayla Rusya hariç biç bir devletin elinde tutmadığını anlamamı» lâzımdır. Hükümetin bugün takip ettiği yol, Kıbrıs işinin bizim lehimizde hallini sağlayacak yol olmaktan çok uzaktır.

İkinci sebep, Rusyanın uzattığı eldir. Rusya el uzatma zamanını seçerken içinde bulunduğumuz ekonomik güçlükleri de elbette ki hesaba katmış ve Amerika Birleşik Devletleriyle yardım mevzuundaki anlaşmazlığımızı göz önünde tutmuştur. Şimal komşumuza karşı çok ihtiyatlı davranmamız lüzumu gün gibi aşikârdır. Fakat gün gibi aşikâr olan başka bir husus başı kuma gömmenin bir fayda vermiyeceğidir.

Saygılarımızla AKİS

D.P.

Ava giden avlanır

Bundan bir müddet evvel D. P. nin müfrit tanınan ileri gelenlerinden bir tanesinin düğününde üstad cesedlerden bahsetmeyi pek sever - iktidarın Meclis Grubunda birinci derecede söz sahibi olan ağlamaklı sesli zata sordular:

"— Grup ise pek ateşli başladı, sonra sönüverdi. Ne oldu böyle?"

Ağlamaklı sesli zat gırtlağını akord etti ve cevap verdi:

"— Bırakmadınız ki!..."

Söylemek istediği, Muhalefetin Adnan Menderese karsı yaptığı hücumların grupta aksülamel doğurduğu ve milletvekillerini Genel Başkanın etrafında topladığıydı. Kanaatine yılbaşından evvel D. P. grubunda cereyan eden ve Menderes III. kabinesinin devrilmesiyle neticelenen hareket Muhalefetin bir atalet devrinde bulunuşundan dolayıydı. O tarihte okların hedefi bu kadar aşikâr bir şekilde Adnan Menderes değildi. Onun için milletvekilleri herhangi bir parti tesanüdü fikrine rağbet etmeksizin kabineyi düşürmüşlerdi. Ama şimdi muhalefet partilerinden muhalefet organlarına ve tarafsız basına kadar sesi çıkan ne varsa D. P. Genel Başkanının şahsına hücum ediyor, hattâ daha da iteri giderek iktidarın Meclis grubunu "bu zattan kurtulmaya" teşvik ediyordu. Teşvikçilerin başında bizzat İsmet İnönü geliyordu. C.H.P. Genel Başkanı bilhassa son zamanlarda taarruza geçmişti. Bu ise D.P. milletvekillerini kendi liderlerinin etrafında topluyor, onu başlarında muhafazaya zorluyordu. Bir nevi "tehlikeden korunma insiyakı" iktidarın Meolla grubu azalarına hakim olmaya başlıyordu. Buna bizzat Genel Başkanın taraftarları tarafından yapılan "aman oyuna gelmiyelim" propagandası ilâve olununca D.P. içinde zahiri bir birlik kendini gösteriyordu. Böylece grubun hükümet üzerindeki murakabe imkânı azalıyor, müfrit milletvekilleri vaziyete hakim oluyor, aksine liberal milletvekilleri seslerini müşterek tehlike önünde kesmek zorunda kalıyordu. Onlar seslerini kesince de Adnan Menderes istediği gibi hareket ediyor, hükümet programındaki vaadlerini bir gayrı muayyen istikbale bırakıyor, Sarol veya Zorlu gibi ideal arkadaşlarım tekrar gözde vaziyete sokuyor, adeta herkesle istihza ediyordu. Ağlamaklı sesin sahibinin şikayet ettiği buydu. Eğer muhalefet rahat bıraksa, D.P. grubu murakabe vazifesini başarıyla yapacak, belki de bizzat Adnan Menderesi devirecekti. Ama milletvekilleri rahat bırakılmıyordu ki... Mütemadiyen tahrik, mütemadiyen hücum, mütemadiyen şirretlik! Başta C.H.P. Genel Başkam, bütün muhalifler yanlış taktik kullanıyorlardı. Adnan' Menderesi bertaraf edebilmek için gürültü etmek değil, bilâkis hareket serbestisini D.P. grubuna bırakmak, yani geçen sene yapıldığı gibi susmak lâzımdı. Bunu görmemek ise, adeta körlüktü. Mütemadiyen D. P. Genel Başkanına saldırmakta ne mâna vardı? Böylece Menderes D. P. içinde bir nevi kahraman, bir nevi kurban haline getiriliyor ve tesanüd hisleriyle birlikte merhamet hislerini de kamçılıyordu. Evet, muhalefet hata ediyordu.

Dört kurucu bir arada
İki kara kedi: Sarol - Zorla

Düğünde bu sözleri dinleyip de gerekli manayı çıkarsınlar ve muhalefetin taktiğinin iç yüzünü bilenler ağlamaklı sesin sahibine bıyık altından gülmekten kendilerini alamadılar. Oyundan kaçan D. P. grubu oyuna geliyordu da, farkına varmıyordu.

Ordinaryüs profesörün taktiği

Zira herkesin gördüğü bu hakikatleri, D.P. milletvekili Suad Başolun tabiriyle siyaset hayatının ordinaryüs profesörü olan İsmet İnönünün ve diğer muhaliflerin görüp anlamadığını sanmak safdilliğin tâ kendisiydi Elbette ki C.H.P. Adnan Menderesin devrilmesinin onun şahsına yapılan hücumlarla kolaylaşmıyacağını biliyordu. Bilâkis D.P. Meclis Grubunun bu hücumlar karşısında liderin etrafında derlenip toplanacağına da vâkıftı. Geçen yılki pasif, hattâ yumuşak politikanın aksülameli kimsenin gözünden kaçmamıştı. C.H.P. muhalefet vazifesini yapmayınca, bu işi D.P. milletvekilleri üzerlerine alıyorlar ve tenkid edilecek pek çok şey bulunduğundan toplantılarda onlar parlıyorlardı. O halde C.H.P. ve onunla beraber bütün muhalif partiler hedef olarak neden Adnan Menderesi alıyorlardı? Bunun cevabı son derece basitti: Menderesin artık D.P. nin başından gitmesini değil, orada kalmasını istiyorlardı da ondan.. Bu, oldukça ince bir politikaydı. Muhalefet samimi surette inanıyordu ki iktidar eğer bugün kabuk değiştirse, eğer bugün D.P. içinde millete itimad verecek bir zümre iş başına geçip muhalefet yıllarında partinin yaptığı vaadleri gerçekleştirme yolunu tutsa, ekonomide istikrar sağlasa muhalefetin seçimleri kazanma şahsı büyük nisbette azalacaktır. D.P. nin bu yola girmesini. Menderesi uzaklaştırıp bambaşka bir hüviyet almasını önlemek içindir ki İsmet İnönü ve diğer muhalif liderlerin ekserisi D.P. Genel Başkanına şiddetle, hücum ediyor, onun zaaflarını belirtiyor, bir yandan Menderes mevzuunda umumi efkâra menfi telkinde bulunurken diğer taraftan da D.P. grubunun elinden hareket kabiliyetini söküp alıyor, onu lidere sıkı sıkıya bağlı bir teşekkül haline getiriyordu. Elbette ki nutuklarda büyük lâflar ediliyordu, elbette ki memleket menfaatinin ilk plânda tutulduğu bildiriliyordu. Ama aslında çok ince bir oyun oynanıyor ve D.P. nin,başında Adnan Menderesi muhafaza etmesi ters bir yoldan sağlanıyordu. Muhalefet gayet iyi anlamıştı ki şu anda en büyük kozu bizzat D.P. Genel Başkanıdır. Onun değişmemesidir ki, hattâ onun hatalarında devamıdır ki, mürakabeden sıyrılmasıdır ki 1958 seçimlerinde iktidarın el değiştirmesini temin edecektir. İnönüyü bu taktiği kullanamıyacak kadar ham stratej sanmak hataların en büyüğüdür. Herkesin gördüğünü, elbette ki muhalif liderler de görmektedirler. Ama maksatları başkadır.

Gözü açılan *çocuklar*

Gerçi son zamanlara kadar D. P. Grubunda bir ekseriyet muhalefe-

Rüştü Özal
Küfretmeme sanatı

tin bu oyununu farketmiyor, realiteye gözlerini kapıyor ve tesanüd şarkıları söyleyerek Adnan Menderese sarılıyordu. Ama liderler arasında Genel Başkanın politikasının iktidarı tehlikeye soktuğu yavaş yavaş anlaşılmaya başlanıyor ve tedbirler düşünülüyordu. Hele Adnan Menderesin Dr. Sarol ve ekselans Zorlu mevzuundaki totomu Kurucular arasındaki tesanüdü son derece zayıflatmıştı. Parti içinde nüfus ticaretinin 1 numaralı aleyhtarı olan ve bütün kusurlarına rağmen - bunlar saymakla bitmez - bu tarafı inkar kabul etmeyen Prof. Fuad Köprülü, haklarında Meclis tahkikatı devam eden şahsiyetlere Başbakanın omuz vermesini katiyyen doğru bulmuyordu.

Bütçe müzakereleri sırasında Dışişleri bütçesi görüşülürken Adnan Menderesin dış politikayı Bakana değil Fatin Rüştü. Zorluya müdafaa ettirmesi sonradan Kurucular arasında şiddetli bir münakaşa mevzuu olmuş ve Başbakan Prof. Köprülüye bir nevi tarziye vermiş, ona bunun bir daha tekerrür etmiyeceğini bildirmişti. Hadise ancak böyle yatıştırılabilmişti. Fakat Pakistanda da Menderes Dışişleri Bakanını adeta istiskal eden tavır ve sözlerinden vaz geçmemişti. Hatta Karaşi Üniversitesi tarafından fahri profesörlük payesinin tevdii merasiminde Başbakan açıkça şunları söylemişti:

"—.... ikimiz adına Köprülünün konuşması belki daha doğru olurdu. Fakat ilim adamı olan köprülünün, bu fırsattan istifada ederek konuşmasını çok derin akademik mevzulara dökmesinden çekindim".

Prof. Köprülü Anadolu Ajansı vasıtasiyle Türkiyeye da aksettirilen

Kapaktaki Politikacı

Muammer Obuz

Bu haftanın başında bütün gazeteler D. P. nin bir genç milletvekilinden bahsediyorlardı. Sözleri olduğa gibi aksettirilmemiş, sözleri istismara çalışılmış, sözleri tahrif bile olunmuştu. Ama bunların üstünde bir hakikat göze çarpıyordu: bu genç milletvekili bütün meziyeti muhalefete söğmek, iktidarı övmek olan D. P. mensuplarından değildi. Bilâkis partisine ve dolayısiyle memlekete hizmeti başka mânada alıyordu. Bir zihniyetteydi ki bu zihniyetin bilhassa 1955 ten bu yana parti içinde mesafe katettiği gözden kaçmıyordu.

Milletvekilinin adı Muammer Obuzdu. Mecliste Konyayı temsil ediyordu ve hakiki kuvveti Konyalıların kalbinde kazandığı yerdi. 1914 te Konyada doğmuştu. Orada 110 senelik evinde ikamet ediyordu. 400 senelik aile mezarlığı Konyanın merkezindeydi. Daha evvelkiler ise İsmil köyündeydi. Muammer Obuz her manasiyle Konyanın çocuğuydu. Konya lisesini bitirdikten sonra Hukuk tahsili yapmış, Doğuda, Orta Anadoluda ve Trakya'da vazife görmüştü. 1946 da seçimlerden on gün evvel o zamanki iktidar genç savcıyı demokrattır diye Tekirdağdan doğuya tayin etmişti. Fakat Muammer Obuz istifa etmiş, Konyaya gelmiş, hakikaten D.P. ye girmiş - Savcıyken Demokrat olduğu doğru değildi -, üç yıl müddetle Akyokuş gazetesini yevmi olarak çıkartmış» kimseden beş paralık yardım görmemiş, elinden geldiği kadar C.H.P. iktidariyle ve onun zihniyetiyle mücadele etmiş, 1950 de milletvekili olarak Meclise gelmişti. D.P. nin Konyadaki zaferinde Muammer Obuzun hissesini inkâr etmek haksızlığın ta kendisidir.

Muammer Obua D. P. lidlr, ama Menderesci değildir. Nitekim Menderes n. ve Menderes IV. hükümetlerine kırmızı rey vermekten çekinmemiştir. Neden çekinecektir, zaten? Dünyada, borcundan başka bir şeyi yoktur ki! Obuz, siyasetin her zaman insanı zenginleştirmediğinin D.P. içinde canlı misallerinden birisidir.

Particilik anlayışı da "bu kadar cefa çektik, biraz da safa sürelim" diye ifade edilemez. Muammer Obuz'u bir çoklarından ayıran vasıf da budur.

bu sözlerdeki ince istihzayı elbette ki farketmişti.

Fakat Dışişleri Bakanına asıl ağır gelen, Dr. Sarol veya Zorlu gibi şahsiyetlerin Adnan Menderes tarafından hâlâ himaye edilmesi ve bu himaye yüzünden Meclis Tahkikat Komisyonunun vazifesinin güçleştirilmesiydi. Halbuki Genel Başkan parti içinde bir kuvvete dayanabilmek için bu zatlara ihtiyaç hissediyordu. Buna ise Prof. Köprülü rıza göstermek niyetinde değildi ve işi hükümetten ayrılmaya kadar pek ala götürebilirdi. Hem bu sefer, geçen defa yaptığı gibi aynı kabinede başka bir vazife almak hatasını da işlemiyecekti. Kurucuların arasında Prof. Köprülünün ayrılmasına kadar gidecek bir ihtilâfın patlak vermesi ise hakiki bir buhran mahiyeti alacaktı. Zira Dışişleri Bakam sırf bu "temiz adam" şöhreti dolayısiyle teşkilât içinde tutuluyordu. Grupta da, sayıları daha az olmakla beraber, taraftarı vardı. Kabineye gelince, bir çok aza Prof. Köprülüyle aynı fikirdeydi. Her halde, Menderes bugünkü tutumunda ısrar ettiği ve ideal arkadaşlarına her ne pahasına olursa olsun kanat germekte direttiği takdirde bunun bedeli Prof. Köprülünün kaybı olacaktı. Bu hafta içinde vaziyet o derece gergindi. Hakikaten Adnan Menderesin D. P. nin başında kalması için muhalefetin bütün gayretlerine ve grubun bu oyuna kısmen gelmesine rağmen liderin vaziyeti - hatada mütemadiyen ısrar ettiğinden - hiç kuvvetli değildi.

İki milletvekilinin hikayesi.

Nitekim geçen haftanın sonunda Konyada cereyan eden bir hadisenin akisleri bunun yeni delilini teş-

Burhan Balge
Bir şampiyon

PARİS'TE KONAK SEFASI, CADİLLAC SALTANATI

Bundan pek kısa bir müddet evvele kadar Parisin en şık semti olan Neuilly'de, meşhur Bulonya ormanının hemen karşısına gelen Maurice Barres bulvarının 82 numaralı evinde bir Türk hanımefendi genç kızı, ahçısı, hizmetçisi, uşağı, sofracısı, şoförüyle beraber güzel bir hayat sürüyordu. Fransızlar bu neviden evlere "Hotel particulier" adını verirler ki bizim konaklarımıza tekabül eder. 82 numaralı konak bir bahçe içindeydi ve üç katı vardı. İçerisi, dışardan tahayyül edilemeyecek kadar iyi döşenmişti. Girenler o stil eşyalara, o avizelere, o biblo ve tablolara hayran kalmadan edemiyorlardı. Hakikaten her şeyde bir ihtişam vardı. Geniş pencerelerin pancurları açıldığında daima yeşil Bulonya ormanı ayakların altına seriliyordu. Kapının tiresini kurdan 3 bin lira eder. Serbest piyasadan ise bu paranın tutarı 8 bin lira civarındadır. 800 bin frank sadece konağın aylık kirasıydı. Personel masrafları da ayrıca Ödeniyordu. Normal bütçelerde ev kirası umum masrafın dörtte birini teşkil ettiğine göre Maurice Barres bulvarının 82 numaralı evinde ayda asgari 1 milyon 200 bin franklık masraf oluyordu. Bayan Zorlunun Fath ve Dior gibi ancak güney veya kuzey Amerika milyonerlerinin giyindikleri terzilerin tanınmış müşterisi olduğunu bilenler, 82 numarada verilen muhteşem partilere katılmak fırsatım bulanlar ise Paristeki pahalılık karşısında bu hayatın ayda 2 milyon franktan aşağıya yaşanmayacağım görüyorlardı. - Paristeki türk talebelerine verilen döviz ayda 50 bin frank civamaaş almadığını, kendisine sadece harcırah ve yevmiye verildiğini bildirmişti. Vaziyet böyle olduğuna göre Pariste ikameti temin edilen şahsiyet doğrudan doğruya bayan Zorluydu. Bayan Zorlu delegesi bulunmayan delegasyonumuz için bir ikametgâh tutmuş ve oraya yerleşmişti. İşte Paris yüksek sosyetesinin Bay Zorlunun hizmetleri hakkındaki kanaati buradan ileri geliyordu.

Fransız başkentinde günler pek tatlı geçiyordu. Bulonya ormanında at gezintileri yapılıyor. Cadillac ile küçük seyahatlere çıkılıyordu. Bu Cadillac'ın da ayrı bir hikâyesi vardı. Daimi delegeliğin gene C. M. D. harflerini taşıyan Buick marka bir otomobili mevcuttu. Fakat Parise gelen giden çok olduğundan bu otomobilin Bayan Zorlu emrinde

Bayan Zorlu'nun emrindeki meşhur Cadillac

Kuzu gibi yatıyor

nünde mükellef bir Cadillac yatıyordu. Üniformalı şoför, arabasının pırıl pırıl parlamasına daima büyük bir itina gösterirdi.Otomobilin plâkasının kenarında C. M. D. harfleri göze çarpıyordu. Bu harfleri taşımak, ancak Paristeki diplomatik misyon şeflerinin hakkıydı. Türk hanımefendinin adı Bayan Zorlu idi.

Parisin yüksek sosyetesinden pek çok kimse 1954 yılından beri Bayan Zorluya fransız başkentinde bu mükellef hayatı zevci Bay Zorlunun Türkiye Cumhuriyetine yaptığı büyük hizmetlerin mükâfatı olarak hükümetin temin ettiği kanaatinde bulunuyordu. Hakikaten konağın 300 bin frank civarındaki aylık kirasını Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ödüyordu. 300 bin frank rındadır.

Bayan Zorlunun Bay Zorlu tarafından Türkiye Cumhuriyetine yapılan büyük hizmetlerin karşılığı olarak hükümetçe Pariste yaşatıldığı yolundaki kanaat bir bakıma haklı sebeplere dayanıyordu. Bay Zorlu 1954 mayısında milletvekili seçildiğinden beri NATO nezdindeki daimi delegelik sıfatım kaybetmişti. Zira daimi delegelik bir memuriyetti. Halbuki milletvekillerinin memuriyetlerini muhafaza ettikleri gibi memuriyet maaşlarını almakta devam ettikleri de şimdiye kadar görülmemişti. Hakikaten bizzat Bay Zorlu da bu hususu 1955 bütçesinin müzakeresi sırasında resmen ifadeyle daimi delegelik vazifesini sadece Bakanlar kurulu kararıyla icabında tedvir ettiğini, kalması zaman zaman güçleşiyor, itirazlara yol açıyordu. Meselâ bir NATO toplantısı vesilesiyle fransız başkentine giden milletvekilleri heyetimize araba lâzım olmuş, kendilerine Buick'in "hanımefendinin hismetinde" bulunduğu cevabı verilmişti. Bu mahzurları önlemek içindir ki günün birinde Zorlulara siyah, muhteşem bir Cadillac çıka gelmişti. Cadillac Zorlulara aitti ve fransız limanlarından birine çıkarılmış, bu muamelenin ifasında oradaki konsolosluğumuz cansiperane gayret sarfetmişti. Fakat arabanın kim tarafından gönderildiği veya hangi parayla satın alındığı bildirilmemişti.

Zaten umumi masrafları hükümet tarafından ödenen Bayan Zorlunun diğer masraflarının karşıla-

ve DÜZİNELERLE MİLYON FRANKA DAİR ...

nış şekli bilinmiyordu. Türkiyede ise bu, nama 1954 ten bu yana ya Maliye bakanlığından geçirilerek veya Merkez Bankasından doğrudan doğruya döviz gönderilip gönderilmediği yolundaki suallerin cevapsız bırakılması tercih olunmuştu. Şimdi daimi delegasyonun masraflarının 1954 ten bu yana ne miktarı bulduğunu - bilhassa ziyafet tahsisatı, doktor masrafı, ilaç parası, mahalli personel -aylığı, bensin parası, otomobil bakım ve, tamiri karşılığı gibi fasıllar göz önünde tutularak - öğrenmek alâka uyandırıcı bir mahiyet alıyordu. Bu arada zaman zaman kızının yanına giden Bayan Tevfik Rüştü Arasa - bayan Zorlunun valdesi - da verilen dövizler biç şüphe yok kabarık bir yekûn tutuyordu. Zira ayda 2 milyon franga yaşanılan bir hayata sahip olan, kızını en pahalı mekteplerin birinde okutan, lüks terzilerde giyinen ve verdiği partilerin ihtişamı Pariste kulaktan kulağa dolaşan Bayan Zorlunun 1954 ten bu yana Fransız maliyesine Fransada kazanılmış para karşılığı hiç bir vergi ödemediği Paristeki istihbarat teşkilatımız tarafından tesbit edilmiştir. Demek ki değirmenin suyu tamamile dışardan gelmiştir. Gerçi istihbarat teşkilatımız daima Parisin en lüks oteline - Plaza Athenee - inen, son derece zengin olan ve Muzaffer Emi» Zorlu adım taşıyan bir vatandaşımıza daha rastlamıştır ama bu zatı Fatin Rüştü Zorluya bağlayan akrabalık bağları olmadığı görülmüştür.

Taksitle istifadan sonra

Paristeki hayat bu minval üzerinde geçen yılın sonuna kadar sürmüştü. İşte bu sıradadır ki Bay Zorlu üzerinde tuttuğu bütün vazifelerinden - taksitle dahi olsa - istifa etmişti. Böylece NATO ile platonik alâkası dahi kayboluyordu. Herkes zannetmişti ki hiç olmazsa bunun üzerine Bayan Zorlu da Maurice Barres bulvarındaki 82 numaralı konağı terkedecektir. Fakat hayır! Bütün ümidler boşa çıkmıştı. Bulonya ormanı civarındaki hayat hemen aynı seklide devam ediyordu. Gerçi zevci iktidardan düşen Bayan Zorluya karşı bazı kimselerin - bazı Türklerin - muamelesi değişmişti ama 82 numaralı konağın sakini Parisin yüksek sosyetesinde aynı mevkii muhafaza ediyordu. Cadillac da Zorluların hususi otomobili olduğundan seyrüseferden elbette ki kaldırılmamıştı. Konağın masrafını hâlâ Türk hükümeti ödüyordu. Anlaşılıyordu ki Bayan Zorlunun daimi Delegelik binasını "fuzuli" işgal"den vaz geçmek niyeti yoktur.

İşte bunun üzerinedir ki Ankaradan Parise bir telefon emri gelmiştir. Bu emirde Dış İşleri bakanı Prof. Fuad Köprülü Daimi Delegeliğe 82 numaralı konağın derhal tahliye ettirilmesini bildiriyordu.

Meşhur konak
Beylik!

Emirle beraber iki senelik rüya âlemi de bir bakıma sona eriyordu. Bayan Zorlu son günlerde konaktan ayrılmış, meşhur Cadillac da satılığa çıkarılmış bulunuyor.

Alâkalıların belki bu mevzuda yazılanların esaslı delillere dayanmadığı zehabında olduklarım düşünerek şimdi Maurice Barres bulvarındaki konağın ve onun önünde yatan meşhur Cadillac'ın hususî

Fatin Rüştü Zorlu
İdeal aile reisi

surette temin edilmiş fotoğraflarını neşrediyoruz. Merakımızın devam etmekte olduğunu da söylemek isteriz. Bu bakımdan iki hafta evvel sormuş olduğumuz ve cevabını alamadığımız sualleri buraya tekrar sıralamakta fayda görüyoruz. Aynı zamanda Dış İşleri bakanlığımızın da Paristeki NATO delegasyonumuz ikametgâhının bayan Zorlu tarafından işgal edildiği sıradaki masrafının ne olduğunu açıklaması son derece istifadeli olacaktır. Evvela 1954 Mayısından bu yana Bayan Zorluya ve kızına döviz gönderildiyse bunun miktarı nedir? Meşhur Cadillac Zorlulara kim tarafından, nasıl temin olunmuş, bedeli ne şekilde, neyle ödenmiştir?. Bay Zorlunun her hangi bir maaşı dışarıya transfer olunmuş mudur? Bundan başka acaba her vatandaşa, zevcesiyle çocuğuna Pariste Zorluların yaşadıkları hayatı temin etmesi imkânı Maliye bakanlığınca verilmekte midir? Yoksa Bayan Zorluya hususi bir muamele mi yapılmıştır? Nihayet üzerinde Daimi Delegelik sıfatı değil, bunu zaman zaman tedvir etmek vazifesi bulunan bir zatın ailesinin bütün ikamet ve yaşama masraflarının Devlet bütçesinden temin edilmesi mevzuatımıza uygun mudur, değil midir? Bilhassa Bay Zorlunun 1955 bütçesinin müzakeresi sırasında komisyonda yaptığı beyanat muvacehesinde...

İyi bir aile reisi

Zevcesine ve kızına bu kadar mükellef bir hayat temin etmek elbette ki her iyi aile reisinin idealidir. Bay Zorlu bu necip ideali gerçekleştirebildiğinden ancak takdire ve tebrike şayandır. Ayda 2 milyon franga yakın bir masrafı gerektiren lüksü iki sene müddetle sağlayabilmek için Bay Zorlunun sarfetmek zorunda kaldığı gayretler hiç şüphesiz mukaddestir. Bir yandan memleketinin refahı ve tealisi yolunda çalışırken aile babalığı vazifelerini de böylesine başarıyla yürüten sabık döviz komitesi başkanını hürmetle selamlarız. Ancak mesele bir devlet meselesi mahiyetini arzettiğinden ve hâdiselerin gelişmesinde bazı müphem noktalar bulunduğundan, Bayan Zorlunun Ankarada vazife gören zevcinin yanında oturmasına nenin mani olduğu anlaşılmadığından, niçin bu kadar masrafın millet kasasından ihtiyar edilmesi lüzumu meçhul kaldığından AKİS işin iç yüzü tamamile aydınlanıncaya kadar sual sormakta devam edecek, icabında gerekli malûmatı kendisi toplayacaktır. Bu hususta Paristeki istihbarat teşkilâtımıza talimat gönderilmiştir.

Her halde okuyucularımız resmi makamlar susmakta devam ettikleri takdirde bütün hâdiseleri bizzat aydınlatacağımızdan emin olabilirler.

kil etmişti. Konyadaki bir ocak kongresinde D.P. milletvekilleri iki cepheye ayrılarak konuşmuşlardı. Muammer Obus ve arkadaşı Rüştü Özal şahıslardan ziyade prensiplere bağlı kalmak lüzumunu hatırlatmışlar, her şeyi toz pembe göstermekle hiç bir şeyin düzelmiyeceğini bildirmişler, kongrenin cereyan tarzım tenkid ederek milletvekillerinin halkla temaslarının daha yapıcı bir hal almasını istemişlerdi. Bu sözlerin altına imzasını basmayacak vatandaş bulunmıyacağından iki genç milletvekilinin konuşmaları müthiş tezahürata vesile vermişti. Buna mukabil Hacı Fahri Agaoğlu Başbakanından da bir adım ileri giderek din derslerinin liselere dahi konulması lüzumunu müdafaa etmiş, bakanlık peşinde koşmaktan yorgun düşen Prof. Ragıp Atademir bugün hız alabilmek için dünü hatırdan çıkarmamak gerektiğini söyliyerek C.H.P. ye Şiddetle saldırmış, Mustafa Bağrıaçık her ecnebiden "gavur" diye bahsetmiş, meşhur Himmet Ölçmen ise Kasım Gülekle bazı gazeteciler hakkında uluorta konuşmuştu.

Fakat hadise, Konya kongresine ait havadisler gazetelerde çıkınca patlak vermişti. Bazı muhalif gazeteler hadiseyi büyültmekten kendilerini alamamışlardı. Bunun üzerine beğenilmeyen sözlerin sahipleri partilerinin Genel İdare Kuruluna bir nevi izahatta bulunmuşlardı. Bunlar işin tuhaf tarafı, Muammer Obuz ile Rüştü Özaldi. Halbuki partiye zarar veren sözler ötekilerin sarfettikleri sözlerdi. Onlara karşı Genel İdare Kurulu hiç bir reaksiyon göstermemişti. Gerçi Genel Başkan memleket dışında olduğundan kurul her hangi bir harekette bulunmaktan dikkatle sakınmıştı ama, hadise parti içindeki zihniyeti ve vaziyeti göstermek bakımından ibret vericiydi. Bu şartla altında pek çok D.P. milletvekilinin önünde sonunda vicdanlarında isyan sesi duyacaklarına şüphe yoktu. "Kuyruk" ların, mütemadiyen kesildikleri halde bir türlü bitmemesinin sebebi buydu. Her geçen gün yeni bir "kuyruk" yaratıyordu.

Güldürücü tehditler

Genel Başkanın, kalıp fikirlerin ifadesinde kullandığı başyazarı yanına alıp memleketten uzaklaşması Zaferi de sükûnete kavuşturmuştu. Ama sükûnet çok sürmedi ve bu haftanın ortasında, heyetimiz Ankaraya döner dönmez Zafer sütunlarında güldürücü tehditler yeniden görünmeye başladı. Bu anarşi devam edemezdi! Bakındı hele.. Zafer' in "anarşi" dediği muhalefetin açık hava mitingleriydi. İktidarın fiyaskoyla neticelendiği için devam etmediği İzmir mitingi anarşi değildi de, Osman Bölükbaşının veya Kasım Güleğin alkışlanması mı anarşiydi ? Başyazar kalkınma hamlelerini alkışlayacak yerde muhaliflerin açık hava toplantılarında iktidarı şiddetle tenkid etmelerine pek kızmıştı. "Ve şu günlerde" diyordu "Birecik köprüsünün açılması, Seyhan barajı ile hidroelektrik santralinin işletme safhasına girmeleri yahut Zonguldaktaki büyük lavuarların çalışmaya başlaması gibi sevindirici hadiselerin tesid edilecekleri de malûm bulunmaktadır." Evet, "Azot fabrikası kuruyoruz ya, ispat hakkını da ne yapacaksınız" diyen iktidarın bu icraatını ve zihniyetini övmekte Burhan Belgeye katılmak varken, tutup da tenkid etmek ne oluyordu T "Binaenaleyh ne yapılacaksa yapılmalı ve inkişaf halinde olan memleket bünyesinin, muhalefetlerin hevesine teslim edilmesine nihayet verilmelidir."

Sevsinlerdi başyazarı! Hakikaten sevsinlerdi...

Her halde D.P. içinde işler iyi gitmiyordu ve Muhalefetin ince bir taktikle Menderesi hiç olmazsa seçimlere kadar başta tutmak gayreti kolay kolay netice vereceğe benzemiyordu. Genel Başkanın bilhassa haklarında Meclis tahkikatı açılmış zevata karşı tutumu büyük fırtınanın kopacağı tarihi tesbit edecekti. Kurucuların arasındaki ayrılıklar gittikçe vahamet kesbediyor ve Prof. Fuad Köprülü yavaş yavaş uzaklaşıyordu. Ama onun şahsiyeti parti içindeki zihniyet değişikliği ve nüfuz ticaretine karşı mücadele taraftarlarım pek ala etrafına toplayabilirdi. Bu ise o hizbin kazanma şansını arttıracaktı. Genel Başkana gelince, halefinin hazırlanmış olduğunu bilmek asabı üzerinde tesir ediyor ve onu hatalar islemeye adeta mecbur bırakıyordu. Kendisine halef hazırlanması işinde partinin en yüksek çevrelerinin rol oynadığı hakikati ise, Menderesi rüzgârdan nem kapar hale getirmişti ki doğrusu istenilirse bunda, kendi bakımından tamamiyle haklıydı. Zira böyle bir rol oynanmıştı ve oynanıyordu. Her halde D.P. içinde bir takım sürprizlerle karşılaşacağımız günler uzak değildir.

Selim Sarper
Unutulmaz hatıralar

Dış Politika

Samimiyet buhranı

Aşağı yukarı on günden beri Ankaradaki Rus Büyükelçiliğinin gri renkteki, acaip bir mimariye sahip, esrarengiz tavırlı binasında Türk basım her zamankinden daha büyük bir itinayla taranıyor ve bazı makaleler tercüme edilerek bizzat Büyükelçiye veriliyordu. Bunlar Türk - Rus münasebetlerine ait yazılardı. Aynı mevzudaki havadisler de dikkatli bir tetkike tabi tutuluyordu. Büyükelçilik, Mareşal Voroşilofun barış taarruzundan sonra Türkiyedeki aksülamelin ne olduğunu tesbite çalışıyordu.

Demokrasimiz acaip de olsa, fikir hürriyetine sahip bulunduğumuzdan gazetelerde çıkan yazılar değişik görüşler ortaya kokuyor, bunların bir kısmı Rusları memnun ediyor, bir kısmı sinirlendiriyordu. Sinirlendirici yasaların başında Başbakan Adnan Menderesle Dışişleri Bakanı Prof. Köprülünün beyanatı geliyordu. Adnan Menderes Rus güler yüzüne inanmanın caiz olmadığım söylemiş, Prof. Köprülü ise dış politikamızda bir değişikliğin bahis mevzuu bulunmadığım bildirmişti. Ruslar Zafer'in bu mevzuda bir tefsir yapmamış olduğunu da kaydetmekten kendilerini alamıyorlar ve orada çıkacak bir görüşe ehemmiyet verileceğini hissettiriyorlardı. Kızdırıcı bir başka havadis Associated Press tarafından yayılan telgraftı. Mahreci New York olmakla beraber bu telgrafın kaynağının Ankarada bulunduğunu sanan Ruslar meşhur ajansın görüşlerini beğenmiyorlardı. A. P. ye göre Voroşilof taarruzunun gayesi Türkiyeyi başka bir politik istikamete sürüklemek, onu dahil bulunduğu paktlar içinden ayırmaca da bu paktları zayıf düşürmek, Ankara hükümetini daha tarafsız bir vaziyet almaya sevketmekti. Ajans bu uğurda Rusların her türlü yardımı yapmaya hasar olduklarım ileri sürüyor ve iyi fiyat biçileceğini tahmin ediyordu. Amerikan görüşünün bu şekilde ifadesi Rusları memnun etmemişti.

Buna mukabil Sovyet Büyükelçiliğinde müsbet karşılanan yazılar Cemil Said Barlasın makaleleriydi. C. H. *P.* li eski bakanın Rus tekliflerini dikkatle incelememiz yolundaki tavsiyesi, bölgemizde yalnız kalmaya doğru gittiğimizi ihsası ve Rusyanın artık bizden toprak istemediğine inanmamız gerektiğini yazması Barlasın politikasını Sovyetlere şirin gösteriyordu. Kanaatlerince hakikati sezen tak başyazar Cemil Salt Barlastı. Ötekiler peşin hükümlere ka-

Menderese Mektup

Bazen siz, bazen D. P. grubuna mensup arkadaşlarınız Meclis kürsüsüne çıktığınızda bizden bahsetmekten kendinizi alamıyorsunuz. Çarşamba günü bir milletvekiliniz işi bu kürsüden AKİS göstermeye kadar götürdü.

Böyle hareketler bizi son derece müşkül duruma düşürmektedir. Zira kağıt kontenjanımızın dar olması yüzünden biz tirajımızı hiç olmazsa 30 bine düşürmeğe çalışırken. Meclis kürsüsünde adımız geçtikçe talep artmaktadır.

Bu bakımdan ya parti lideri olarak taraftarlarınızın Meclis kürsüsünde bizden bahsetmemelerinin teminini, ya da Başbakan olarak kağıt kontenjanımızın yükseltilmesine delaletimizi derim saygılarımızla rica ederiz.

AKİS

pılıyorlardı.

Halbuki haklı olanlar, Rusyanın samimiyetine inanmıyanlardı. Cemil Sait- Barlas politikada romantizme meyyal bulunduğu için ihtiyatsızlık ediyordu. Nitekim 1945 yılında Moskovada Molotof ile o zamanki Büyükelçimiz Selim Sarper arasında geçen görüşmeleri hatırlıyanlar Sovyetlerin niçin yumuşak davrandıklarım anlamakta güçlük çekmiyorlardı. Batı bloku karşısında Rusya kendisini zayıf hissediyordu. Kuvvetlenmenin yolu ise, karşı tarafı zayıflatmaktı.

O *zaman zayıftık*

Hakikaten Sovyetler 1925 andlaşmasını fesheden 19 Mart 1945 tarihli notalarında İkinci Dünya Harbi esnasında vukua gelen derin değişiklikler sebebiyle bu andlaşmanın artık yeni şartlara uymadığım, ciddi şekilde ıslaha muhtaç bulunduğunu, bu itibarla andlaşmanın fethini istediklerini bildiriyorlardı. Ama diğer taraftan da Selim Sarpere "yeni şartlarla" bir başka andlaşma imzalamaya hazır olduklarını ihsas ediyorlardı. "Yeni şartlar" neydi? Büyükelçimize sarih olarak meşhur arazi ve Boğazlarda üs talebi bildirildi; daha az sarih olarak Rusyanın Polonyayla yaptığı ittifak numune diye gösterildi. O tarihte Rusların bütün komşuları üzerindeki tazyik ve propagandası ve müttefiklere de, zımnen kabul ettirdikleri tez şuydu: Rusya komşularında emniyet edebileceği hükümetler istiyordu. Ama ortada 16 Mart 1921 de Moskovada imzalanan Türk - Sovyet "Dostluk ve Edebi Kardeşlik Andlaşması" vardı ve bu andlaşma tasdiknamelerin Karete teatisi üzerine müddetsiz olarak meriyete girmişti. O muahedede hudutlar tayin edilmişti. 1945 te Ruslar bizden arazi ve üs talep etmekle sadece 1925 andlaşmasını feshetmiyor, aynı zamanda bugün imzalanmasının yıldönümünü kutladıkları 1921' andlaşmasını da ta kökünden yıkıyorlardı, onun zihniyetini yok ediyorlardı. Selim Sarperin mevcut hudutların Ruslar tarafından hem 1921 de ve hem de 1925 te kabul edildiği yolundaki hatırlatmasına karşı ise Molotof şu cevabı vermekten çekinmemişti:

"— O zaman zayıftık!"

Bu söz her şeyi izah ediyor ve bugün yapılan "Voroşilof taarruzu" nu mükemmel şekilde ortaya koyuyordu. Ruslarla göz *göz* bakıp müsavi şartlar altında konuşmak; evet, Ama istedikleri gibi kendilerine inanmak, kendilerinden her hangi bir yardım kabul etmek ve dostane münasebet kurmak; hayır. Daha geçenlerde Moskovada toplanan Komünist Partisinin XX. kongresine "Türk Komünist Partisi" nden selam gitmiyor muydu? Hangi "Türk Komünist Partisi", müstakbel dostlarımız lütfen söylerler mi?

Tahrik yok

Dış politikamız tahrikten ve maceracı zihniyetten uzak, batı birliğiyle kader ortaklığı yapmış, Ruslara karşı ise düşman değil ama ihtiyatlı kaldığı müddetçe muhalefetin de desteğini elbette ki Bağlıyacaktır. Bu bakımdan devlet adamlarımızın Moskovanın açmak istediği kapılardan girilmiyeceğine dair olan beyanlarını ancak memnuniyetle karşılamak lazımdır. Ne Türk hükümeti ve ne de Türk milleti para temin etmek için böylesine tehlikeli bir oyuna girişmek arzusundadır. Şantaj yapılmıyacaktır. Rusların ümidleri beyhudedir. Sovyetlerle münasebetlerimiz, Sovyetlerin doğrudan doğruya batıyla münasebetlerinin iyileştiği nisbette iyileşecektir. Bunu iki taraflı görüşmelerin çerçevesine sokmak menfaatlerimizin icabı değildir. Zaten Sovyetlerle batının münasebetleri yumuşamaya yüz tuttuğuna göre ortalık kendiliğinden daha az gergin havaya kavuşacaktır.

Bizim tarafımızdan bunun haricinde yapılacak bir şey olmamak gerek.

C. H. P.

Komisyonlar, komisyonlar...

Bu haftanın sonunda cumartesi günü C.H.P. nin Ankaradaki sarı boyalı merkez binasında Genel Başkanın da iştirakiyle bir komisyon toplandığı zaman, büyük meselelerin ele alınacağına şüphe yoktur. Büyük meseleler, parti için büyük meselelerdir. Zira görüşülecek olan tüzük ve program üzerinde değişiklik yapılması yolunda Kurultaya teklif götürülüp götürülmemesidir. Tüzük ve program tadilinin dillerden bir türlü düşürülmemesi bile bunların tatmin edici olmadıklarının en güzel delilidir. Ama, tadilatı nasıl yapmalı? İşte, mesele budur.

Evvelâ Genel Başkanın bu gibi meselelerde muhafazakar temayüllü

Üzerinde İnönü'nün resmi bulunan 500 ve 1000 liralıklar tedavülden kaldırılıyor (Gazetelerden)

İnönü - Ne ziyanı var, ben hala geçer akçeyim,.

C. M. P. İstikbalin... İktidar Partisi...

Eğer mektup noter vasıtasıyla gönderilmemiş olsaydı, bir azizlikle karşı karşıya kaldığımızı sanacak ve gülecektik. Ama hayır! Elimizde tuttuğumuz yazının altındaki imza sahiciydi ve metin Genel İdare Kurulunun kararıyla kaleme alınmıştı. Neden bahsettiğimizi anlamak için evvela şunu okuyunuz:

"C. M. P. nin umumi politikasını, prensiplerinin ve memleket realite ve menfaatlerinin ışığı altında Umumi İdare Heyeti tesbit eder. Şu veya bu membadan mülhem ve hakikatten uzak yazılarınızla bu politika üzerinde müessir olmanız mümkün değildir. Umumi İdare heyetinin aldığı karara dayanan, bu tavzihimizin Basın Kanuna hükümlerine tevfikan neşrini rica ederiz. Saygılarımızla".

Evet bu, Cumhuriyetçi Millet Partisinin Genel İdare Kurulu tarafından alınan karar gereğince gönderiliyordu. Hani geçen haftalar boyunca yurt içinde dolaşıp iktidarın tenkide tahammül edememesini çektiğimiz sıkıntıların başlıca sebeplerinden biri diye belirten Osman Bölükbaşının Genel Başkanı olduğu parti ! Hani kendisini 1053 seçimlerinde iktidarın 1 numaralı namzedi sayan, fikir hürriyetinin, söz hürriyetinin, basın hürriyetinin müdafii parti! İşte bu partinin Genel İdare Kurulu tenkid okları kendisine çevrilince müsamaha derecesini, tahammül kabiliyetini ortaya böyle koyuyordu. Kurul bir tek noktadan tebrike, şayandı: ne olduğunu belli etmek için D. P. gibi iktidarı almayı beklemiyordu. "İşte" diyordu, "ben buyum". Samimiyetin bundan güzel örneği mi olur?

Neymiş kabahatimiz? C.M.P. nin küskün, kompleks izi taşıyan pasif tutumunu tenkid etmişiz. Onun Hürriyet Partisinin doğuşundan bu yana takip ettiği politikasını beğenmemiş, yeni partiye karşı hareket tarzını doğru bulmamışız. Vay, siz misiniz bunu yapan? Demek hususi menbalardan mülhemsiniz, demek onun bunun âletisiniz, demek partinin siyasetine tesir etmek istiyorsunuz... C.M.P. nin idarecileri Hür. P. kurucularım D.P. saflarında fazla kaldıklarından dolayı yeriyorlar ama, maşaallah D.P. nin usullerini asıl kendileri o saflarda kaldıkları bir kaç sene içinde benimseyivermişler. C.M.P. yi methetmemek, hattâ küstahlığı onu tenkide kadar götürmek!. Genel İdare Kurulunun bütün şimşekleri başimam üstündedir. Düşününüz, bu, parti daha muhalefetteyken!. Bir de iktidarın kudreti o kurulun şimşeklerim yıldırım ' haline getirse? Maazallah!

Minüskül partiler için memleket çapında parti olmanın, milletin itimadım kazanmanın yolu kendilerini tenkid eden gazetelere tekzipler, tavzihler yağdırmak, onları hususi maksad taşımakla suçlandırmak, itham etmek olmasa gerek. Böyle partilerin majüskülü varken, minüsküllerine lüzum ne? Osman Bölükbaşı ne güzel söylemiş:

"— Bu memlekette müsavat, adalet, hürriyet, emniyet gibi Türk milletinin âşığı olduğu prensipler Sayın İnönünün yerine Sayın Celal Bayarın geçmesiyle kurulamazdı."

Şimdi C.M.P. nin İdare Kurulu ispat ediyor ki Sayın Celâl Bayarın yerini Sayın Osman Bölükbaşının almasıyla da bunlar kurulamıyacaktır. Zaten böyle bir ümid, sadece üstadların gönlünde yatan aslandan ibarettir ya!

olduğunu unutmamak gerekir. Tüzükle, programla mütemadiyen oynamak, mağlûbiyetlerin kusurunu onlarda bulmak İsmet İnönünün hoşlandığı işler değildir. Ancak bilhassa tüzüğün de ihtiyaca daha uygun hale getirilmesine olan lüzum hiç kimsenin gözünden kaçmamaktadır. Parti, içinde bu meseleyle uğraşacak bir komisyon kurulmuş, komisyon çalışmış, raporunu da merkeze vermişti.

Ancak son günlerde bir de "Islahatçılar" grubu çıkmış, sözcüsü Şükrü Sökmensüer olun bu grup - evet, meşhur Şükrü Sökmensüer! - kendine göre bir program ve tüzük tadili hazırlamış, bunu Parti Meclisine sunmuştu. Parti Meclisi alelusül tadili bir komisyona havale etmiş, o komisyondan da başka komisyona geçmişti. Fakat meselenin mahiyeti iyi anlaşılamamış, Faik Ahmet Barutçunun başkanlığında toplanan son komisyon görüşmelere Genel Başkanın ve Merkez temsilcilerinin de katılmasını istemişti. İşte, Cumartesi günü yapılacak olan görüşme buydu. Ancak Şükrü Sökmensüerin partide adeta kışla zihniyetini hakim kılmak ister görünen tekliflerinin benimsenmesine fazla bir ihtimal yoktu. Zaten partiyi önümüzdeki seçimlerde milletin itibarına mazhar kılacak yolun da bu zevatı - tabii sadece şöhretleri itibariyle - tekrar sahneye çıkarmak olmadığı aşikârdı.

Öteki çalışmalar

Ancak partiye yeni bir çeki düzen vermek için çalışmalar bundan ibaret değildi. Muhtelif şahsiyetler Kurultaya tebliğler yapmaya, hazırlanıyorlardı. Toplantıda partinin iç bünyesinin ele alınacağı şüphesizdi. Şimdi parti iki başlı bir teşekkül manzarası gösteriyordu. Başta Genel Başkan vardı; onun etrafında

Faik Ahmet Barutçu
Fikri beklenen adam

kısmen Parti Meclisinin bulunduğu söylenebilirdi. İkinci ve daha küçük baş ise Genel Sekreterdi. Onun etrafında ise Merkez İdare Kurulu vardı ki onu teşkil eden zevatın mümessil bir vasfı olduğunu söylemek son derece zordu. C.H.P. deyince hatıra gelen simalar ise, açıkta kalmışlardı. Bunun sebebi de basitti: o simalar ancak Genel Başkanın etrafında toplanabilirlerdi. Onlardan Genel Sekreterin etrafında toplanmalarım istemek manasızdı. Şimdi hedef, partinin bütün kıymetlerini - Kasım Gülek ve ötekiler - İsmet İnönünün etrafında toplamak, millete reyini C. H. P. ye verdiği takdirde nasıl ve kimler tarafından idare edileceğini göstermekti.

AKİS

Bu hafta 83.000 adet basılmıştır.

Gazeteler

Yeni Zafer

Bir kaç aya kadar D.P. Genel Başkanı Adnan Menderes basın mevzuunda büyük bir yükten kurtulacaktır. Biç bir gazetenin memlekette vuku bulan ve bulmakta elan göz kamaştırıcı - belki de gözleri pek kamaştırdığındandır - kalkınma hamlelerini, bir demokrat milletvekilinin tabiriyle "gırtlağımıza kadar gömüldüğümüz" hürriyeti ve köylümüzün sürdüğü "İngiliz milyonerleri refahı" nı kâfi derecede belirtmediğinden şikâyet eden D.P. İstanbulda bir gazete çıkarmak için giriştiği hazırlıkları tamamlamak üzeredir. Gazeteyi fiilen Erzurum Milletvekili Bahadır Dülger idare edecektir. Hazırlıklarda her şeyin mükemmel olması için hiç bir fedakârlıktan cekinilmemektedir. Tesisin en iyisi kurulmakta, muhabirlerin ve teknik elemanların en iyisiyle temasa geçilmektedir. Tabii yeni gazete adı henüz kati surette belli değildir ama "İstanbul-Zafer" den bahsedilmektedir - kağıt ve ilân bakımından da müşkülâtla karşılaşmayacaktır. Ancak bütün dert okuyucu bulmaktan ibaret kalmaktadır ki onun da hakkından gelineceğinde zerrece şüphe yoktur.

Okuyucu bulmak güçlüğü bu parti organında Zafer'de rastlanılan imzalara rastlanması mecburiyetinden ileri gelmektedir. Meselâ Burhan Belge'nin yardımları şimdiden temin edilmiştir ki bu muharrire karşı bilhassa İstanbullun münevver çevrelerinde öyle büyük bir hayranlık beslenmediği bilinmektedir. Fakat gazetenin idarecileri istikbalden ümidlidirler ve büyük bir tirajı gerçekleştirebileceklerine hem kendilerini ve hem de partilerinin liderlerini İnandırmışlardır. Bu suretle "muhalif basın" ın tahriklerine, iftiralarına, tezvirlerine karşı son derece kuvvetli bir baraj kurulmuş olacak ve aleyhe dönmüş olan umumi efkarın bir kısmı bu yoldan yeniden D.P. ye aşık bir hale getirilecektir.

"Zafercik" bütün hamle ve gayretlere rağmen D. P. nin muhtaç olduğu bu hizmeti lâyıkıyla ifa edemediğinden bütün ümitler bu yeni teşebbüse bağlanmıştır. "Seçme" bir kadro ile ve bütün teknik imkânlardan faydalanarak hazırlanacak olan bu yeni neşir organı, müstakil İstanbul gazetelerinin yarattığı "menfi hava"yı giderecektir.

Gazetenin şimdiden basın âlemimizde müsbet tesirleri olmaktadır. Bunların başında piyasa rayicinin artması gelmektedir. D.P. nin yeni organı yüksek ücretle eleman teminine çalıştığından Babıalide herkes son derece memnundur. Ancak gazetenin ömrünün ne olacağı bilinemediğinden bu yüksek ücrete rağmen sağlam iş sahibi gazeteciler oraya geçmekte mütereddit davranmaktadırlar.

Bir Kitabı Okurken

Metin TOKER

Akbaba yayınları ne iyi yapmış da Doğan Nadinin on seneden beri Tasvir'de başlayıp Cumhuriyet'te devam ettirdiği fıkralarını bir kitap halinde toplamış. Dünyada belki de hiç bir şey demokrasi hayatımızda nereden başlayıp nereye geldiğimizi, daha doğrusu başladığımız yere döndüğümüzü bu kitaptan daha 1yi gösteremezdi. Hattâ açıkçası istenilirse altında 1946, 1948 gibi tarihler taşıyan fıkralar insana "geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer" bile dedirtiyor. Onlardan bazılarını bugün kaleme almak, başa öyle dertler getirir ki... Bakınız, "Zeki Rıza Sporel dostumuzun mülletvekilliği mazbatası konuşulurken Mecliste bir mebus oturduğu yerden bağırmış: Burası futbol sahası değil!". Doğan Nadi evvelâ hayretini ifade ediyor: "Ma şallah! Kim demiş değil diye?. İşte Başbakan Recep Peker Beşiktaş klübü reisi. İşte Şükrü Saraçoğlu Fenerbahçe klübü reisi. İşte Demokrat milletvekili Suphi Galatasarayınki. İşte meşhur Muhiddin Baha Pars Bursanınki." Sonra da ekliyor: "Daha ne lâzım? Oyuncular mı? Eğer oyuna bakılırsa o Meclisten, en aşağı, on tane takım çıkart". Allahtan ki bu fıkranın yazıldığı tarih 8 Aralık 194G'dır. Hani hep beraber ve pek haklı olarak hürriyet istediğimiz, hep beraber ve gene pek haklı olarak basını baskıdan kurtarmaya çalıştığımız sene!.

Doğan Nadinin hakikaten şeker gibi fıkraları bir devrin panaromasını gözlerimizin önüne ne güzel seriyor. Doğan Nadi gazeteye gelmiş. Anlatıyor: "Bizim odanın halini görmeyin. Büyük masanın üstü kitaplar. Resmî Ceride, temyiz içtihatları. Meclis zabıtları, son müzakereleri yazan gazeteler, Ur kalabalık kıyamet. Cihadla Ziyad karşı karsıya. Yanlarında iki avukat. Harıl harıl bir şeyler okuyup terleye terleye düşünüyorlar. Ayol bu ne hal? Meğer gazeteye makale yazmaya çalışırlarmış! İlahi Recep Peker, ne günlere erdirdiniz bizi böyle?". Fıkranın yazıldığı tarih, Adnan Menderes değil de Recep Peker denmesinden de belli, 23 eylül 1948. On sene sonra gazetelerin odaları hiç değişmemiştir. Pardon î Artık iki avukata lüzum kalmadı, simdi kendi işlerimizi kendimiz görüyoruz. Zira on senelik "demokratik rejim" ve "basın hür riyeti" bizleri an mahir cezacı avukatlardan fazla bilgili, fazla tecrübeli yaptı.

Bu "Bir Dakika"ları insan, dudaklarında tebessümü eksik etmeden okuyor. Fakat bunun bir acı tebessüm olmadığını kim iddia edebilir? Altında 1956 den evvelki tarihleri taşıyan bütün fıkralar hepimizin o zamanki ümidleri, temennileri, şikâyetleridir. 1950'nin 14 mayısında bir daha o ümidleri, o temennileri, o şikâyetleri terennüme lüzum kalmayacak diye sevinmiş, bayram etmiştik. O yandan bu yana yazılmış olan fıkralar ise acı bir hayal kırıklığının nükte içinde ifadesidir. Gerçi Doğan Nadinin pırıl pırıl buluşları yüreğimize tekrar ümid serpmiyor değil: "Bir küçük gazete: Vakit. Bir küçük sütun: Bakışlar. Bir küçük muharrir: Peyami Sefa. Ha.. Su Peyami Sefa. Hani Serbest Fırkanın en hararetli taraftarı olmuştu. Ve fırka iflâs etti. Ha... Şu Peyami Sefa. Hani harpte alınanların en hararetli taraftarı olmuştu. Ve almanlar harbi kaybetti. Ha... Şu Peyami Sefa. Hani Alaturka musikiyi radyodan attırmaya çalışmıştı. Ve musikimizle radyoda kaldı. Ha... Şu Peyami Sefa. Hani Hakkı Tarık Us'u mebus seçtirmeye çalışmıştı. Ve hakkı Tank Us boyuna intihabatta kaybetti. Ha... Şu Peyami Sefa. Hani şimdi Halk Partisinin ücretli propagandasını yapmakla meşgul. Ve hüda bu partinin yardımcısı olsun!" Şimdi ise Peyami Sefa Demokrat Partinin en hararet taraftarıdır da...

Doğan Nadi kitabının başında en beğendiği fıkrayı şöyle anlatıyor:

— Bektaşinin birisine iki şişe şarap göndermişler. Bunun hangisi iyidir diye sormuşlar. Herif bir tanesini açmış, bir yudum tatmış, ötekini göstererek "bu iyidir" demiş. Onlar da "buna bakmadan nereden biliyorsun, bunun daha iyi olduğunu" demişler. Hazret elindeki şişeyi göstermiş, "bundan daha kötüsü olmaz ki" demiş... Bu, malum bir hikâye zaten. Ben bunun başlığını "Siyasi Partilerimiz" koymuştum. Demokrat Partinin yeni kurulduğu günlerde idi. Pak hoşa gitmişti

Simdi anlaşılıyor ki Doğan Nadi'ye aynı başlıkla bir ikinci fıkra yazmak kalıyor. Hem onun altına hikâye koymaya da lüzum yok. Bir küçük atasözü kafi "Beterin beteri vardır".

Ama kitabın kendisi, bu fıkranın büyütülmüş sekli değil mi?.

Akisler

Yurttan Akisler

Kavaklıderede meraklılar
İki cami arasında
Sütten yanan ağız
Amerika ve Kıbrıs

İktidar çevrelerinde

BAŞBAKANLIK — Adnan Menderesin Kavaklıderede Güven mahallesinde yaptırmakta olduğu evi bir türlü bitmek bilmemektedir. Evinin tamamlanmasını beklerken Başbakan Dışişleri Bakanlığına bağlı bulunan Ecnebi Misafirler Köşkünde ikamet etmektedir. Ecnebi Misafirler Köşkü Çankayada vaktiyle Makbule Atadanın oturduğu köşktür. Bir çok kimse bundan Menderesin Başbakanlıkta misafir olduğu neticesini çıkarmakta ve kendisinin o makamdan nihayet ayrılmasını evinin tamamlanmasına bağlamaktadır. Bu yüzden bir çok sabırsız Ankaralı her gün Güvene gidip Menderesin evinin son vaziyetini kolaçan etmektedir.

CUMHURBAŞKANLIĞI — Celal Bayar İstanbul vilâyet binasına geldiğinde Meclis Tahkikat Komisyonunun çalışmalariyle de alakalanmıştır. Bildirildiğine göre Bayar bu çalışmaları hususi bir hoparlör vasıtasiyle bulunduğu odadan takip etmiş ve bir fikir edinmiştir.

PROTOKOL — Türkiyenin dört bir tarafında mektepliler imtihan günlerinde şehirlerine bir demokrat liderin gelmesi için dua etmektedirler. Sim böyle günlerde çocuklar suna sıra yollara dizilmekte ve kalabalık yapmaktadırlar. Ertesi gün resmî organlar bunu "halkın candan ve hararetli sevgi tezahürü" şeklinde vasıflandırmaktadırlar. Fakat çocukları sevindiren asıl husus bu suretle imtihanın "kaynaması" dır.

İSTANBUL — Sütten ağzı yananın yoğurdu üfleyerek, yemesi gibi İstanbul Valisi Prof. Gökay da Kıbrısta Türklerle Yunanlıların çatıştıkları yolundaki haberler, üzerine şehir Rumlarını teskin edici bir tebliğ yayınlamıştır. Acaba vali bir hadise olacağım istihbar mı, yoksa 6 eylül- tarihinde Ordu Müfettişliğine yazdığı mektupta olduğu gibi istidlal mi etmişti ? Zira kendisi bunu o zaman "istidlal" olarak vasıflandırmıştı.

Hariçle temaslar

DIŞ YARDIM — Geçen haftanın sonunda İstanbulda ağızdan ağıza dolaşan rivayet Mr. Thornburg'un Anadolu Ajansı tarafından yayınlanan tekzibinin metninden Haberdar olmadığıydı. Amerikalı mütehassıs bu tekzibin neşrinden evvel İstanbul vilâyetine çağırılmışla. Hakikaten tekzibin neşrinden bir gün sonra yaptığı basın toplantısında Mr. Thornburg Yeşilköy hava meydanındaki sözlerini bambaşka şekilde tavzih etmiştir.

ELÇİLİKLER — Geçen haftanın sonunda Pakistan Cumhuriyetinin ilânı münasebetiyle Ankara Palasta yerilen ziyafette C.H.P. Genel Başkanı İsmet İnönü resim çektirmekte meşhur Sophia Loreni dahi geçmiştir. Zira toplantıda ne kadar Pakistanlı varsa hepsi Muhalefet liderinin yanına gelmişler ve onunla birlikte poz poz resim çektirmişlerdir. Pakistanlılar bu resimleri ailelerine göndereceklerdir. Zira ifade ettiklerine göre Pakistanda bir çok evin duvarında Atatürk ile İnönünün fotoğrafları asılıdır. Şimdi Atatürkün en yakın arkadaşiyle birlikte görünmek, kendileri için en büyük iftihar vesilesi olacaktır.

DIŞİŞLERİ — İran Şahı Muhammed Pehlevi mayıs ayı içinde Celâl Bayarın ziyaretini iade etmek üzere memleketimize gelecektir. Şahın Kraliçe Süreyyayı da beraberinde getirip getirmiyeceği merak edilmektedir. Zira Ankara sosyetesi bilhassa güzel hükümdarı heyecanla beklemektedir. Kraliçe Süreyya geldiği takdirde resmi davetlerin çok kalabalık olacağı ve birçok kimsenin - bilhassa hanımların - davet edilmek için can atacakları anlaşılmaktadır.

ELÇİLER — Amerikanın yeni Ankara Büyükelçişi Fletcher Warren Amerikan hariciyesinin en uzun boylu adamı - Teksasda tatilini geçirmektedir. Mr. Warren yaman bir kovboydur. Büyükelçi 1 Mayısta Ankarada olacaktır.

Tahkikat mevzuları

ÖRFİ İDARE — Örfi İdare Komutanlığının ilk günlerinde "yasak ettim", "menettim", "kapattım", "açtım" sigasiyla tebliğler yayınlayan Orgeneral Nurettin Aknozun Kıbrısla alâkalı haberler bahsinde daha dikkatli davranılması ricasıyla gazetelere tebliğ göndermesi geçen hafta gazetecileri hayli şaşırtmıştır. Ancak tebliğin ifade tarzı bu hususta Orgeneralin daha yüksek makamlardan emir aldığım göstermektedir. Zira komutan birinci cins kelimeleri emir kendisinden sadır olunca, ikincileri başkasından gelince kullanmaktadır.

TAHKİKAT — Meclis Tahkikat Komisyonu Başbakan Adnan Menderesin bir kaç hafif hareketi yüzünden şahit dinleme işinde müşkülâtla karşılaşmıştır. D.P. iktidarının bu en kudretli adamının sanıklardan Dr. Saranı masasına alması, sonra da koluna girip Ayaspaşada yürümesi, diğer sanık Zorluyu da iltifatlara garketmesi pek çok şahidi ürkütmüş, ihtiyatlı olmaya sevketmiştlr. Komisyon çalışmalarının İstanbul kısmını bugünlerde bitirmek üzeredir;

6/7 EYLÜL — Örfi İdare Mahkemesi Kıbrıs Türktür Cemiyetinin muhakeme edilen son üç mevkuf mensubunu da tahliye etmiştir. Bunların arasında "sanıkların elebaşısı" mevkiinde bulunan cemiyet genel sekreteri Kâmil Önal da vardır. İstanbul Emniyet Müdürü Kamil Önalı *Osman* Tan adında bir arkadaşiyle beraber tam beş bucuk ay tabutlukta yatırmış, kendilerine gün yüzü göstermemiştir. Hürriyet mücahidi D. P. nin kulakları çınlasın!

Şunlar - Bunlar

GENEL KURMAY — Utun müddetten beri vekâletle idare edilen Genel Kurmay Başkanlığı meselesinin bu yakınlarda bir neticeye bağlanması ihtimali vardır. Cumhurbaşkanı İstanbulda bulunduğu sırada Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Nureddin Baranselle vekili Orgeneral İsmail Hakkı Tunaboyluyu beraberce kabul etmiş ve yemeğe alakoymuştur. Orgeneral Nureddin Baransel bilhassa Başbakan Adnan Menderese fazla sempatik gelmemektedir.

GAZETELER — Monako Prensi Rainier ile Grace Kelly'ye evlenmeleri münasebetiyle Türkiyeden de bir hediye gönderilecektir. Hediyenin temini için Tercüman gazetesi okuyucuları arasında para toplamaktadır. Prense ve prensese Devlet Başkanı Celâl Bayar tarafından sadece tebrik telgrafı gönderileceği sanılmaktadır. Maamafih düğünde Paris Büyükelçimiz vasıtasiyle temsil edilmemiz de kabildir.

Muhalefetten haber

C. H. P. — Kasım Gülek parti içinde birleştirici bir rol oynamak üzere harekete geçmiş ve kendisine rakip grupta bulunanlara kur yapmağa başlamıştır. Genel Sekreter meselâ İsmail Rüştü Aksalı evinde verdiği partilere davet etmektedir. Böylece kaleyi içerden fethetmek yolunu tuttuğu anlaşılmaktadır.

C. M. P. — Hapishanede bulunan son "ileri gelen politikacı" Nureddin Ardıçoğlu bundan senelerce evvel yazdığı bir açık mektup dolayısiyle mahkûm edilmişti. C.M.P. li liderin son yıllardaki hayatının en büyük kısmı "dışarda" değil, "içerde" geçmiştir. Demokrasimizin hazin bir tecellisi!

Dünyadan Akisler

Bizim etrafımızda

AMERİKA — Bu haftanın başında New York'un meşhur V. caddesinde 125 bin seyirci önünde 25 bin Amerikan Yunanlısı bir geçit resmi yapmış ve Kıbrıs lehinde tezahüratta bulunmuştur. Bu vesileyle söz alan New York Valisi Amerikalıların Kıbrıs mevzuundaki tezlerini "gönülden" desteklediklerini bildirmiş ve "Kıbrıstaki Yunanlılar, bizim de uğrunda çarpıştığımız istiklâlleri için çarpışıyorlar" demiştir. Geçit resminde süslü arabaların birinde Makarios temsil edilmekteydi. Bir başkası Yunan İstiklâl Günü Kraliçesi seçilmiş olan 21 yaşındaki dilber Tula Duzos'u taşımaktaydı ki, en çok alkışlanan araba o olmuştur.

İNGİLTERE — Makarios'un sürgüne gönderilmesi hadisesi, çok muhafazakâr çevreler hariç, bir türlü hazmedilememiştir ve şiddetli tenkidlere yol açmıştır. Gerek liberal basın, gerekse İşçi Partisi hükümetin bu kararım "usta bir politikanın icabı" saymamışlardır.

ORTA DOĞU — Suriyenin 63 yaşındaki Cumhurbaşkanı Şükrü Kuvvetli Orta Doğuda mühim roller oynamağa heveslenmektedir. Kuvvetli, Mısırda 20 gün kalarak Cemal Abdülnasır ve İbni Suud'la görüşmüştür. Şimdi Pakistanı, Hindistanı ve Suudi Arabistanı ziyaret etmeğe hazırlanmaktadır. Suriye Cumhurbaşkanı orada milliyetçi arap politikasının propagandasını yapacaktır.

Hususi teşebbüsler

ÜRDÜN — Ürdün Kiralı Hüseyin mütemadiyen birbirine aykırı düşen kararlar almaktadır. Bu, genç hükümdarın şimdilik vaziyete tam manasiyle hakim olmadığının vehadiselerin inkişafına göre vaziyetini ayarladığının delilidir. Nitekim Cemal Abdülnasırın bir davetini evvelâ reddeden Ürdün Kralı müteakiben bunu kabul etmiştir. Hüseyin Mısırdan başka Suudi Arabistanı da ziyaret edecektir.

FRANSA — Bugünlerde Fransanın Orta Doğuda bir konferansın aktedilmesi yolunda teşebbüste bulunması beklenmektedir. Hakikaten Paris hükümeti İngiltereyle yapılan ikili müzakereler sonunda bu bölgede daha faal bir rol oynamak niyetindedir. Fransa Mısır ile Bağdat Paktının aleyhindedir. Mısırın Kuzey Afrikalı mücahitlerin hareketim daha az desteklemesi mukabilinde Fransa hükümetinin Bağdat Paktı aleyhinde çalışmayı kabul ettiği anlaşılmaktadır.

PAKİSTAN — Rus Başbakan Muavini Mikoyan Karaşide Menderesle görüşememiş ama Pakistan Başbakanı Muhammed Ali ile son derece maktam bir konuşma yapmıştır. Konuşmada iki devlet adamiyle tercümanlardan başka hiç kimse bulunmamıştır. Rusya Pakistana, daha tarafsız bir politika takip ettiği takdirde yardım etmeği vaad etmiştir. Karaşi hükümeti bu teklifi derhal reddetmemiştir. Mikoyan müteakiben bir parlamento heyetim Rusyaya çağırmış ve daveti kabul olunmuştur.

Dış Ticaret

Acı söyleyen dost

Bonn, Mart - Feyyaz Tokar bildiriyor

Zarif sefiremiz yeşil gözlü, zeki bakışlı misafirine "Hoş geldiniz" derken ne kadar şaşırmışsa o kadar da memnun olmuştu. Nasıl memnun olmazdı ki, Bonn , Büyükelçimizin ticaret heyetimiz şerefine verdiği kokteyle kırmızı yüzlü Alman İktisat nazırı Erhard da gelmişti.

Bir kaç seneden beri sefarethanemizde yapılan toplantılar o kadar tenha ve sönük geçiyordu ki, nazır yüzlerine adeta hasret kalınıyordu. Bu alâkasızlık Türk devlet adamlarının ziyaretleri münasebetiyle tertip edilen resmi kabullerde kendini daha kuvvetle hissettiriyordu.

Bir Mısır İstihsal Bakanının Bonn' a yaptığı ziyaret Alman basınını günlerce meşgul ederken, Die Welt gibi en ciddi gazetelerin baş köşelerini ihtilâlci albayın bakanının Fe-

Prof. Erhard

Politikaya ilim soktu

deral Cumhuriyetin başkanı ve Şan sölyesi ile çekilmiş poz poz resimleri doldururken, kendi izhar ettiği arzu üzerine Almanyaya davet edilen D. P. iktidarının bir Milli Eğitim Bakanının üçüncü sınıf bir otele yerleştirilmesi ve sefarethane müsteşarının ikazı üzerine valizini ahp alakasızlığı pretesto etmek zaruretinde kalman sefarethane mensuplarını haklı olarak üzüntü İçinde bırakıyordu.

Atılan temel, kesilen gazeteci saçı ve hücuma uğrayan Üniversite ile dış itibar anlaşılan bu kadar yükselebiliyordu. "Vatan sathında"ki parlak nutuklar buralardan duyulamıyordu.

Erhard'ın kapıdan içeri girmesi hakikaten sürpriz oldu. Şaşıran sade sefire değildi, herkes biribirinin yüzüne bakıyordu. Çünkü Başbakan Adnan Menderesin, elli kişilik muazzam bir heyetin refakatiyle yaptığı Almanya seyahati sırasında, Erhard'ın"Ekselans iki kere iki dört eder" şeklindeki sözüne "Bazan altı da eder" diye cevap vermesi henüz zihinlerden silinmemişti. Erhard'ın o günden bu yana Türk Sefaretinin hiç bir davetine icabet etmediği de biliniyordu.

Türkiyenin Bonn'daki Büyükelçiliğinin kapısı o tarihtenberi Erhard tarafından ilk defa çalınıyordu.

Bu çeşit toplantılarda umumiyetle kısa bir müddet kalan Alman İktisat nazırı Büyükelçimizin kokteyl partisinde bir saat kadar kaldı ve bir iktisat profesörü üslubuyla ekonomimizin endişeli istikbalini sert ve acı kelimelerle uzun boylu izah etti.

Erhard'ın içini boşaltmaya ve "sevdiği Türk dostlarına bazı tavsiyelerde bulunmaya" geldiği anlaşılıyordu.

Erhard konuşması sırasında sık sık sözlerini Türk dostu bir profesör olarak söylediğine işaret etmek lüzumunu duyuyordu. Konuşma cidden çok acı, çok sertti, fakat dostane olmadığı da iddia edilemezdi. Erhard "derhal şiddetli tedbirler alıp mevcut iktisadi sistemi değiştirmek ve hükümet yardımlarını kesmek lâzım dır, diyordu. Aksi halde Türk ekonomisinin istikbali karanlıktır. Bıçağı yaraya vurmaktan kaçınmamalıdır. Yara teşrih edilmeli ve tedavi çareleri aranmalıdır. Bu dava artık Türkiyenin yalnız başına halledebileceği bir mesele olmaktan çıkmış. Türkiyenin dostlarının da yakın alâkasını icab ettiren bir problem olmuştur."

Konuşmasına ara verip viskisini yudumlayan Alman İktisat Nazırı,

N E

İktisadi işlerimizi bir nizama koymak artık hayati meselemiz olmuştur. İktisadi bir ıslahat programının kabulü ve bunun sabırla tatbiki neticesinde bugünkü zorluklarımızı üç dört sene içinde yenebilir, hepimizin yüreğinde yatan daha ileri, daha refahlı bir Türkiye' hedefine doğru arızasız yürümek teminatını elde edebiliriz. Aksi takdirde, sıkıntılarımızın, bütün iktisadî ve içtimai neticeleriyle tahammül hudutlarını aşacağı ve bu arada iktisadi kalkınma hareketimizi kendi elimizle kırmış olacağımızı bilmeliyiz. İktisadî buhranların bir memleketi dış politikasında rahat bırakmadığını da unutmıyalım. Bu durumda ne yapmalı, işe neresinden başlamak?.

İktisadi düzenimizin bozulması hâdisesi kusurlu bir siyasi rejim içinde vukua gelmiştir. Düştüğümüz yerden işe başlıyacağız.

Eğer demokrasi cihazımız normal surette islemiş olsaydı bugünkü duruma düşmezdik; hatalara başlangıçta el konulmuş, erkenden doğru yola dönülmüş olurdu. Kusuru siyasi rejim dediğimiz şeyi kısaca belirtelim: demokrasilerin ana kanunlardan mürekkep bir koruluşu, bir de manevî ve ahlâki bir vasatı var. Bizim demokrasimizin 1 numaralı kanunu. Anayasası yok tur. yürürlükteki eski Anayasa'ya göre, her hürriyeti alelade kanun larla budaya bıdaya sıfıra indirmek mümkündür? bu imkan çeşitli ölçülerde kullanılmıştır. Demek ki hürriyetlerimiz, siyasî vazifelerimiz ve haklarımız demokratik bir anayasa teminatından mahrumdur.

Demokrasimizin manevi ve ahlaki vasatına gelince; henüz pek taze olan şu vakıa üzerinde bir parça düşünürsek bu konuda gereği kadar aydınlanabiliriz: Başbakan birkaç hafta evvel İzmir'de D. P. mitinginde bir nutuk vermişti. Bu nutuk saat 18.06 da başlamış, elektrik ışıkları altında devam ederek 18.57' de sona ermiştir. Gün battıktan sonra umumi yerlerde nutuk söylemek ise kanunen yasaktır. Demek ki, Başbakan kendisini kanun dışında görüyor; orada hazır bulunan sorumlu devlet memurları kanunu Başbakan'a tatbik edemiyor ve bu hâdise binlerce ve binlerce vatandaşın, bir de Cumhurbaşkanı'nın önünde ceryan ediyor. İşte demokrasimizin ahlâki vasatı da bu. Böyle bozuk ve murakabeden mahrum bir siyasî rejim içinde hatalardan ve musibetlerden korunmak mümkün değildir. Nitekim ekonomimiz böyle bir siyasi platform üzerinde kaymıştır. İktisadi ıslahat yapabilmek için salim bir siyasî vasat meydana getirmek şarttır.

Demokratik ihtiyaçlarımızı tatmin edecek yeni bir siyasi zihniyet içinde iktisadi ıslahat programlan yapmak ve muvaffakiyetle tatbik etmek mümkün olduğuna ve hükümetin bu yolda milletten ve partilerinden yardım göreceğine inanıyoruz. Bu yardımı elde etmek için. bir programla çizilmiş yolda yürüdüğümüz ve nereye gittiğimizi bildiğimiz emniyetinin gelmesi, onunla konuşma dilinin değişmesi şarttır. Artık halka, çayın, şekerin ve başka maddelerin bir daha sıkıntısını duymayacağı söylenmiyecek, aksine, zorluklarımız ve çizdiğimiz kurtuluş yollan anlatılacak, daha yıllarca şu veya bu maddenin mem

"burada konuşan Prof. Erhard'tır" cümlesini bir daha tekrarladı. Sonra Türk - Alman Dostluk Cemiyeti Başkam Prof. Baade'ye dönerek "bu iki hüviyet benim için çok faydalıdır. Politik hüviyetimle söyleyemediklerimi profesör olarak rahatça açıkhyabiliyorum" dedi ve viskisinden bir yudum daha alarak devam etti: "Türkiye bir konferans tertip ederek borçlu olduğu memleketlerin mümessilleri önünde bütün durumunu ortaya koysun. Alacaklı memleketlerin daha uzun vadeler vermesini temin için yapılacak bütün teşebbüsleri desteklemeğe ben hazırım. Konferansa katılıp Türk ekonomisinin istikbali için çalışmaktan ancak zevk ve şeref duyarım. Fakat dediğim gibi ilk hareket Türkiyeden gelmelidir. Yaraya neşter vurmaktan çekinilmemelidir."

Bunun üzerine hazır bulunanlardan biri Erhard'a Türkiyenin NATO daki durumunu ve orduya yapılan masrafları hatırlattı. Erhard "Hepsini biliyorum ve bilerek konuşuyorum" dedi. Elini dostça ticaret heyetimizin üyelerinden birinin omuzuna koyarak konuşmasını tamamladı "iki kere iki dört eder".

Dış Yardım

Beklenen konuşma

Geçen hafta Yeşilköyde uçaktan inen yaşlı, uzun boylu adam Türkiye'ye ilk defa 1947 yılında gelmişti. Son yıllarda sık sık memleketimizi ziyaret etti. İktisadi hayatın sıkıntıları içinde bulunan halkımız, iktisatçı olmaksızın, bu ziyaretleri dikkatle, biraz da ümitle, takip ediyor, haklı olarak bir şeyler öğrenmek istiyordu. Ne çare ki, misafirimiz bir diplomat gibi lakonikti, Yeşilköye indiği gün, nihayet, birkaç cümle söylemek lutfunda bulundu, o da mesele çıkardı. Çok konuşmak gibi çok az konuşmanın da mahzurları varmış: etraflı bir konuşmada bir majüskül-miniskül hatası pek âlâ kaynayıp gidebilirdi, fakat beş altı satırlık bir beyanatta sayın dostumuzun üzüleceği kadar önem iktisap etti. Filhakika bir kısım gazetelerimiz Thornburg'un "Türkiye daha iyi hükümetlere sahip olmalı" dediğini yazmışlardı. Halbuki o, sonradan Hiltonda açıkladığına göre, küçük g ile başhyan "government" kelimesini kullanarak "Türkiyenin daha iyi bir idareye ihtiyacı" nı belirtmiş, "daha iyi bir hükümet" mânâsım alacak olan büyük harfli "Government" kelimesinden dikkatle içtinap etmişti. Sayın iktisatçı'nın nezaketi takdir edilecektir. Meselenin esasına gelince, acaba "iyi bir idare" ile "iyi bir hükümet" arasındaki fark, büyük ve küçük g'lerin boy farkından daha mı büyüktür?. Hoca Ali yahut Ali Hoca!.

Thornburg Yeşilköy konuşmasında, tekel maddelerine yapılan fiyat zammının kendi tavsiyesi eseri olmadığım belirtmişti. Umumî efkârımız'

YAPACAĞIZ?

Cahit ZAMANGİL

lekette az bulunacağı, bazılarının hiç bulunmıyacağı söylenecek ve sıkıntıya katlanması istenecektir. Realite odur ki, geri kalmış bir memleketin kısa zamanlara sığdırmağa mecbur olduğu hamlelerin yü künü taşımak durumundayız. Ayrıca, hatalı bir gidişin neticelerini sistemli çalışmalarla ortadan kaldırıncaya kadar darlıklar, sıkıntılar devam edecektir. Açık ve samimi bir dille millete hitap edilince, onan yardımını esirgemiyeceği muhakkaktır. Bu yardımı istihsale mecburuz. Fedakârlıkları istilzam eden hiç bir program millete mal edilmeden muvaffak olamaz.

*

Bir yandan dış tediye gücümüzün, öte yandan iç finansman kaynaklarının hudutlarını aşmış bulunuyoruz. Hükümet birikmiş eski borçlan tasfiye etmek, vadesi gelen taksitleri ödemek, kalkınma ve zaruri ihtiyaç maddeleri temin etmek hususunda bunalıyor. Girişilen işlerin finansmanı için nereye el atsa emisyon mekanizmasının harekete geldiğini görüyor. Fiatlar alabildiğine artmaktadır. Bu durumdan çıkmamız için açılacak yol ların malzemesi vuzuh, ölçü ve disiplinden ibarettir.

Dış borçlarımızın, taahhütlerimizin ve kaynaklarımızın bir envanteri yapılmalı, bunun neticelerine göre önümüzdeki yılların imkân ları meydana konarak bu imkânların hududu içine girmeyi kabul etmeliyiz. Gerek dış tediye gücümüzü ve gerek iç finansman imkân larımızı en çok zorlayan yatıramlar da, plânlaştırılarak, iç politika met ve cezirlerinden kurtarılmalı, iktisadi ve mali hudutlar içine alınmalıdır.

Tek başına İhracatımızla kalkınmamızı istediğimiz vüsat ve süratte yapamıyacağımıza, dış kredilere ihtiyacımız olduğuna göre, güvenin iadesi böyle bir programın mevzularından birisi olacaktır. Her halde, ödeyebileceğimizden fazlasını alarak alacaklıları hudutsuz bir intizar rejimine tabi tutan borçlanmalara son vermek, eski birikmiş borçların tasfiyesinde azami iyi niyet göstermek şarttır. Esasen, iktisadî hayatımızı yeniden dü zene koymak teşebbüs ve gayreti muhtaç olduğumuz güveni sağlamakta müessir bir rol oynayacaktır. Elde durumumuzun açık bir hesabı ve ıslah programı olmak şartiyle, birikmiş borçlarımızı Avrupa İktisadî İşbirliği çevresinde uzun vadeli bir konsolidasyona bağ lamak imkânları araştırılabilir. Bu çalışmalar esnasında Türkiye'nin askeri ve iktisadî potansiyeli bakımından daha ziyade kısılması tehlikeli olacak bir ihtiyaç marjı imkânlarımız dışında kalabilir. Bu marjı karşılamanın yollan - Amerika Hükümeti ile çatır çatır müzakere etmenin yollan - bir disiplin içine girmeyi kabul ettiğimiz gün zaten açılmış olacaktır.

Para, kredi ve fiat politikası bu programda önemli yerini alacaktır. Hiç bir hükümet devalüasyonu gönül rızasıyla kabul etmemiştir. Bu, muvazenesiz bir ekonominin mahkumiyetlerindendir. Bizim ekonomimizde de dikkati çeken alametler belirmektedir: umumi surette bir fiat seviyesi kayması vukubulmuş görünüyor. Birkaç gün evvel Eti Bank bakır fiatına 1000 lira zam etmişti. Gazeteler, mizahi ifadeye kıymet vererek, bir "ayarlama"dan bahsettiler. Bu tabiri şu 1956 yılında doğru ve yerinde görürüz. Filhakika, geri kalmış bazı fiatlar yeni seviyeye göre ayarlanmaktadır. Bu seviyeye nisbetle batı Avrupa'dan ve Amerikadan ithal ettiğimiz mallar çok ucuzdur. Yavaş yavaş 280 kuruşluk dolan ucuz saymağa alışıyoruz,

Fiat - para meselesinde bizi en ziyade tazyik edecek faktör, ihracat fiatlarımız olacaktır. Gün geçtikçe, ihraç mallarımızın fiatları, umumî seviye içinde, müstahsili korumaz oluyor, çeşitli yollardan prim verilmesi zaruretine düşülüyor. Umumi fiat seviyyemiz kabarmakla devam ettiği takdirde, ih racat problemi bizi döviz ayarlamasına mecbur edebilir. Bunu müm kün olursa önlemeye, her halde zararsız surette geciktirmeye ve zaruri olduğu zaman önceden hazırlıklı olmaya çalışmalıyız.

Yeni bir iktisadî muvazeneye kavuşma isteği, arzın arttırılmasını - ki derhal elde edilebilir bir şey değildir - veya talebin - ve onu tah rik eden iştira gücünün, devlet masraflarının - kısılmasını, kredi hacminin miktarca ve keyfiyetce yeniden ayarlanmasını - hele zirai kredilerin istihlâk kredisi haline dejenere olmasının önlenmesini -, emisyona götüren sair faktörler üzerinde hakimiyet tesisini istilzam eder.

Bunlar memleketimizin şartları içinde, -zor işlerdir. Bununla beraber, avrupai tipte planlaşmalar iddiasına da kapılmaksızın, kendi im kanlarımıza uygun ıslah yoluna girmekten başka çare yoktur.

Max Thornburg
«G» *değil* «g»..

ise kendisinin tavsiyeyi aklından geçirmediği şeyleri değil de tavsiye ettiklerini anlamakta sabırsızlanıyordu. Nihayet 23 mart cuma günü Hilton Oteli'nde "beklenen konuşma"yı yaptı. Bu konuşma halkın sabırsızlıkla beklemekte haklı olduğu kadar önemlidir.

İktisatçıya nazaran "Türkiye süratli, büyük ölçüde ve uzun vadeli bir yardım görmelidir". Eğer bu yar dımı elde edemezse "...iktisadi ve içtimaî ıslâhat programının kısmen çökmesi tehlikesi belirecektir". Durumumuz o derece naziktir ki bugün bahis mevzuu olan şey Türk ekonomisinin ayakta durmasını sağlamaktır: "Bu ekonomi, mükemmelleştirilebilmek için, evvelâ yaşamalıdır". Kaynaklarımızı öylesine tüketmiş bulunuyoruz ki Amerika'dan beklenen istikraz artık hayati bir mahiyet almıştır. Nitekim Thornburg hükümete verdiği rapor "300 milyon dolarlık munzam amerikan yardımının alınması esasına dayanmaktadır". Enflasyon ve devalüasyon meselelerine gelince, evvelâ Türkiye'de enflasyon vardır. Öyle ki, enflasyon'un mevcudiyetini inkar bir gaftır". Bununla beraber, mütehassıs Türkiye'nin bugünkü iktisadi sıkıntılarına çare olarak devalüasyonu tavsiye etmemiştir. Bu görüş elbette yerindedir. Devalüasyon ancak içtinap edilmez hale geldiği zaman baş vurulan tehlikeli bir ameliyattır. Mesele Hükümetin ekonomimizi devalüasyona sürüklenmekten koruyup koruyamıyacağıdır.

Thornburg'un hastalıklarını ortaya koyduğu ekonomi Türkiye'nin ekonomisidir. Bu memleketin Başbakanı bu hastalıklara agâh olmak gerekir. Fakat nutuklarına bakarsanız Türkiye'de asla böyle nanik meseleler yoktur, her şey toz pembedir.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Pakistan

Bir Cumhuriyet doğdu

Türk devlet adamlarının Pakistanı ziyaret etmekte oldukları günlerde, 23 Martta, Pakistanda dünyanın en gene cumhuriyeti doğdu. Bu doğum dünyanın her tarafında olduğu gibi Türkiyede de sevinçle karşılanmış bulunuyor.

Pakistanın, devlet sisteminin bu en ileri merhalesine ulaşması sanıldığı kadar kolay ve çabuk olmamıştır. Pakistan, daha çok yakın samanlara kadar, Hindistan ile birlikte bir İngiliz sömürgesi olmaktan ileri gidemiyordu. İkinci Cihan savaşından sonra bütün dünya müstemlekelerinde uyanan milliyetçilik duyguları Asya'nınbu büyük bölgesine de yayılınca, Hint müslümanları da benliklerini hissetmekte gecikmemişler ve istiklal istemeye başlamışlardı. Doğrusunu söylemek gerekirse, Hint müslümanlarının benlik hislerini ilk uyandıranlar da, tarihin garip bir tecellisi, İngilizler olmuştur. İngilizler, Hindistan'ı terketmek zorunda kalacakları günün geleceğini hiç düşünmeden, burada tutunabilmek için Hindularla Müslümanlar arasına ayrılık sokmuşlar ve zaman zaman Hindistanda hakem rolü oynamaktan büyük zevk duymuşlardı. Ancak çekilmek günü gelince, bu tutumları İngilizlerin başına büyük dertler açmış ve bu dertlerin büyük bir kısmı da ne yazık ki, bugün Hindistan ile Pakistan'a miras olarak kalmıştır.

Hindistan'ın İngiliz boyunduruğundan kurtulması bahis konutu olduğu zaman, Müslümanların Hindulardan ayrı ve bağımsız bir devlet kurmaları, ilk defa, 1940 martında kararlaştırılmıştı. O zaman Kaid-i Azam Muhammed Ali Cinnah'ın başkanlığında Lahor' da toplanan müslüman ileri gelenleri, Hind müslümanlarının kültür, tarih ve geleneklerini devam ettirecek ve kendilerini iktisadî bakımdan Hinduların elinden kurtaracak bir vatan kurmaya karar vermişlerdi. Bu karar ancak 14 Ağustos 1947 de gerçekleşebilmiştir. Bu tarihte, Pakistan, İngiliz Kraliyet tacı altında bulunan bağımsız Ur devlet ilân edilmiş ve derhal, bir Anayasa yapmak üzere, bir Kurucu Meclis seçilmişti.

Pakistan, bağımsızlığım ilân ettiği 1947 yılından bu yana, sayısız iç ve dış güçlüklerle karşı karşıya kalmıştır. Dış güçlüklerin en önemlisi, Keşmir meselesi olmuştur. Ahalisinin büyük çoğunluğunu Müslümanların teşkil ettiği Keşmir'i, Keşmir Racası Hindistan'a bağlamak istemiş ve bu, Birleşmiş Milletlere kadar akseden bir anlaşmazlığa yol açmıştı. Anlaşmazlık bugüne kadar bir hal tarzına bağlanmış değildir ve Pakistan'ın toprak bütünlüğünü tehdit eden bir mesele olmakta devam edegelmektedir. İkinci dış güçlüğü ise, Afganistan'la arasında çıkan Patunistan anlaşmazlığıdır, bu da hâlâ giderilmiş değildir.

Ancak, en büyük dert olan Keşmir meselesi bir tarafa bırakılacak olursa, Pakistan'ın karşılaştığı en önemli güçlükler, hemen her yeni kurulan devletin karşılaştığı iç güçlüklerdir. Bir kere Pakistan seçtiği Anayasa Meclisinden yana talihli çıkmamıştır. Meclis bir Anayasa hazırlayacağı yerde her türlü taassup ve entrikanın başıboş at sürdüğü bir yer halini almış ve bir iş yapması imkansızlaşmıştı. Bunun üzerine zamanın Genel Valisi Gulam Muhammed 24 Ekim 1954 te Meclisi dağıtmış ve 7 Temmuz 1955 te yeni bir Kurucu Meclis seçimi yapılmıştır. Geçtiğimiz Şubat ayında kabul edilen Anayasa, işte bu yeni Kurucu Meclisin hazırladığı anayasadır.

Pakistanın önemli iç güçlüklerinden biri de memleketin coğrafi ve idari yapısıdır. Bilindiği gibi, Pakistan, birbirinden iki bin kilometrelik bir mesafe ile ayrılmış iki parçadan müteşekkildir. Bu iki parça arasındaki rekabet uzun yıllar Pakistanın iç huzurunu kaçırmış, eyaletler arasında bir geçimsizlik havası yaratmıştı. 35 milyon nüfuslu Batı Pakistanın dört eyalete ayrılması, buna mukabil 42 milyon nüfuslu Doğu Pakistanın tek bir eyalet teşkil etmesi Doğu ile Batı arasında giderilmesi seneler isteyen bir fikir ayrılığına yol açmış bulunuyordu. Nihayet geçen yıllar içinde Batı Pakistandaki dürt eyaletin birleştirilmesi bu fikir ayrılığının giderilmesi yolunda ileri ve son bir adım olmuş ve bu birleştirilme aynı zamanda Anayasanın hazırlanmasına da hizmet etmiştir. Anayasanın gerçekleştirilmesi, ancak eşit temsil hakkına sahip iki eyaletli bir federal sistemin kabulünden sonra mümkün olabilmiştir.

İskender Mirza

1 *Numaralı Cumhurbaşkanı*

Gerçekten 29 Şubatta kabul edilerek 2 Martta Genel Vali tarafından tasdik edilen yeni Pakistan Anayasasına göre, Pakistan İngiliz tacı altından çıkarak, bağımsız ve federal bünyeli bir cumhuriyet olacaktır. Merkezî hükümetin başkenti Karaşi olacak, burada her iki eyaletin de yüz ellişer temsilcisini içine alacak bir "Milli Meclis" kurulacaktı. Federe devletlerin başkentleri ise Lahor ve Dakka olacaktı. Bu başkentlerde de mahalli eyalet meclisleri bulunacak ve bu meclisler Cumhurbaşkanı seçimlerine iştirak edebileceklerdi. Mahallî hükümetlerin merkezi hükümet karşısındaki istiklâli Anayasa ile teminat altına alınıyordu.

Anayasanın yürürlüğe girmesinden sonra Pakistan'ın iç güçlüklerinden büyük bir kısmı hallediliyordu. Geri kalan güçlükleri çözmek ise bu Anayasanın kurduğu mekanizmada yer alacak devlet adamlarına düşüyordu. Bu devlet adamlarının başında, hiç şüphe yok ki, Pakistan'ın ilk Cumhurbaşkanı İskender Mirza gelmektedir. Bu ayın 5 inde Cumhurbaşkanı seçilen ve Cumhuriyetin ilanı ile beraber resmen vazifeye başlayan İskender Mirza, gerçekten, birinci sınıf devlet adamlarındandır ve büyük güçlüklerin altından kalkacak klastadır. Anayasa karşısında sorumlu olmamakla beraber, elinde memleketin iktisadi ve milletlerarası meselelerini düzenliyebilecek bazı yetkiler bulunduran İskender Mirza'nın bu yetkileri gereği gibi ve ba--arı ile kullanacağına şüphe yoktur. Pakistan, yeni Anayasasının ışığı altında, dünya devletleri içindeki, yerini almakta gecikmiyecektir.

Kuzey Afrika

Bağımsız Tunus

Geçen haftanın başlarında, Fransa'ma Kuzey Afrikadaki topraklarından biri daha bağımsızlığına kavuştu. Tunus ve Fransız temsilcileri arasında geçen Salı günü imzalanan bir protokol ile, Fransa, 1881 den bu yana kendi toprağı olduğunu iddia ettiği Tunus'un bağımsızlığım tanımak zorunda kaldı. Fransa, bundan bir ay kadar önce de, 2 martta, Fas'ın bağımsızlığını tanımak zorunda kalmıştı. Tunus'un bağımsızlığı, böylece. Kuzey Afrikadaki Fransız sömürgelerinin tasfiyesinde atılan ikinci adım olmuştur. Fası ve Tunusu Cezayir'in takip edip etmeyeceği ise önümüzdeki günlerde anlaşılacaktır.

Fransa Kuzey Afrikaya geçen asrın ilk yarısında göz dikmişti. Geçen sayılarımızdan birinde de uzun boylu izah ettiğimiz gibi, bu Orta Avrupa devletinin Kuzey Afrikaya attığı

Tabir Bin Amar
Mir mücahit

ilk adım 1830 da Cezayir'in işgaliydi. Bunu 1881 de Tunus'un himaye altına alınması takip etmiş, üçüncü adım ise Fas'ın Fransız sömürge topluluğuna katılmasıyla atılmıştı. Şimdi öyle görülüyor ki bu sömürgeler topluluğunun tasfiyesi, kuruluşunun ters sırasını takip ediyor. Topluluğa en son katılan Fas en önce bağımsızlığını kazansa devlet olmuştur. Geçen haftanın başında Fransa Dışişleri Bakanı M. Christian Pineau ile Tunus Başbakanı Tabir bin Amar tarafından imzalanan protokol ile bağımsızlığına kavuşan Tunus ise, topluluğun tasfiyesinde olduğu gibi kuruluşunda da ikinci adımı teşkil ediyordu.

Tunus, Fransız egemenliği altına, 1881 de girmişti. Bu tarihten bir sene önce Bismark'ın karşısında ağır bir mağlûbiyete uğrayan ve Alsas-Loren'i Almanyaya vermek zorunda kalan Fransa, bunun acısını Avrupa dışında kazanacağı topraklardan çıkarmak istemiş ve bu yolda Bismark'ın teşvikini de görmüştü. Bismark, Tunusu Fransaya peşkeş çekerek, Alsas-Loren'in acısını unutturmaya çalışıyordu. Bu bakımdan, Fransa, Tunus'un işgali sırasında, bu topraklarda gözü olan İtalya hariç, Avrupa devletlerinin büyük bir muhalefetine uğramış değildir. O sıralarda Tunusun bakimi olan Osmanlı İmparatorluğu ise esasen sesini çıkaracak durumda değildi. 1881 Bardo anlaşması ki Tunus bu anlaşma ile Fransanın himayesi altına girmiştir • bu şartlar randa bir olup bitti olarak kabul edilmiştir.

Bardo anlaşması Tunusu Fransanın mutlak egemenliği altına sokmuyor, ancak bu topraklar üzerinde Fransaya bir himaye hakkı tanıyordu. Fakat zamanla anlaşma Fransızlar tarafından çok aşırı yorumlara uğramış, hatta Tunusun Fransız toprağı olduğunu söyleyenler bile çıkmıştı. Fransa, aşırı yorumlarla kendine Tunusta sağladığı bu çok avantajlı durumu ancak İkinci Cihan Savaşının sonuna kadar koruyabilmiştir. İkinci Cihan Savaşının, bitmesiyle beraber dünyama dört bir tarafında başlayan milliyetçilik cereyanları Tunusta da gelişip, kuvvetlenmiş ve milli kahramanlarını vermiştir. Bundan sonra Fransanın eski sömürge politikasına devam edemiyeceği tabii idi. Ancak bu topraklar üzerine yerleşen Fransızlar ellerinde bulundurdukları ticaret ve sanayi tekellerini kolay kolay fedaya yanaşmadıklarından, Fransız hükümetleri, bugüne kadar. Tunustan çekilmeye cesaret edememişlerdi. Gerçekten, hiç bir Fransız Başbakanının sömürgeci olduğu ileri sürülemez. Fransız hükümetlerini Kuzey Afrikadan çekilmeğe yanaştırmayan, kendi ideolojik gayeleri değil, burada yerleşmiş Fransızların tazyikleridir Bu Fransızların anavatandaki sağcılar tarafından desteklendiklerim söylemeye lüzum bile yoktur.

Kuzey Afrika meselelerinde doğru yolu bulan ilk başbakan olmak şerefi Mendes-France'a aittir. Geçen sene Tunusta karışıklıklar çıktığı zaman, Tunuslularla yaptığı görüşmeler sonunda, Mendes-France, prensip olarak Tunusun bağımsızlığım tanımaya karar vermişti. Bu vaadi gerçekleştirmek Mollet hükümetine nasib olmuştur. M. Christian Pineau ile Tabir bin Amar tarafından imzalanan protokola göre, Tunus bundan böyle bağımsız bir devlettir. Bu bağımsızlığın tabii bir sonucu olarak 12 mayıs 1881 tarihli Bardo anlaşması , artık iki devlet arasındaki münasebetleri tanzim eden anlaşma olmak vasfım muhafaza edemez. Fransız Milli Meclisinin bu yeni protokolu tasdikinden sonra, Bardo anlaşması, kendiliğinden ortadan kalkmış olacaktır.

Bağımsızlığım kazanan Tunus, bundan sonra, dış münasebetlerim kendi hükümeti vasıtasiyle ve istediği gibi tanzim edebilecektir. Aynı şekilde iç ve dış güvenliğim korumak da kendi görevleri arasına girmiştir. Bu güvenliklerin korunmasını temin için de, en kısa zamanda, milli bir Tunus ordusu kurulacaktır. Bu ordunun kurulması sırasında, Fransa, Tunusa elinden gelen her yardımı yapmayı vadetmektedir. Aynı şekilde, diğer konularda da, Fransa ile Tunus arasında sıkı bir işbirliği yapılacaktır.

Cezayir konusunda bu derece realist davranmak istemediği anlaşılmakla beraber, Mollet hükümetinin Kuzey Afrika meselesinde en doğru yolu tutmaya azmetmiş olduğu anlaşılıyor. Nitekim Fas ve Tunus'a verilen bağımsızlıklar bu azmin birer delili gibi görünmektedir. Mollet hükümeti, Sömürge siyasetini İngiliz sömürge siyasetine benzetmeye çalışmaktadır. İngiltere artık tutunamıyacağını anladığı bir bölgenin bağımsızlığını ilk olarak kendisi tanıyan ve böylece, hiç olmazsa orayı manevi bağlarla imparatorluğu içinde tutmaya çalışan bir sömürgeci devlettir. Fransa, bu konuda kendisinden asırlarca tecrübeli bir devleti Örnek almakla yanlış yapmamıştır.

Uzak Doğu

Çıkmaza giren görüşmeler

Birleşik Amerikanın Prag Büyükelçisi Alexls Jhonson, bundan iki hafta kadar önce, Kızıl Çinin Varşova Büyükelçisi Wang Ping-nan ile buluşmak üzere Cenevreye geldiği zaman, Çinli diplomatı orada bulamadı. Wang Ping-nan, yedi aydan fazla bir zamandan beri ilk defti olarak randevusuna sadık kalmamıştı. Ping nan geçen ağustos ayından bu yana, hemen her hafta, Alexis Jhonson ile Cenevrede buluşuyor ve iki diplomat, bu tarafsız şehirde, Kızıl Çin ile Birleşik Amerika arasında askıda bulunan meseleleri beraberce çözmeye çalışıyorlardı. Ping-nan'ın, Polonya Cumhurbaşkanı Bierut'un cenaze törenini bahane ederek geçen haftaki randevusuna gelmemesi, Cenevre görüşmelerinin bir çıkmaza ulaşmak üzere olduğuna en mükemmel delildi.

Gerçekten, Mao Tse-tung Batı Avrupa devletleriyle olan münasebetlerine son derece önem veriyor ve Ping-nan'ın Polonya Cumhurbaşkanının cenaze töreninde bulunmasını bizzat arzuluyordu. Ancak, Birleşik Amerika ile yapılan görüşmelerin başarı ile sonuçlanacağını kestirseydi, Ping-nan'ın, bu arada, Cenevreye

Alexis Johnson
Atlatıldı

Chu En-lai
Usta manevracı

gitmek için bir fırsat bulacağına da şüphe yoktu. Doğrusu şuydu ki, Birleşik Amerika kadar Kızıl Çin de bu görüşmelerin sonucundan ümidi kesmişti.

Gecen ağustos ayında başlayan Kızıl Cin - Birleşik Amerika görüşmelerinin, kaynağını, 1955 nisanında toplanan Bandoeng konferansında Chou En - Lai tarafından verilen bir demeçten aldığı malûmdur. Chou En-Lai, bu demecinde "Birleşik Amerika ile Formoza bölgesindeki milletlerarası gerginliği giderme meselesini görüşmeye hazırız" demişti. Bu sözler üzerine, Birleşik Amerika, Cenevrede bir seneden fazla bir zamandan beri konsoloslar kademesinde yapılan Kızıl Çin - Birleşik Amerika görüşmelerini Büyükelçiler kademesine yükseltmeye yanaşmıştır. Konsoloslar kademesindeki görüşmeler sadece Çin'deki Amerikan harp esirlerinin iadesi konusuna inhisar ediyordu. Görüşmelerin kademesi yükseltilirken gündem de değiştirilmiş ve esirlerin iadesi konusundan sonra, iki memleket arasında askıda bulunan diğer meselelerin de görüşülmesi kararlaştırılmıştı.

Ancak görüşmelerin açılmasından hemen önce, Kızıl Çin, bütün dünyada geniş akisler yaratan bir hareket yaparak gündemin ilk maddesini kolaylıkla bertaraf etmek yolunu tutmuştur. Çin ve Amerikan temsilcilerinin masa başına oturdukları sırada Pekin'den alınan bir haber, bütün dünyaya, Kızıl Çin'in elinde tuttuğu on bir Amerikan havacısını serbest bıraktığım bildiriyordu. Bunu, çok geçmeden, birkaç sivilin serbest bırakılması takip etmiş ve nihayet, 10 Eylülde, Çin ve Amerikan temsilcileri arasında, bütün sivillerin iadesinin kolaylaştırılması konusunda bir anlaşmaya varılmıştır.

İşte bu anlaşmadan sonra görüşülmesine geçilen gündemin ikinci maddesinde, bugüne kadar, bir fikir birliği kurmak mümkün olamamıştır. Hatırlarda olduğu üzere, Çin - Amerikan görüşmelerinde, gündemin ikinci maddesini iki memleket arasında askıda bulunan diğer meseleler, bu arada Formoza bölgesindeki milletlerarası gerginliğin giderilmesi meselesi teşkil ediyordu.

Çin Dışişleri Bakanlığının birbiri ardına yayınladığı iki notadan anlaşıldığına göre, Kızıl Çin için Formoza bölgesindeki gerginliğin tek sebebi bu bölgede bulunan Amerikan kuvvetleridir. Gerginliğin giderilmesi için bu kuvvetlerin "Formoza bölgesinden çekilmesinden başka çare yoktur. Amerikalılara göre ise Formoza gerginliğinin sebebi Kızıl Çinin Milliyetçi Çini tanımaya yanaşmaması' ve ilk fırsatta onu ilhak etmek istediğini açıkça söylemesidir. Gerginliğin giderilmesi için Kızıl Çin'in Milliyetçi Çini tanıması ve onu ilhak etmek fikrinden vazgeçtiğini bildirmesi gerekmektedir. Bu kısa özetlemeden de anlaşılacağı gibi, Formoza bölgesindeki gerginliğin sebebi konusunda Çin ve Amerikan görüşleri bir birinden çok farklıdır ve kolayca telif edilemezler.

Bununla beraber, son günlerde, Kızıl Çin, görüşmelerin çıkmazdan kurtulabilmesi için yeni bir teklif ileri sürmüştür. Amerika tarafından pek kabul edilebilecek cinsten olmayan bu teklife göre Kızıl Çin ve Amerika, karşılıklı olarak, kuvvete başvurmamayı taahhüt etmelidirler. Amerika böyle bir taahhüde yanaşmadığı takdirde, Kızıl Çin, Amerikan Dışişleri Bakam Foster Dulles'in Chu En-Lai ile bir görüşme yapmayı kabul etmesi şartiyle, bu taahhüdü tek taraflı olarak vermeye hazırdır.

Kızıl Çin'in bu teklif ile elde etmek istediği sonuç aşikârdır. Birleşik Amerika birinci şıkkı kabule yanaştığı, yani Kızıl Çin ile beraber "her hangi bir anlaşmazlık halinde kuvvete başvurmayacağı" yolunda bir taahhüde giriştiği takdirde, bu anlaşmazlıkların içine Formoza meselesini sarahaten koymayan Kızıl Çin, meselenin münhasıran kendi iç meselesi olduğunu ileri sürerek istediği zaman Can Kai-Chek'e yüklenebilecektir. Amerika ikinci şıkkı kabule yanaştığı, yani bir Foster Dulles - Chu En -Lai görüşmesi bahasına Kızıl Çin'den Formoza bölgesinde Amerikan kuvvetlerine karşı kuvvete başvurulmıyacağı taahhüdünü kabul ettiği takdirde ise, Kızıl Çin, bu sayede Birleşik Amerika tarafından açıkça tanınmış olacaktır. Bu bakımlardan, Kızıl Çin'in teklifi, uzun boylu düşünülerek yapılmış ustaca bir tekliftir.

Üstelik, Amerika da bu tekliflerin karşısında çok zor bir duruma düşmüş bulunuyor. Birinci şıkka yanaşmadığı takdirde, Asya'da, barışçı olmayan bir devlet olarak tanınacak; ikinci şıkka da yanaşmazsa, Uzak Doğu'da bir barış ümidinin uyandığı bir sırada sırf Kızıl Çini tanımamak yolundaki inadı yüzünden bu ümitleri beşiğinde boğmakla itham edilecektir. Teklifleri kabul ettiği takdirde ise daha güç durumlara düşmesi de isten bile değildir. Çin'in istediği karşılıklı kuvvete başvurmamak teminatım verirse Mao Tse - Tung'un garantisini alırsa kendim ister istemez Kızıl Çin'in muhatabı olarak görecektir.

İşte bütün' bu sebeplerle geçen haftalar İçinde çıkmaza girmiş bulunan Kızıl Çin - Birleşik Amerika görüşmelerinin akibeti şimdilik şüpheli görülmektedir. Uyumuşa benzeyen Formoza ihtilâfının tekrar uyanmasına kadar bir kurtuluş çaresi bulunmazsa, ihtilafın bu sefer çok tehlikeli safhalar arzedeceğinden kimsenin şüphesi olmamalıdır.

J. Foster Dulles
SON SÖZ!.

İstihsal

Kömürsüzlük

2 mart tarihli gazetelerde - iktidar sözcüleri hariç - İşletmeler Bakanı Samet Agaoglu'nun bütçe müzakerelerindeki beyanlarını tekzib eden bir haber vardı: tamirde bir fabrika kömürsüzlükten faaliyetini durdurmuştu. Bu, 1800 işçi çalıştıran İzmir Pamuklu Mensucat Fabrikasıydı. Hadise eski İşletmeler Bakanı Fethi Çelikbaş'ın istifasından önce İstanbulda gazetecilere verdiği beyanatı teyid ediyordu. Çelikbaş o zaman "kö mür sıkıntısı vardır" demiş ve her sahada vaziyeti halka toz pembe göstermeğe çalışan hükümeti şaşırtmış, kabine üyelerini birbirine sokmuştu. Fakat Samet Ağaoğlu başka türlü düşünüyordu. Bu sebeple politik bir beyanatla haberi sıcağı sıcağına yalanlamakta gecikmedi. Haber "tamamen hilafı hakikat" idi. Gerçekten 1 martta İzmirde yalnız bir fabrika, Pamuklu Mensucat Fabrikası 800 işçiyi alâkadar eden bir kısım faaliyetini 24 saat için tatil etmişti. Ama bu kömürsüzlükten değildi. O gün fabrikanın 180 ton kömür stoku vardı, halbuki günlük sarfiyatı 60 tondu, üç gün daha rahat rahat işleyebilirdi. Hal böyle iken fabrikanın kömürsüzlük yüzünden durduğunu iddia etmek, ya işleri bilmeyen bir gayri mesul kimsenin ya da fabrika dışındaki "tahrikçilerin" marifeti olabilirdi. Gazeteler ertesi gün Ağaoğlunun tekzibini temelinden çürütüyor ve İzmir Pamuklu Mensucat Fabrikası Müdürlüğünün gazeteye verdiği bir ilânın klişesini neşrediyorlardı. Müdüriyet "Halkın Sesi" gazetesine verdiği ilânda şöyle diyordu: "Kömür yokluğu dolayın ile faaliyetini tatil etmiş bulunan fabrikamız 2.3.956 cuma günü yeniden faaliyete geçecektir. İşçilerimizin bel li saatlerde iş başında bulunmaları ilân olunur." İşletmeler Bakanlığı hakikatın bütün çıplaklığı ile ortaya çıkması karşısında susmayı tercih etmişti.

Ocaklara giren politika

Samet Ağaoğlu İşletmeler bütçesinin müzakeresi sırasında kömür istihsalindeki artışlardan bahsetmiş, yurdun hiç bir tarafında kömür sıkıntın olmadığım söylemişti. Simdi hadiseler kendisini tekzib ediyordu. Zonguldağa gidip istihsal vaziyetini yakından görmeli, işletmedeki yetkililerle konuşmalı, istihsali artırma çarelerini aramalıydı, yoksa Meclisdeki sözlerinin zevahiri kurtarmak için sarfedildiği meydana çıkacaktı.

Ağaoğlu Zonguldak'a gidince önce partililerle görüştü, Ereğli Kömür İşletmelerinin vaziyetini sordu. Herşeyden önce İşletmedeki siyasî havayı öğrenmeliydi. Kendisine uzun uzadıya işletmedeki muhalif mühendislerden, ocak amirlerinden bahsedildi, dert yanıldı. Kömür istihsalinin artmasını önliyen bu muhalifler olmalıydı. İşletmeler bakam daha sonra E. K. 1. nin umum müdür, mü dür ve mühendislerini topladı. Onlara istihsali artırmak için bütün çarelere başvurmalarını söyledi, memleket menfaatleri böyle icap ettiriyor du. Kimse kömür sıkıntısından söz edememeliydi. Çalıştıktan sonra mu* vaffak olmamak için hiç bir sebep yoktu.

İstihsali artırmak için önce ehliyetli teknik personele, sonra tesisat ve malzemeye, nihayet huzur içinde bir çalışmaya ihtiyaç olduğu Samet Ağaoglu'nun meçhulü olmamak lâzım gelirdi. Ağaoğlu vaziyetin hiç de böyle olmadığım nasıl unutabilirdi. Evet memlekette çok iyi yetişmiş teknik personel vardı. Vardı ama bunlar 1950 den beri türlü siyasi sebeplerle dama taşı gibi oradan oraya oynatılıyorlardı. Bu müthiş bir huzursuzluk membaı oluyordu. Zonguldak kömür havzasında ötedenberi çalışmakta olan tecrübeli, ehliyetli teknik personel kadrosunda geniş çapta değişiklikler yapılmıştı ve bu devam edip gitmekteydi. Kömür hav zasının evvelce yapılmış olan amenajman plânlarının tatbiki tamamlanamamıştı. Siparişleri vaktile yapılıp gelen aletlerin montajının geciktirilmesi bir yana iki yıldan beri eskimiş, yıpranmış, değiştirilmesi icab eden malzeme yerine dövizsizlik yüzünden bir tek yenisi konamamıştı. Bu şartlar altında istihsali artırmak değil ancak olduğu yerde mu hafaza etmek düşünülebilirdi. Hatta normal olarak istihsalin düşmesi icab ederdi. Acaba Ağaoglu'nun Meclis'te iddia ettiği gibi istihsal gerçekten yükselmiş miydi? Vaadedildiği'ne göre, 1955 yılında kömür istihsali 7 milyon tona çıkacaktı. Halbuki 1955 senesinde fiilen 5.495.697 ton kömür istihsal edilmiştir. Bu ise evvelce plânlaştınlmış olan 7 milyon tondan bir buçuk milyon ton düşüktür. 1949 yılında işletmede 27,5 milyon tonluk bir kömür ihzaratı yapılmıştı. Müteakip seneler istihsali için galeriler açılarak yeni kömür yatakları hazırlanmış, böylece günlük İstihsal emniyete alınmıştı. 1950 den sonra ise bu işletme şartlarına riayet edilmediği için bu ihzarat plânsız bir şekilde harcanmış, hatta zaman zaman memleket savunman için ayrılan stoklar bile sarf edilmiştir.

Samet Ağaoğlu
Kürsüden istihsal...

İstihsal azalmıştır

*1*949 yılında yüzde 14,5 kül nisbetiyle 4.500.000 tona yakın tuvenan kömür istihsal edilmekteydi. Kül ve su nisbeti 1950 den sonra artırılarak yüzde 20-25 e çıkarılmıştır. Bu suretle ancak 5 milyon 700 bin ton istihsal mümkün olabilmiştir. Bu ise gerçek bir yükseliş sayılamaz. Öte yanda kül ve su nisbetinin yükseltilmesi de muhtelif bakımlardan zararlı olmaktadır. Meselâ vaktile Karabükte muayyen bir miktar pik ve çelik istihsali için 600 kilo kömür sarf edilirken şimdi bu miktar 1000 kiloya yükselmiştir. Aynı şekilde Devlet Demiryollarındaki sarfiyat da

İSTİHSAL DURUMU

Ağustos 1955 başında Zonguldak büyük bir sel felâketine uğramış, bu yüzden kömür İstihsalinde hemen yüzde elliye yakut bir düşüş vukua gelmişti. Temmuz 1955 den Şubat 1956 sonuna kadar tüvenan (temizlenmemiş) ve satılabilir (temizlenmiş) taş kömürü istihsal durumu şöyledir: (ton olarak)

		Tüvenan	Satılabilir
1955	Temmuz	463.910	293.555
	Ağustos	290.636	187.096
	Eylül	444.794	273.003
	Ekim	472.287	287.030
	Kasım	480.211	288.523
	Aralık	497.390	302.863
1956	Ocak	510.601	312.630
	Şubat	467.710	278,640

aynı sebeple bir misli artmıştır.

«Bunlar Bakanlık emrine alınmalı»

Yukarıda bahsettiğimiz toplantıda Samet Ağaoğlunun konuşmasından sonra, istihsal mevzuunda işletmenin mühendislerinden biri bu mevzudaki görüşlerini açıklarken istihsalin emirle artmasına imkân olmadığım, ancak muayyen şartların temininden sonra istihsalde bir artış beklenebileceğini izah etmiş ve bilhassa D. P. teşkilatının baskısından şikâyet ederek bazı misaller de vermişti. Bakan bu genç mühendisin samimi konuşmasına bir hayli sinirlenmiş ve kimin namına konuştuğunu sormuştu. Halbuki o toplantıda bulunanlar, D. P. li olan Umum Müdür Muzaffer Ulusoy dahil hepsi aynı fikirdeydiler. Ağaoğlu Umum Müdürün fikrini sorunca bu hakikat meydana çıkıvermişti. D. P. li gibi düşünmeyen bu mühendislerin Bakanlık emrine alınması İşletmenin selâmeti bakımından iyi bir tedbir olacaktı. Muzaffer Ulusoy mukavele ile çalıştığı ve mukavelede tazminat şartı olduğu için onun istifa etmek isteyeceği hatıra getirilmiyordu. Ağaoğlu'nun "muhalif fikirli" mühendislerin Vekâlet emrine alınmasını teklif etmesi üzerine Umum Müdür Ulusoy Samet Ağaoğlu'nu şaşırtan bir cevap Verdi. Siyasetle tekniğin bir arada yürüyeceğini zannettiği için parti üyesi olduğu halde bu vazifeyi kabul etmişti. Fakat siyaset tekniğe o kadar müdahele ediyordu ki artık ayrılmağa karar vermişti, tazminatından da sarfınazar ediyordu, İşletmeler Bakam birdenbire çok müşkül bir durumda kalmıştı. Muhalif fikirli mühendislerin vekâlet emrine alınmasında ısrar ederse Umum Müdür hemen istifa edecek. Örtbas edilmesine imkân olmayan bir vaziyet ortaya çıkacaktı. Bu işi şimdilik tatlıya bağlayıp Ankarada etraflıca düşünüp taşındıktan sonra harekete geçmekten başka çare yoktu.

Ağaoğlu, Zonguldak'tan ayrılmadan Umum Müdür ve bazı mühendislerle bir daha konuşup onları ikna etmek istedi. Teknikle uğraşanlar muhalif partilerin propagandalarına kapılmamalı, "bir kaç kuş beyinli"-nin tahriklerine alet olmamalıydılar. Fakat Ağaoğlu'nun bu tavsiyelerini yanındaki particilerden başka dinleyen kalmamıştı. "Muhalif fikirli" mühendisler çoktan toplantı odasından ayrılmışlardı.

İşletmeler Bakanı Zonguldaktaki gazetecilere yaptığı bu görüşmelerin, hususi hasbıhaller olduğunu hatırlatarak bunları gazetelerine bildirmemelerini rica etmişti. Muhabirler de Bakanın bu ricasını kabul etmiş olacaklar ki, "Zonguldak ziyareti"nden gazetelerde hiç bahsedilmedi.

Artan, ihtiyaçlardır

Kömür istihsalimizin Türkiyenin ihtiyacını karşılamadığını gösteren en açık delil kömürün tevzie tabi olmasıdır.

Ne sanayide, ne de yakacak olarak ihtiyaçtan fazla kullanılamıyacağı için, ihtiyaca yettiği takdirde kömürün serbest bırakılmasında hiç bir mahzur olmaması lâzım gelirdi.

Kömür istihsalinin ihtiyacımızı karşılamadığı, bugün aynı mevkide bulunanların beyanları hilâfına 1954 yılı eylülünde İşletmeler Bakanı olan Fethi Çelikbaş tarafından da açıkça ifade edilmişti. O zamandan beri istihsalde büyük bir artış olmamasına mukabil ihtiyaç büyük Ölçüde artmıştır. Çelikbaş bahis mevzuu beyanatında, "istihsalimizi 1960 da 5,5 milyou tona yükselteceğiz. Fakat aym tarihte ihtiyacımız 7,5 milyon ton olacaktır" demişti.

O halde kömürsüzlük yüzünden bir fabrikanın faaliyetim bir gün tatil etmesini tekzibe ne hacet? Uzun uzadıya tahkikata ne lüzum var ? Politik maksatlarla hareket eden tahrikçileri arıyacak yerde, hakikati kabul edip, istihsali artırmanın çareleri aranmalıdır.

K A D I N

Cemiyet

Bizim şefkat ekibimiz

Eskiden duyardık, meselâ İngilterede birçok ev hanımları boş zamanlarında, hastahanelere gidip orada ziyaretçisi olmayan, manevi desteğe ihtiyacı bulunan hastaları ziyaret eder, onların ufak tefek işlerini görerek, tesellide bulunarak, yardım ederlermiş. Bu ziyaretleri yapan hanımlar arasında da, hayatta çok ıstırap çekmiş, yalnız kalmış olanlar varmış: Başkalarının çeşitli ıstırabını görmek onlara kendi dertlerini unuttururmuş. Bazıları ise neşeli, tasasız zengin genç kızlarmış. Hayatı biraz anlamak, görmek bilmek ve yardım etmek için giderlermiş.

Şurası muhakkaktır ki, hayatta insana en çok zevk veren şey almak değil, vermektir. Başkasından birşey almak insanı o an için sevindirebilir. Fakat, hiçbir zaman insana, vermenin o derin hazzını duyuramaz. Hele verilen şey manevi birşeyse bunun zevki ölçülemez. Çünkü manevi şeyler satın alınamaz.

Açılmıyan kapılar

Hasta en çok manevi desteğe muhtaçtır. Bugünkü tıp, maneviyatlarını düzeltemedikleri için bir türlü iyileşemiyen hastaların yanında, sırf maneviyatları yüzünden kurtulanları da kaydetmiştir. Birçok hastalıklarda ruh tedavisi organik tedavi kadar mühimdir. Maneviyatları bozuk olan birçok İnsanlar ufacık rahatsızlıklarla yatağa serilirler. Bazan da hastalık neticesi bütün maneviyatları bozulan bir türlü ayağa kalkamıyan insanlar vardır. Doktor, hatta ruh doktoru bile olsa, her hastasının ayrı ayrı ruhi durumunu, her saniye kontrol altında tutamaz. Hastahanelerdeki hemşirelerin, hastabakıcıların adedi ise, maalesef, buna imkân vermemektedir. Birçok hastalar tedavileri, iğneleri yapıldıktan, maddi ihtiyaçları karşılandıktan sonra kendi kendilerine terkedilirler. Ziyaretçisi olan ziyaretçisini bekler, evini düşünür. Kimsesi olmıyanlann gözü hep açılmayan kapılardadır.

Gülen yüzler

Ankara Tıp Fakültesinde böyle açılmayan birçok kapılar, son günlerde sık sık açılıyordu. Kimsesi olmayan, ziyaretçisi bulunmayan, uzaklardan gelen birçok hastalar, bu kapılardan, gülerek kendilerine doğru yürüyen müşfik hanımları bekliyorlardı. Kimi gözlerinden ameliyat olmuştu, gazetesini okuyamıyordu. Kiminin eli kolu bağlı idi. Mektubunu yazamıyordu. Kimi kara kara düşüncede idi, takviye istiyordu. Kimi yemeğini yerken yardıma muhtaçtı veya memlekete taburcu olduğunu bildiren müjdeli bir telgraf çekmek arzusunda idi.

Hele ortopedide yapılacak ne çok iş vardı! Çocuklar heyecanlı bir masal kitabını ne kadar zevkle dinliyorlardı. Ne kadar da uslu idiler!. Kimi bebeğine entari dikmek istiyor du, ama parçası yoktu. Kiminin parçası çoktu ama oturmak yasaktı» dikemiyordu. Kimi uzaktaki bir kardeşin hasretim duyuyor, onun resimlerini göstermek, ondan bahsetmek arzusu ile yanıyordu. Kimi, okuma yazma öğrenmeden memlekete dönmemeğe azmetmişti.

Açılmıyan kapıları açan bu hanımların elinde bazan birkaç tane alfabe vardı, bazan bir paket portakal, eşten dosttan toplanmış oyuncaklar, fakat hastalar onların ellerine değil daima yüzlerine bakıyorlardı. Yüzleri ise hep gülüyordu.

İsimsiz yardım

Önce beş kişi idiler, sonra yedi oldular. Bunlar Ankara Tıp Fakültesinin "şefkat ekibi"ni kuran hanımlardı. Haftada bir, iki, üç gün kendilerini hastahaneye hasretmişlerdi. Aralarında "gönüllü hastabakıcı" kurslarım bitirenler vardı. Fakat buradaki vazifeleri yalnızca "manevi" bakımdan hastayı takviye idi. İğne yapan, hastanın ateşini alan ilâcını veren hemşireler zaten mevcuttu. Hanımlardan herbiri kendi, seçtikleri kliniğe muntazaman devam ediyorlardı. Beyaz önlükleri vardı. Hastaların yanında oturuyor, onlarla konuşuyor, dertleşiyorlardı Çok çok mektup yazıyorlar, kitap okuyorlardı. Birçok çocuğa alfebe öğretiyor, el işi gösteriyor, onlara resimli kitaplar götürüyorlardı. Bazan kimsesi olmıyan bir hastanın bir eksiğini temin etmek için ahbaplarından para topluyorlardı. En çok istedikleri şey çoğalmaktı. Haftada birkaç saatlerini hastalara hasredebilecek arkadaşlara ihtiyaçları vardı. Mevcut derneklerin alâkasını, yardımını da bekliyorlardı. Bu işi kolaylaştırmak, rağbeti artırmak için hiçbir formalite yapmamış, talipleri istedikleri zaman gelip yardım etmek üzere, tamamiyle serbest bırakmışlar di. Ne reisleri vardı, ne de dernekleri... Toplantı günleri de yoktu, isimsiz çalışıyorlardı.

Onlara iltihak etmek istiyen hanımlar Ankara Tıp Fakültesine müracaat edebilirlerdi, Çocuklara verilecek oyuncaklar, kitaplar her türlü yardım da kabul ediliyordu.

Hasta çocuk
Biraz şefkat!.

Moda

Erkek Mankenler

Paris modacıları İlkbahar ve yaz modellerinde kadınları daha zarif gösterecek çizgileri ararken İtalya, moda dünyasına büyük bir yenilik ge tirerek "erkek mankenler" çığrını açıyordu.

Erkeklerinin şıklığı ile tanınan bu memlekette "erkek manken" bulmak için açılan müsabaka büyük rağbet görmüştür. Ama netice hayal kırıcı oldu. Kadın mankenlerde aranan vasıflar vücut güzelliği, zarafet ve kibarlıktan ibaretti. Halbuki, erkekler için kültür ve karakter de şart koşulmuştu. Çünkü hakiki bir centilmen tipini yaratabilmek için bütün bunlara ihtiyaç vardı. Bu sebeple müsabakaya katılan seksen yakışıklı adamdan ancak bir tanesi - Chino Bert adında bir moda ressamı - matluba uygun bulundu. Taliplerin arasında mali vaziyetlerini ıslah etmek isteyen bir çok üniversite talebesiyle, şöhret kazanmak isteyen bir milyoner oğlu da vardı.

Küçük Bir Sinek

Jale CANDAN

Her limanın muhakkak ki zayıf, küçük tarafları oluyor. Medeniyet insana bunları yavaş yavaş yok etmeyi öğretiyor. Belki önce leri kendimizi zorladığımız bu eğitim yavaş yavaş bizde bir alışkanlık bir "ikinci tabiat" halini alıyor.

*

Evet, her insanın bir çok zayıf tarafı oluyor. Mesela biz kadınlar güzel bir şey, bilhassa giyime ait güzel bir eşya görür sürmez derhal ona sahip olmak istiyoruz. İstemekle kalsak gene iyi Arzu hemen bir hırs halini alıyor ve maalesef bunu çirkin bir şekilde de olsa ifadeden çekinmiyoruz. Seyahatlarda en çok rağbet ettiğimiz yabancı şehirlerin sanat eserleri, tiyatroları, görülmeğe değer yerlerinden çok mağazaları, çarşısı, pazarı oluyor. İhtimal bu dünyanın her yerinde de böyle.. Kadınlar - çok zaman erkekler de - seyahatlarda uğradıkları şehirlerden ufak tefek hatıralar götürmek, bir şeyler satın almak isterler. Fakat seyahatin gayesi alış veriş olmamalıdır. Yakın ahbapların bile ayda yılda bir karşılaşabildikleri büyük Avrupa şehirlerinde Türkler, birikirlerine hiç randevu vermeden büyük mağazalarda buluşabilirler. Hepsinde alış veriş ederken yığılı duran eşya kaçıp gidecekmiş gibi bir acele, bir telâş görülür.

Hele topluluk halinde olunca, bu terbiye edilmemiş arzular korkunç ve tehlikeli de olabiliyorlar. İzmirli hanımların büyük alâka toplayan ucuz giyim defilesinde yerli kumaşlardan yapılmış zarif elbiseler satışa arzedilince o kadar fazla talip çıktı ki, sonunda kur'aya başvurmaktan başka çare kalmadı. Muayyen bir elbise için önceden ismini yazdıranlar bir odaya çağrılıyor ve orada kur'a çekiliyordu. Bu hesapla neticeye kimsenin bir şey diyeceği olamazdı. Fakat piyango odası bir kaç defa heyacana kapılan isteklilerin hücumuna uğradı. İçlerinde erkek ler de bulunan bir grup idareci hanımların üzerine yürüdüler, defilelerde duyulması mutad olmayan sözler duyuldu. En sonunda iki hanım canım bir elbiseyi paraladılar. Satış durduruldu.

*

Son zamanlarda bu aç gözlülük kendisini bir balonun bedava büfesinde ve daha şimdiden yazlık kumaş satan bir mağazanın kapısında kendini tekrar gösterdi.

Demek ki, terbiye edilmemiş arzular en ufak bir fırsat karşısında bir bez parçası veya bir muz için çirkin bir hırs haline gelebiliyordu. Halbuki biz cömertliği ile tanınmış bir milletin çocuklarıyız. Çok defa israfa varan ikramlarda bulunuruz, büyük meselelerde ne kadar "tok gözlü" olduğumuzu da bilmiyen yoktur. Herhangi bir cazip şeyin üzerine atılmak, eşyayı sıra, adap ve ne» zaket kaidesi tanımadan kapışmak, olsa olsa edindiğimiz fena alışkanlıklardan ileri gelmektedir. Fakat unutmamalı ki bu küçük alışkanlıklar toplulukta mühim roller oynarlar ve küçük şeyler de büyük tepkiler yaratabilirler.

Erkek modası

Kadınlar hemcinsleri için giyinirler. Eğer böyle olmasaydı, erkeklerin çoğu kadife ile taftayı bile ayırt edemezken, kadınlar en pahalı kumaşlara rağbet ederler miydi? Kadınların çoğu biribirlerine gösteriş yapmak için giyinirler. Fakat erkekler için ayni şeyi söylemek mümkün değildir. Erkekler daima kadınlar için giyinirler. En ufak tenkidimiz, aleyh bir tebessümümüz anların maneviyatım bozmaya kafi gelir. Ka* dınların erkek- kravatından anlamadıkları bir erkek iddiasıdır ve bu biraz da onların, komplekslerinden ileri gelir. Aslında bütün erkekler karılarının giyimleriyle alakalanmasından son derece hoşlanırlar.

Erkek modası da kadınlarınki kadar değilse bile değişir. Fakat bu değişikliğin seyri o kadar yavaş olur ki, farkedilmez bile... Şu halde erkek modasını takip etmek diye bir şey bahis mevzuu değildir. Değişmeyen prensipleri öğrenmek erkek modasından anlamak için yeter de artar bile... Biz kadınlar bu ana prensipleri öğrendiğimiz takdirde kocalarımız bize minnettar kalacaklardır. Esasen erkekler şık giyinebilmek için karılarının yardımına muhtaçtırlar: Bir ceketin boyu bir veya iki santim uzamış kısalmış, yaka uçları sivrilmiş veya yuvarlaklaşmış, eğer içe giyilen gömlek tiril tiril değilse bunların ne ehemmiyeti olabilir?.

Ana prensipler

Koyu kostümle açık renk kravat kollanmak lâzımdır. Çizgili kumaşlarla düz ve desensiz kravat şart tır.

Sarı ayakkabılarla lacivert köstüm giymek zevksizliktir. Şehirde giyilen çoraplar hiç bir zaman çok renkli, çok desenli olmamalı, mümkünse kravata uymalıdır.

Hergün giyilen elbiseler için gri, kahverengi, hatta yeşil tercih edilebilir. Bu renk elbiselerle beyaz gömlek ve düz, koyu renk bir kravat kullanılmalıdır.

Spor ayakkabılar, fazla göze batan acayiplikleri olmadıkça mükemmelen şehirde de giyilebilir.

Lâcivert kostüm tek düğmeli de olsa, çift düşmeli de olsa her erkeğin gardrobunda yer almalıdır. Çünkü lâcivert kostüm iş hayatında olduğu gibi, misafirliklerde merasimlerde de en münasip elbisedir. Yalnız bu kostümün ceketini koyu gri bir flanel pantolonla giyme hatasına düşülmemelidir.

Son senelerin modası olan fantezi yelekler bir şıklık işaretidir. Fakat bu yelekleri büyük bir dikkatle giymeli ve bazı kaidelere riayet edilmelidir. Eğer yelek göz alıcı renkte bir

Erkek manken

Modanın bir neferi

kumaştan yapılmışsa onu kareli, çizgili, desenli kostümlerle giymek lâzımdır. Düz renk bir kostümle giyilecek yelekler kareli veya desenli olmalıdır. Hatta bunlara fantezi gümüş düğmeler bile takılabilir.

İpekli kravat şehir kravatıdır. Kır ve sayfiyelerde, seyahatte, otomobilde daima yün, kaşmir, örgü kravatlar tercih edilmelidir.

Erkek ceketi, moda ne olursa ol» sun, daima, biraz geniş, zengin ve rahat olmalıdır. Fakat kollar gömlek manşetlerini iyice dışarda bırakmalıdır.

Mendil cebinin mendil koymak için yapıldığı unutulmamalıdır. Geceleri beyaz bir mendille bu cebi süslemelidir. Gündüzleri ise bu cepteki mendil renkli bir nokta halinde olmalı, bir çiçek gibi dışarı fırlamama-

lıdır.

Ayakkabılar daima boyalı olmalıdır. Maurice Chevalier der ki: "Bir insanın haleti ruhiyesi ayakkabılarından okunur".

Spor paltolar kısadır. Kollar röversiz, cepler enine değil boyunadır. Yaka icabında iyice kapanacak şekildedir. Şehirde giyilen pardösüler mavi, yeşil, vişne rengi düz kumaşlarla astarlanırsa gayet şık durur. Har ne olursa olsun, pardösü ile şapka şarttır.

Her erkeğin lâcivert elbiseyle beraber bir de düz koyu renk bir paltosu olmalıdır. Tiyatro için, nikahlar, resmi ziyaretler ve cenazeler için bu şarttır. Bu paltolar tek düğmeli, çitf düğmeli olabilir, hatta gizli düğmeyle kapanabilir. Bu paltolar firak, smokin gibi seyrek giyilecekleri için uzun zaman dayanır, çabuk eskimezler.

Smokin de tek düğmeli veya çift düğmeli olabilir. Yeni bir cereyan gece mavisi smokinlere rağbeti arttırmıştır. Smokinle umumiyetle siyah veya gece mavisi papyon takmak lâzımdır. Yelekle ayni renkte olmak üzere yeşil, vişne çürüğü ve mavi papyon takanlar da vardır. Smokin ile plastronsuz gömlek giyilebilir. Yalnız yaka ve manşetlerin itina ile kolalanmış olması lâzımdır.

Giyinmek insanın başkalarına kendinden bahsetmesi gibi bir şeydir. Tıpkı bir konuşmada olduğu gibi ölçü, usul ve itina ister. Ölçünün hayattaki ehemmiyeti çok büyüktür. Güç imtihanları kazanmamıza, üzüntülerimizi ve kederlerimizi yenmeye o yardım eder. Erkek şıklığının - hatta kadın şıklığının da - ana prensibi işte bu ölçüyü muhafaza edebilmekti.

Maurıce Chevaher
Ayağa bakan dost

Güzellik

Kırışıklıklara karşı

Yüz iki şeyin tesiri altında kırışır.

Bunlardan birincisi üzüntüler, fena düşünceler, çok çalışmadır.

İkincisi doğrudan doğruya senelere bağlıdır. Cilt elastikiyetini kaybeder ve zamanla, kendini biralar.

Normal ve iyi bir bakımla, temizlikle cilt ileri yaşlara kadar güzelliğini muhafaza edebilir. Fakat su nu da itiraf etmek lâzımdır ki, cilt, aynı zamanda içten, kırışmaya başlar. Kurumuş bir elma düşünün. Onun yalnız kabuğu gevşememiştir, ati de büzülmüş, çekilmiştir. Cilt te aynıdır. İnsanın eti, zamanla ve senelerle, adeta büzülür ve onu saran zarf yani cilt artık ona büyük gelir.

Herşeyin çaresi vardır

Bu hiç te cazip olmıyan teşbih kadınları korkutabilir. Düşünmemeyi, bilmemeyi, aynaya bakmamayı tercih edebilirler. Fakat düşmanı tanımak, onu yenmek isin en iyi çare değil midir?. İnsan yaşadıkça herşeyin çaresi vardır. Tabii mücadeleyi kabul etmek şartı ile.

Alarm işareti

Yüzün alarm işareti tahmin edildiği gibi, göz kenarındaki kırışıklıklar değil, gevşemeye başlıyan yanaklardır. Otuz yaşından itibaren bir kadın, bu alarm işaretini beklemeden, yüz adelelerini kuvvetlendirmelidir. Tokatlar, cimcikler, yüzün üstünde yapılan piyano hareketleri, fırça darbeleri adaleleri kuvvetlendirmek için birebirdir.

Çift çeneye karşı en iyi çare yemekleri iyi çiğnemektir, yanakların sarkmasına karşı da yapılacak ilk şey kelimeleri teker teker, iyice telaffuz etmektir.

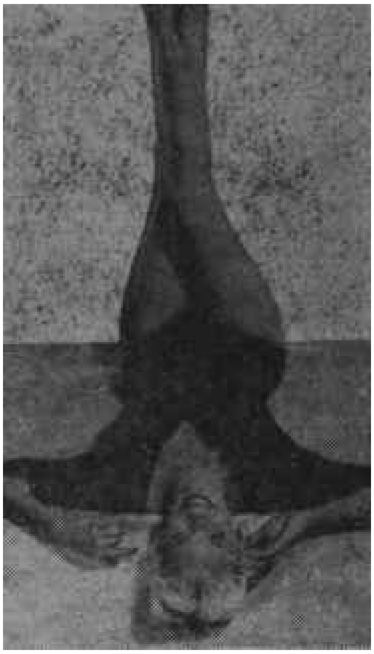
35 yaşından itibaren her kadın "anti-rid" denilen kremlerden kullanmalıdır. Piyasada "tonik" ismi ile satılan kimyevi sular ilk nazarda faydalı görünürse de, sık sık kullanılmamalıdır. Çünkü bunların tesirinde cilt önce sıkışır fakat sonra büsbütün gevşer. Buna mukabil cildin derinliğine nüfus eden biyolojik maddeler çok faydalıdır. Bu "anti-rid" kremler vitamin, hormon, buğday özü ve bunun gibi cildi besliyen birçok şeyle yapılmıştır.

Yalnız herşeyde olduğu gibi cilt bakımında da mübalagaya kaçmamak, cilt ile çok oynamamak lâzımdır. Krem sürdükten sonra "gül suyu" kullanmak faydalıdır.

Yanlış ve doğru hareketler

Göz kenarlarındaki kırışıklıklara mani olmak hemen hemen her kadının elindedir. Beyhude yere kendinizi kasmayınız. Güneşte gözlük kullanmayı ihmal etmeyiniz. Evhamlardan, endişelerden, kötü düşüncelerden, hiddetten ve şiddetten uzak durunuz.

Aklınız har dakika yüz hatlarınızda olmasın. Ama arada sırada, yüzünüzü dinlendirmeyi de ihmal etmeyiniz. Çenenizi sıkmayın. Uzanın, bacaklarınızı yüksek bir yere dayıyarak, sert bir yerde günde Ur çeyrek saat bas aşağı istirahat ediniz. Bu, Hollywood'un meşhur güzellik zaviyesi, hareketidir. Güzel ciltli bütün kadınlar bunu tatbik ederler. Hatta içlerinde, baş aşağı yürüyenler bile vardır.

Güzellik zaviyesi metodu
Kaç derece olmak?

K İ T A P L A R

BİR YAMAN VARDI

(Yazan: Vecihe Ekrem Şerif Egeli, Gravürler: Fethi Karakuş, İsmail Akgün Matbaası, 1956, 132 Sayfa, 750 Kuruş, Kitabın hasılatı Tıp Fakültemi Yaman Egeli Mükâfatına tahsis edilmiştir.)

Bundan üç dört yıl önce, feci bir otomobil kazasının tafsilatını gazetelerde okumuş olacaksınız. Prof. Ekrem Şerif Egeli'nin oğlu Yaman Egeli, Boğaz yolunda otomobille denize uçmuş ve maalesef kurtulamamıştı. Muhitinde son derece sevilen ve Egeli ailesinin de tek evladı olan Yaman'ın bu vakitsiz ölümü, onu tanıyanlar kadar, tanımıyanları da pek üzmüştü. İyi yetişmiş, memlekete hizmet edebilecek bir çağa erişmiş bu genç insanın kaybı, hakikaten elem verici olmuştu.

Tek evlâdını kaybetmenin tarifsiz kederi içinde bulunan Vecihe Ekrem Ş. Egeli oğlunun adını verdiği bir kitap yazmış ve hasılatını da oğlu adına kurulan mükâfata tahsis etmiş. Kitap, bilhassa, bugünkü kâğıt sıkıntısı içinde, gözlerimizin görmeği unuttuğu nefasette bir kitap... Kâğıt, kuşe. Baskı da o derece temiz, itinalı ve iç açıcı.

Kitapta Halide Edib Adıvar'ın, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun, Burhan Toprak'ın, eser hakkında yazıları var. Ayrıca, Va-Nu'nun Cumhuriyet gazetesinde yazdığı bir yazı da aynen yer almış. Kitabın son kısmında da, Mithat Cemal'in, Ahmed Hamdi Tanpınar'ın eser hakkında düşündüklerini öğrenmek fırsatını bu luyoruz.

Kitap, Yaman'ın ölümünden 993 gün sonra yapılan bir Avrupa gezisinin notlarıdır. Kitabın ilk satırlarından, bu Avrupa Gezisi'nin sebeblerini de öğreniyoruz. Bu gezi, öyle, gönül eğlendirmek için yapılmış bir gezi değildir. Kaybedilmiş evlâdın yası daima ana ve babanın içindedir. "... tek arzusu Yaman'ı düşünerek ömrünü bitirmek isteyen annenin, bir yandan oğlunu düşünme kabiliyetini kaybetme korkusu, bir yandan da Yaman'ın çok sevdiği babasının, tanınmayacak kadar gözler önünde ses siz sedasız küçülmeli Ve onu biraz kuvvetlendirme isteği" bu yüreği yaralı anneyi böyle bir Avrupa seyahati tecrübesine sürüklemiş.

20 Ağustos 1955 Cumartesi günü Roma'ya doğru başlayan bu yolculuğun her anında, yüreği yanık anne, oğluyla daimi hasbıhal halindedir. İtalya ve İsviçre'yi içine alan bu yolculukta, Yaman'ın hayali annenin gözünün önünden hiç gitmez. Hep onunla konuşur, ona anlatır. Doğrusu istenilirse, gezilen ve görülen yerlerin o harikuladelikleri, evlad acısını dindirmez. Bu seyahatten, "kederli gönlü boş, yaşlı gözleri boş, hüzünlü içi boş" olarak dönen annenin elinde "Yaman'ın İtalyan mermerli topraklarına koyacağı. Roma bahçelerinde yetişmiş, bir demet bembeyaz yasemin var"dır. O kadar!.

"Bir romancı gözü ile eserin edebî vasıflarım ayırt etmeğe" çalışan Halide Edib Adıvar, eseri edebî bakımdan pek değerli bulmuştur. Yakup Kadri Karaosmanoğlu ise "bir kaç kalem arkadaşı ile birlikte kendisini de bu elem ve şefkat kitabının manüskrisini muharrirenin ağzından, dinlemeye çağrıldığı gün, hayatının pek sayılı yüksek heyecan bölgelerinden birine erişmiş" olduğunu bildiriyor ve diyor ki: "Defterinizden bazı sahifeleri okuduktan sonra ne düşündüğümü bilmek ister gibi yüzüme baktığınız vakit, bunun için değil midir ki, size cevap veren yalnız gözyaşlarım oldu".

Burhan Toprak ise, "Evlâdım kelimesinin asaletini ben ilk defa bu yazıda anladım", diyor.

Görülüyor ki, edebiyatımızın pek ünlü sanatkârları bu eser karşısında gözyaşlarını tutamamışlar, hayranlıklarını gizliyememişlerdir. Kitabın matbuattaki akisleri de aynı nisbette müspet olmuştur. Bunlar da gösteriyor ki, Vecihe Ekrem Ş. Egeli'nin kalemi, üslûbu tesirlidir. Hüznünü gayet iyi şekilde tebarüz ettirebilmiştir.

Bir edebî şaheser mi İhtimal ki, hatta muhakkak ki hayır. Ama bir ana kalbinin en güzel, en canlı ve en gerçek seslenişi. Eserin kıymetini yapan da işte budur.

TİYATRO TAHLİLLERİ

(Yazan: Muzaffer Gökmen, Önsöz: Mahmut R. Gaeimihal, Son Havadis Matbaası, 1956, 178 Sayfa, 250

Tiyatro son yıllarda, bilhassa yetigen nesil tarafından büyük bir dikkat ve alâka ile takip edilen. bir takım cesaretli teşebbüslere girişilen ve inkişaf istidadı gösteren bir mevzu olmuştur. Buna rağmen, henüz memleketimizin an büyük bir kaç şehrinde bile birer tiyatromuz yoktur. Tiyatro, geniş halk tabakasının malı olmuştur denemez. Bu şartlar içinde, tiyatro meseleleri üzerinde düşünen, çalışan, eser veren insanların da son derece saydı ve hatta pek az olması gayet tabiidir. Bizde henüz, yerli veya yabancı tiyatro eserleri — piyesler — bile yeteri kadar okuyucu bulamazken, tiyatro sanatıyla ilgili kitapların çıkmasını beklemek fazla umuda kapılmak olur. Çıkanları da, herşeyden önce, bu şartlar içinde böyle bir işe teşebbüs ve cesaretlerinden ötürü kutlamak gerekir.

Muzaffer Gökmen'i, bu yolun cesaretli bir yolcusu olarak görmek sevinç uyandıracak bir olaydır.

Elimizdeki kitap bu hükmümüzü doğrulayacak değerdedir. Kitapta sekiz piyesin tahlili yapılmış ve eserlerden birer parça örnek olarak verilmiştir. Piyesi tahlil etmenin ve bu işde doğru neticelere varmanın son derece çetin bir iş olduğu muhakkak.. Muzaffer Gökmen, bu çetin işe atılmaktan çekinmemiş. Yazarın bu alandaki çalışmaları devam ettikçe kendisinden, tiyatro alanında daha başka eserler beklenebilir.

Kitap, bilhassa lise ve üniversite öğrencilerine tiyatro eserlerinden, hiç olmazsa 18 ini tanıtması bakımından faydalıdır.

Yalnız, bu arada, Muzaffer Gökmen'in dil mevzuu üzerinde bir daha hassasiyet göstermesinin pek yerinde olacağım belirtmek lazım gelir.

En fakir olduğumuz bir sahada karşımıza çıkan ve kendi çapında bir boşluğu dolduracağı muhakkak bulunan bu eser tiyatro severlerin alâkasına lâyıktır.

SİNEMA

«Marty» den bir sahne
Oscar 'ları toplayan film...

Filmcilik

Akademi mükâfatları

Her yıl Mart ayında dağıtılan A-merika sinema Akademisi Mükafatlarının neticeleri geçen hafta perşembe gecesi ilân edildiği zaman o-kunan isimlerin hiçbiri salonda sürpriz tesiri yaratmadı. 1955 Cannes Film Festivali ve 1956 NewYork Film Kritikleri Mükâfatında en iyi film olarak gösterilen "Marty" 28 inci Akademi Mükâfatının an iyi film Oscar'ı ile beraber, en iyi reji, en iyi senaryo ve en iyi aktör Oscar'larını da kazandı.

"Marty" Harold Hecht Burt Lancaster ortaklığı hesabına Paddy Chayefsky'nin senaryosundan Delbert Mann'ın rejisörlüğü ile filme çekilmişti. Bütün gücünü Fransızların dördüncü buut dedikleri konusundan alıyordu. Hazırlanması için 340.000 reklâmı için 450.000 dolar harcanmış, 17 günde çevrilmesi bitmişti. Derece almıyan filmler arasında milyonlarca dolara mal olan filmlerin bulunması, iyi film çevirmek için mutlaka panaromik perdeler veya astronomik bütçelere sahip olmak gerekmediğim bir defa daha açıkça ortaya koyuyordu. "Marty" herhangi bir insanın, meselâ bir kasabın içindeki aşağılık duygusunu yenme mücadelelerini, âşık olma ihtiyacını normal bir perde de siyah beyaz fotoğraflarla canlandırmıştı.

Bu filmle ilk rejisörlüğünü yapan Delbert Mann yılın en iyi rejisörü seçilmiştir.

"Marty"nin kahramanı, yılın en iyi aktörü, Ernest Borgnine 10 yıl Amerikan donanmasında hizmet görmüş, annesinin teşviki ile sinemaya geçmişti. Muhtelif filmlerde ufak roller alan Borgnine'ı memleketimiz sinema meraklıları "İnsanlar Yaşadıkça - From Here to Eternity" isimli filmde sadist gardiyan çavuşu Fatso rolü ile hatırlıyacaklardır.

En iyi aktris mükâfatını "Rose Tattoo - Dövme Gül" filmi ile İtalyan yıldızı Anna Magneni'nin kazanacağına muhakkak nazarıyla bakılıyordu.

Beklenildiği gibi oldu. Anna Magnani sinemadaki şöhretini Roberto Rossellini'nin "Roma Citta Aperta-Roma Açık Şehir" ve Luchino Viscon ti'nin "Bellissima - En güzel" gibi filmlerile elde etmişti. Amerika'da "zamanımızın en büyük yıldızı" "muhteşem" gibi sıfatlarla vasıflandırılan Magnani alçak gönüllülüğü elden bırakmamış her fırsatta kendi sinden üstün bulduğu aktrislerin isimlerini tekrarlamıştı.

Yardımcı aktör mükâfatlarım John Ford ile Mervyn Le Roy'ın birlikte hazırladıkları "Mr. Roberts" filmindeki rolü ile Jack Lemmon ve Elia Kazan'ın "Cennet Yolu - East of Eden" filmiyle Jo Van Fleet kazanmışlardır. Hatırlanacağı gibi Jo Van Fleet bu filmde evinden kaçıp batakhane işleten bir anneyi canlandırıyordu.

Konusunu Tennessee Williams'ın aynı isimli piyesinden alan ve Daniel Mann tarafından çevrilen "Rose Tattoo Dövme Gül filminin kameramanı James Wong Howe en iyi siyah beyaz fotoğraf ve Hal Parlara ile Tambi Larsen de en iyi siyah beyaz film dekoru Oscar'larını kazandılar.

En iyi renkli fotoğraf mükâfatı "To Catch a Thief - Bir Hırsız Yakalamak" filmiyle Robert Burks'e; en iyi renkli film dekoru mükafatı "Picnic - Kır Gezintisi" adlı filmle William Flannery ile jo Mielziuer'e verildi.

Helen Keller'in hayatına dair cavrilen film en iyi dokümanter, "Speedy Gonzales" adlı film de en iyi canlı resim mükâfatlarım aldılar.

Sn iyi dramatik film musikisi mükâfatı Henry King'in çevirdiği "Love is a Many Splendored Thing - Aşk Çok Muhteşem Birşeydir" isimli filmle Alfred Newman'a verildi.

Dikkat edilecek nokta "Marty" gibi bir filme rağmen 1955 yılının A-merikan filmciliği için verimsiz bir yıl olmasıdır. Amerika'da sinema o-toritesi haline gelen bazı rejisörlerin geçen yıl daha ziyade ticari maksatlarla film hazırlamaları bu neticeyi doğurmuştur. Elia Kazan "Cennet Yolu - East of Eden" filminde Steinbeck'in ve sinemaskop'un kurbanı olmuştu. Fred Zinnemann yeni bir geniş perde tekniği, Todd - AO'ya göre "Oklahoma" adlı bir müzikal çevirmiş ve rejisörlük hayatıma ilk başarısızlığına uğramıştı. Akademi Mükâfatlarında ismi daima duyulan Joseph L. Mainkiewicz de bu yılı Marlon Brando ile Jane Simmons'un baş rollerini oynadıkları "Guys and Dolls - Gençler ve Bebekler" isimli müzikal ile geçiştirmişti. George Stevens ve Billy Wilder gibi ustalar çevirmekte oldukları filmleri tamamlayıp piyasaya sürecek vakit bulamamışlardı.

Robert Aldrich'in "Big Knife - Büyük Bıçak", Richard Brooks'un "Blackboard Jungle - Karatahta Cengali", Otto Preminger'in "Man with the golden Arm - Altın Kollu Adam" gibi iddialı filmleri, iyi film çevirmeğe sadece iddia kafi gelmediği için teselli Oscarı bile kazanamamışlardır.

Magnani telgrafı alınca
Oscar sevinci

Magnani'nin sevinci

Rose Tatoo filmindeki rolü ile "en iyi aktris" Oscar'ını kazanan İtalyan yıldızı Anna Magnani neticelerin ilânı sırasında Roma'da bulunuyordu. Akademi mükafatını kazandığını bildiren telgrafı aldığı zaman hayret etmedi, fakat sevinmekten de kendini alakoyamadı.

Esasen sinema âleminin en ünlü kritikleri Magnani'yi başarılı rolünden dolayı Oscar'ın rakipsiz namzedi gösteriyorlardı. Hollywood'un şöhretli bebekleri dururken, bu yaşlı İtalyan aktrisinin en mühim reklâm fırsatını kolaylıkla kazanıvermesi bu bakımdan sürpriz sayılamazdı.

Anna Magnani ağır başlı bir artistti, tevazudan hoşlanıyordu. Başarısından gururlanmayı aklına getirmediği gibi bunu bir reklâm vesilesi yaparak ismi etrafında gürültü uyandırmayı da düşünmemişti.

Magnani'ye Hollywood'dan 1955 yılının en başarılı aktrisi seçildiğini bildiren telgraf geldiği zaman o Komadaki evinde uykudaydı.

Telgrafçıyı akın akın foto muhabirleri takip etmişti. Alçak gönüllü Magnani onları da boş çevirmedi. Kıyafetine ve makyajına ehemmiyet vermeden onların istedikleri pozda resimler çektirdi. İlerlemiş yaşında şöhret bir defa daha kapısını çalmıştı. Eh, insan bir defa meşhur olunca bütün bunlara da katlanmasını bilmeliydi.

Filmler

"Fakir Kızın Kısmeti"

Çetin Karamanbey'in Amerikan filmlerine hayranlığı eskidir. 1953 te hazırladığı "İstanbul Canavarında, Mark Hellinger'in, Jules Dassin'in rejisörlüğünde çevrilmiş "Naked City - Çıplak Şehir" isimli filmini sahne sahne kopya etmişti. "Fakir Kızın Kısmeti" herhangi bir filmin tam kopyası olamaz. Çünkü ilk (Umden bugüne kadar acıklı Amerikan filmlerinin bütün facia sahneleri, göz yaşı sahneleri birbirine eklense böyle felâketler serisi, göz yaşı seli elde edilemezdi.

Kopyacılık huyu bu sefer olur olmaz yerlerde tezahür ediyor. Meselâ kâtibesini baştan çıkarmağa çalışan müessese müdürünün pul merakı filmle ne derece ilgilidir? Buna rağmen füme bir sahne eklenmiş: Müdür bey pullarım incelerken, büyüteçle kocaman bir göz görünmüş. Bu dahiyane buluşu acaba Orson Welles Çetin Karamanbey'den mi öğrendi de son filmi "Confidential Report - Gizli Rapor" da pire terbiyecisini büyüteçten baktırdı, kocaman bir göz gösterdi.

Yılmaz Duru
Seyirciler yıldı!.

Karamanbey filmini "Bu bir Amerikan filmi değildir" diye reklâm ediyor. Amerikan filmi olmadığı şüphesiz. Ama acaba film midir? Pudovkin'in "Film Technique" isimli klâsiğine lüzum yok, sinemaya dair en basit kitapta bahsi geçen, filmi meydana getiren kamera hareketleri, ses, dekupaj gibi unsurlardan ne derecede istifade edilmiş. Yoksa Karamanbey bütün bu unsurları inkâr eden yepyeni bir görüşe mi sahip? Eğer yeni bir görüşe sahip olsaydı şimdiye kadar her filmde bıkılmadan kullanılan, İstanbul manzaralı, kontrlümiyer fotoğraflı aşk sahneleri, namusunu koruyan genç kız, öksüz evlât, anayla patetik kucaklaşmalar - burada fon müziği olarak Tchaikowsky'nin patetik senfonisinin çalınması şarttır -, ve müselsel ölümlerden medet ummayacaktı.

Hadi Nihat Aybars "Kasabalarımıza kadar giden filmlerimizde. Goelhe gibi bir dâhinin üç beş sözünü duyurmak" istemişti.. Ya Karamanbey ne arzu ediyor? Bebekteki danslı toplantı sahnesinde Türkân'a söylettiği şekilde "sosyete hayatı" nın bozukluğu, mudur bütün derdi? Yahut da fakir bir kızın her şeye rağmen namusunu koruyabileceği mi? Bunları nutuklarla anlatmaya ne lüzum vardı. Madem ki senarist ve rejisördür. Sinemanın imkânlarını bir yoklayıverseydi. Ama nerde o kabiliyet.

"Fakir Kızın Kısmeti", "Hollywood Rüyası" ndan çok daha kötü bir filmdir. Bunun ne demek olduğunu anlıyabilmek için Çetin Karamanbey "Hollywood Rüyası" nı seyretmelidir.

İnsan "Fakir Bir Kızın Kısmeti"ni seyrederken ister istemez Türk seyircisinin kısmetini düşünüyor, Türk filmciliği adı altında seviyesi düşük, eh ufak bir değere sahip olmayan kurdelaları seyretmek zorunda kalan seyircilerin kısmetini...

Para ve teknik imkânların bir filmin muvaffakiyetinde oynadığı rol elbette yabana atılır cinsten değildir ama, bugün dünya filmciliğinde az parayla ve mahdut vasıta ile çevrilmiş yüzlerce kıymetli örneğe raslamakta mümkündür.

Genç rejisörlerden amerikanvari mizansenleri taklit hevesi yanı başında, bu neviden filmlerin nasıl mey dana getirildiğini öğrenmek merakı da uyandığı zaman belki doğru dürüst bir film seyretmek imkânına kavuşulmuş olacaktır.

Yoksa, "halk bundan hoşlanıyor" bahanesiyle daha nice seneler göbek havalarının, gözü yaşlı melodramların gölgesine sığınan büyük rejisörlerin sanatlarını icra etmelerine katlanmak gerekecektir.

Türkan Sülün
Yeni bir keşif

Kapak resminizde biz daima Türkiyenin veya Dünyanın o haftaki - Türkiye ile ilgili - popüler adamını ararız. De Sica, Gina ve Sophia gibi sinema dünyasının dedikodu mevzularını değil!.

T. Güven - Ankara

*

Gene yeni vaadlarda bulunarak okuyucularınızdan mek tup yazmalarını istiyorsunuz. Bir zaman da sayfaların "'yakında" arttırılacağını, dolgunlaştırılacağını vaadetmiştiniz. Bek liyoruz. Vaadetmek ve beklemek bizim milli karakterimiz midir?.

Tamer Örge - İzmir

*

Kasım Gülek'in seyahatlarda C. H. P. den çok kendi propogandasını yaptığını yazıyorsunuz. Ben aksi kanaatteyim ve benim gibi düşünenlerin de az olmadığını zannediyorum.

Nuri Ertuğrul - Salihli

*

AKİS'i zevkle okuyorum. Yal nız her mevzuya ehemmiyeti kadar yer ayırarak münderecatı daha çeşitli bir hale getirmeniz lazımdır. Fiat artması bahasına da olsa sayfalarınızı çoğaltmanın zamanı gelmiştir.

Şeref Tufan - Karaköse

AKİS — Bu kadar ayarlama arasında lütfen bırakın da AKİS'in fiatı ayni kalsın...

AKİS'in 97. sayısında, "Kendi Aramızda" sütununda neşrettiğiniz yazı çok hoşuma gitti, tekrar tekrar okudum. Fakat "Zira çuvalın üzerindeki manzara göze hoş gelen bir manzaradır" cümlesindeki "çuval" kelimesi "tuval" olmayacak mıydı?

T. Faik Günen - Trabzon

*

2 0 mart 1956 salı günkü radyonun dini konuşma (musahabe) saatim dinleyen AKİS'ten korkmağa başladım dersem yalan olmaz!.. Zira konuşmayı yapan zat "Beşinci kola benzeyen dedikodunun,, milli iradeyi yıkacağından" bahisle "Akis'li ve Akis'ci dedikoduyu söküp atalım" dedi

Günlük olayları aynen okuyucuya aksettirmek, iktidarda bulunan bir partinin icraatındaki noksanları belirtili etrafa duyurmak dedikodu mudur? Yoksa ben buluttan nem mi kaptım?

O konuşmayı yapan zat "Akis'li ve Akis'ci" dedikodu derken neyi kasdetti, açıklamak zahmetine katlanan da beni bu dertten kurtarsa!..

Feridun Ergücü - Konya

T İ Y A T R O

Küçük Sahnede «Sevgili Gölge» Başrolde

Küçük Sahne

«Sevgili Gölge»

Salon tam bir sessizlik içindeydi. Bütün seyircilerin dikkati sahneye tevcih edilmişti. Söz sırası gelen aktrisin konuşması bekleniyordu. Fa kat aktristen evvel suflörün sesi işitildi. Herkes hayretle "biribirinin yüzüne bakıyordu. Çok kimse Küçük Sahnede de bir suflörün mevcut olduğunu bilmiyordu. Bunu yeni öğreniyorlardı. Küçük Sahnede Ugo Betti'nin "Keçiler Adası"ndan sonra Jaques Deval'in "Sevgili Gölge"si sahneye konmuştu. Deval tiyatro meraklılarının meçhulü olan bir yazar değildi. "Bu Akşam Semerkantta" ve "Yaşlı Kız" piyesleri Şehir Tiyatrosu repertuarında yer almış ve iki sene önce de Küçük Sahnede Bernard Bimont trubu tarafından "Çocuk Masumiyetiyle" ve "Matmazel" komedileri oynanmıştı.

Küçük Sahne'nin neden Deval'in hiç te başarılı sayılamıyacak bir eseri olan "Sevgili Gölge"sini tercih ettiği bir türlü anlaşılamadı. Mevzu çok basit ve sudandı. Üstelik tercüme de çok kötüydü. Şimdiye kadar bir çok güzel tercümelerini gördüğümüz Mebrure Alevok'un Türkçesini konuşmakta sanatkârlar - başta Mücap Ofluoğlu - güçlük çekiyorlardı. Esasen, rollerin ezberlenmesi de ihmal edilmişti Çok defa suflörün sesi artistlerinkini bastırıyor ve seyirciler cümleleri sanatkârlar tarafından telâffuz edilmeden önce duyuyorlardı.

Küçük Sahne'nin yıldızı Münir Özkul'un "Sevgili Gölge"deki Patric iddia edilemezdi. Bilâkis hayranlarım tam bir hayal sukutuna uğrattığı söylenebilirdi. Tekrarlarla dolu bir piyeste rolünü ezberlememiş bir aktörün ne kadar can sıkım olabileceği de bu vesileyle ortaya çıktı. Münir Özkul son sahne hariç, mütemadiyen bocaladı, sıkıştığı zamanlar seyircilerinin sempatisine sığındı ve bol bol tuluat yaptı.

Uğur Başaran piyesin en tatlı, en sempatik oyuncusuydu. İrenne rolün de göze batacak, büyük hatalara düş memesini bildi.

Küçük Sahnenin yeni aktrisi İlhan Çolpan, patronunu tavlamaya çalışan katibe rolünde güzel fiziğine ve sahne imkânlarına adeta ihanet etti. Seyirciler geçen sene Akademi Tiyatrosundaki Antigone'yi ısrarla fakat boş yere aradılar.

"Sevgili Gölge"nin bütün sahnelerinde, hiç görünmediği halde kendini kuvvetle hissettirebilen en muvaffakiyetli sima şüphe yok ki, suflördü.

Amatörler

"Ankara Players"

O akşam Üçüncü Tiyatronun önünde mutaddan fazla hususi otomobil toplanmıştı. Tiyatronun antresinde neş'eli ve gürültücü bir kalabalık vardı. Bunların çoğu Amerikalıydı ve amatör bir topluluk olan "Ankara Players"in o akşam Üçüncü Tiyatro sahnesinde temsil edeceği "Bora Yesterday" adlı piyesi seyre geliyorlardı. Ayni piyes Devlet Tiyatrosu sanatkârları tarafından "Dünkü Çocuk" ismiyle oynanmış ve Ankaralı seyircilerin alâkasını ka-

sanmaya muvaffak olmuştu.

"Boru Yesterday" bir çok güldürücü sahne ile dolu, hafif bir komedidir. Tipik bir Amerikan komedisi.. Her şey bir maksat, öğretici ve terbiye edici bir maksat etrafında toplanmış.

Vaka 1946 yılında Washington'un en lüks otellerinin birinin en lüks dairesinde geçer. Harry Brock insan açgözlülüğünün müşahhas bir timsalidir. Hareketli ve müstebit bir iş adamıdır. Kültürü, görgüsü, anlayışı dolardan ibarettir. Paranın yegâne kuvvet ve onun uğrunda her türlü dalavere ye vurgunculuğun meşru sayıldığı Amerikan ticaret dünyasına henüz 12 yaşındayken, topladığı hurda eşyayı satarak katılmış, derece derece yükselmiştir. Nihayet "sayısını ancak muhasebecisinin bildiği" kadar dolara sahip olunca, avenesi ile birlikte bu otele yerleşmiştir. Bir de metresi vardır: Billie Dawn... Billie çok güzel bir kadındır. bir o kadar da bön ve iptidaidir. Muharririn en çok itina ile işlediği karakter budur, New-York'daki revülerde figüran olarak çalışırken, Harry Brock onu revüden çekip almış ve kendine metres yapmıştır. Billie dişilikten başka her şeyin cahili, düşünmekten aciz bir mahlûktur. Bu sebeple Harry de onu kendisi gibi paralı bir adama metres olabilecek seviyeye getirmek için gazeteci Paul Verrall'i öğretmen olarak tutar. İşte bu dersler Billie'nin içinde gizli kalmış bütün dürüstlük temayüllerinin ortaya dökülmesine vesile teşkil eder. Görgüsü arttıkça etrafında dönen dalaverenin mahiyetini anlamaya başlar. Para uğruna her boyaya boyanan ihtiyar avukat Ed Devery'nin, ağzından "vatan, millet, namus" kelimeleri düşmeyen, fakat ha kikatte Brock'un menfaatına uygun kanunlar çıkarmak için satın alınmış olan Senatör Hedges'in hakiki yüzlerini tanır. Kendisinin bütün şirketlere en fazla hisse ile ortak edilmesinin de vergi kaçırmak için bir hile olduğunu öğrenen Billie isyan eder. Bundan sonra sabık metres bir doğruluk timsali kesilir. Brock'u tehdit eder: Çeteyi dağıtmaz ve hileli işlerden elini çekmezse Billie onu ihbar edecek ve hapse attıracaktır. Tehdit beklenen tesiri gösterir ve çete perişan olur. Bir zamanlar "Her şeyim var... İki hermin kürküm, her şeyim.." diye övünen Billie Dawn, sonunda sırtındakileri bile bırakarak, evlenmeye karar verdiği gazeteci Paul ile oteli terkeder.

Oyuncular

Miss Carolyn Graham. Billie Dawn tamamiyle anlayamamasına rağmen epey çalışmış. Pot kırdığı zaman bunu farkediyor ve seyircilerine özür diler gibi gülümsiyor ve sempati topluyordu. Hele rejisör tarafından birinci perdenin sonuna ilâve edilen "iç gıcıklayıcı" şarkısıyla ses imkânlarını göstermek fırsatını da bulunca bütün seyircilerini hayvan etmekte hiç güçjük çekmedi. Haryy Brock'u bir Türk amatör can landırdı. Galip Kardam oyunu ile ve Amerikalılara has tavrı harekete vukufu ile, bilhassa hiç aksatmadığı New Jersey aksam ile takdir topladı. Galip Kandam, canlandırdığı Harry Brock'u anlamış. Harry Brock, gazeteci Paul Verrall'in de söylediği gibi "cehaleti kötülüğünden üstün" bir kimsedir. Düşünmek için fazla tembeldir.

Paul Verrall'de Mr. Robert A. Lee yeteri kadar canlı ve hareketli değildi. Bu ilerlemiş yaşının bir neticesi olmalıydı.

Oyunun temposu sık sık aksayarak, seyircilere amatör bir topluluğu seyretmekte olduklarım unutturmadı. Rejisör Sidney L. Burks, Amerikan haleti ruhiyesini aksettirmek, oyuna sürat vermek için bazı yenilikler yapmış ve kendinden bir şeyler eklemek için epey gayret sarfetmiş.

İş güç sahibi kimselerin sahne sevgisi ile bir araya gelmesi ve yılmadan çeşitli fedakârlıklardan çekinmeksizin çalışması, kendi ölçülerine göre iyi bir temsil ortaya koymaları seyircilerin alâka ve alkışlarıyla devam edecekse bu onlardan esirgenmemelidir.

T I B

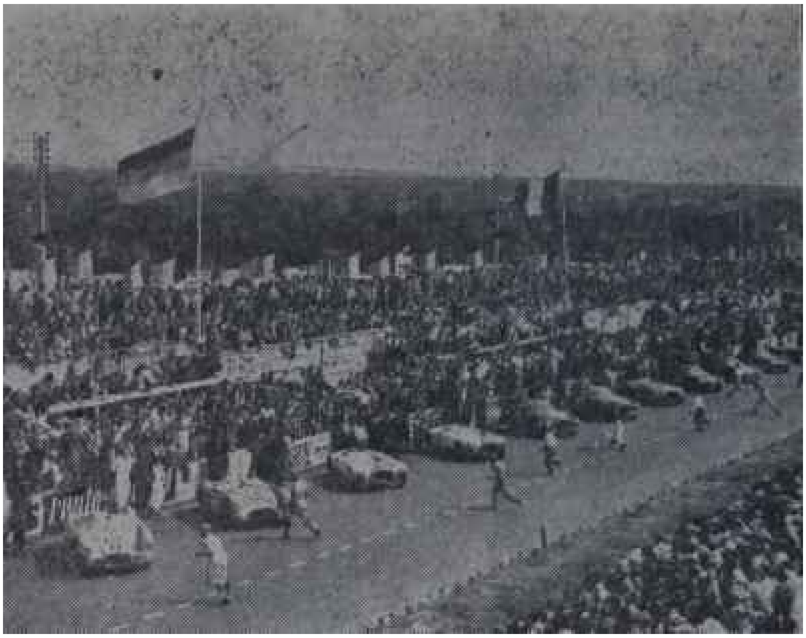
Sosyal Hastalık

Sonsuz savaş

Homo Sapiens devrinde başlıyan mikrop savaşı hala devam ediyor. İnsanlar bu savaşlarda milyonlarca yıldanberi bir çok kurban verdiler. Sülfamidlerin keşfi tarikinden biraz öncelerine kadar hayatımız tamamen bu mikroskopik muhaliflerimizin elin de idi. Onlar isterse yaşıyor, onlar aman vermezse ölüyorduk. Bugün ise durum tamamen değişmiştir. İntan hastalıkları artık kaderimize hakim değillerdir. Sülfamidler, antibiyotikler, A. C. T. H. ve kortizon gibi kudretli ilaçlar sayesinde sağlığımızı koruyabiliyor, ileri yaşlara kadar dedelerimize nazaran daha az hastalık geçirerek ve daha sıhhatli olarak ulaşabiliyoruz. Artık intan hastalıkları ölümlerin başlıca sebebi olarak da gösterilmiyor. Yeni istatistikler insanların en kötü düşmanlarının mikroplar olmadığını ortaya çıkarmış bulunuyor. Pnömoni, grip, tüber küloz, tifo, tifüs gibi, mikropların sebeb olduğu birçok hastalıklar 1900 yılından önce başlıca ölüm sebebi idiler. Bunlardan sonra kalp hastalıkları, beyin kanamaları, böbrek hastalıkları gelirdi. 1920 de bile pnömoni ve grip öldürücü hastalıkların başında geliyordu. 1950 denberi bu durum tamamen değişti. Tüberküloz sekiz misli, pnömoni ve grip yedi misli azaldı. Milyonlarca yıldanberi devam eden durum tersine döndü. Kalp ve dolaşım sistemi hastalıkları ve kazalar ölüm listesinin başına geç ti.

Ruh ve beden

Artık hekimler hastalıkların çoğunun-belki de yarısının - sinir gerginlikleri ve heyecanlarla ilgili olduğuna inanıyorlar. İki bin yıl önce o zamanın filozoflarına karşı Eflatunun savunduğu tez galip geliyor. Artık ruh ve beden ayrı sayılmıyor. Tersine olarak ruhi tesirlerin bedenimiz üzerinde çok faal rolleri Olduğu anlaşılmış bulunuyor. Heyecanlar, sıkıntılar, üzüntüler, yorgunluklar özet olarak bugün Anglo - Sakson yazarlarının "stress" diye adlandırdıkları bir çok ruhî tesirler organik leziyonlar doğurabiliyor, bilhassa kalp -damar sisteminde önemli belirtiler ortaya çıkarabiliyorlar. Evvelce başka başka sebeblerle yorumladığımız birçok hastalıklar da bu stress tesirlerile izah ediliyor. Bu hastalıkların çoğu bedeni değil ruhi - bedenî yani psychosomatique olarak vasıflandırılıyorlar. Kanser bir yana bırakılacak olursa kalp - damar hastalıkları ve bunların ihtilâtları, tansiyon yükselmesi, beyin kanaması, koroner trombozu ölüm listesinde başa geçmiş bulunuyor. Şu halde biz, mikroplara karşı milyonlarca yıldanberi devam eden savaşı muvaffakiyetle sonuçlan dırmış bulunmamıza rağmen modern

Otomobil yarışında heyecan arayan halk
Yeni kir hastalık âmili

hayata mahkûm oluyoruz. Psikosomatik hastalıklar ve bunların bilhas sa kalp - damar sistemini ilgilendirenleri son yıllarda artmış bulunuyor. 1900-1950 yılları arasında, kalp hastalıklarından ölüm yüz binde 187,4 den yüz binde 355,6 ya yükseliyor. Halbuki diğer hastalıklardan Ölüm, yirminci yüz yılın son yarısında binde 17,2 den binde 9.6 ya düşüyor.

Sosyete hastadır

Fizik sağlığımızın kan dolaşımına tâbi olduğu muhakkaktır. Kan dolaşımı durunca herşey biter. Bunun gibi ruhi varlığımızın sağlığım ayarlıyan da heyecanlarımızdır. Bize şahsiyet veren de bunlardır. Heyecanlarımızın ölçüsüz oluşu, düzenini kaybedişi bizim fizik sağlığımıza da tesir eder. Heyecanlarımızın düzenini bozan da modern hayatın doğurduğu bazı olaylardır. İş hayatının gelişmiş bulunması, endüstri faaliyetlerinin artması, büyük şehirlerin gürültüsü, iktisadî ve siyasi mü cadeleler, fabrika hayatı, motorlu vasıtaların artmış bulunması, geçim zorlukları bizi haberimiz olmadan tesirleri altına almakta, bizde "stress" yaratmakta ve bizi tahrip etmektedirler. Özet olarak cemiyet hastadır. Artık insanlar teker teker değil, bütün sosyete topyekun hastalanmış bulunmaktadır. Şimdi insan büyük bir makinanın yedek parçası hâline gelmiştir. Bu makinanın işlemesi sırasında da çeşitli stresslere ve ruh gerginliklerine uğramaktadır. Bundan da psikosomatik hastalıklar ve kalp - damar sistemi arızaları ortaya çıkmaktadır. Hazım bozuklukları, ülserler, kolitler, allerjik hastalıklar, astma ve seksüel ahenksizlikler, ruh ve akıl hastaları hep bugünkü sosyetenin ve bugünkü yaşama şartlarının ortaya koyduğu hastalıklardır. Bunlarla mücadele için elimizde bir antibiyotik de yoktur.

Artık insanoğlu mikroplarla değil bizzat kendi iç alemiyle mücadeleye mecburdur.

ilâçlar

Yeni bir antikoagülan

Kanı pıhtılaşmaz hale getiren maddelere antikoagülan maddeler diyoruz. Bunlar flebit, horoner arter tronbozu gibi bazı hastalıklarda önemli faydalar sağlıyorlar. Şimdiye kadar kullandığımız başlıca antikoagülan maddelerin bazı mahzurları var. Mesela heparin, damar yolundan günde, dört defa, aralıklı şırınga edil mek suretiyle kullanılıyor. Bu durum klinikte ve hasta başında bazı zorluklar yaratıyor. Dicoumarol uzun bir fasıladan sonra müessir olmağa başlıyor ve zaman kaybına sebeb oluyor. Ethyldicoumarol, her zaman muntazam tesir etmiyor ve tesiri kontrol edilemiyor. Şu halde yeni yeni ve bu mahzurları giderilmiş bazı preparatlar aramak ve bulmak zarureti hasıl oluyor.

İşte bu yeni, sentetik antikoagülan maddelerden biri de Warfarine'dir. İsviçre ve Almanya'da bu maddeye marcoumar ve mecumine adları veriliyor. Uzun bir kimya adı var. Dicoumarol formülünün hafifçe değiştirilmesile elde ediliyor. İlaç hem ağız yolundan, hem de damardan kullanılabiliyor. Bir tek dozla 3-6 gün kadar kan pıhtılaşmaz halde tutmak kabil oluyor.

Dr. E. S.

M U S İ K İ

Opera

Don Giovanni II

Geçen Pazar akşamı Opera sahnesini süsleyen nefis dekorların ortasında, güzel kostümlü hanım ve beyler Mozart'a bir suikasd tertiplemişe benziyorlardı. Üstadın ünlü operası Don Giovanni'de, eserin birkaç hafta önce yapılan ilk temsilinde rol alanlara nisbetle tamamen değişik bir şarkıcı ekibi, bir müzikal felâket doğururken, salondaki seyircilerin çoğu uykuyu tercih ettiler. Fakat meselenin aslım araştırmak, isin içinde ne olduğunu öğrenmek isteyenler yok değildi.

Don Giovanni' nin, herbiri büyük mesuliyet gerektiren rollerini üstlerine alan sanatkârların hepsi aynı seviyede sayılmazdı. Aralarında üstün kabiliyetler ile orta hallilerin yanında istidat fıkaraları da vardı. Zaten operamızda bir standard yoktur. Fakat ne olursa olsun, böylesine kötü bir icra çıkmaması gerekirdi. Bütün akşam süresince, "müzikal hata"lar birbirini takip etti. Hemen hiçbir arya, hiçbir birleşim hatasız ortaya çıkmadı. Zaten sahnede dramatik hareket diye birşey yoktu. Rejisör Heinz Arnold bunu tanzim edememişti. Don Giovanni ancak, sanatkârların müzikal icrasıyla yaşayabilecekti. Olamadı.

O akşam, halkı bilhassa operaya celbeden iki üç sanatkârın durumuna gelince, Ayhan Baran, bir buffa karakterinden ziyade Denizci Sinbad rolündeki Douglas Fairbanks'a benziyor idi, fakat bu, değişik anlayışla temsil ettiği Leporello'yu inanılır bir tip haline getirdi' Baran'ın, sesinin heybeti yanında, musikişinas bir genç olduğu da malûmdur. Bununla beraber, perde açıldığı andan itibaren geç girmeler, tempo kaçırmaları ve umumiyetle belkemiksiz bir icra, bugün dünyada belki emsali bulunmayan bu büyük basso sesin tesirini hiçe indirdi. Katalog aryası bir dereceye kadar hezimetten kurtuldu. Fakat Ayhan Baran'dan beklenen, küçük dereceler değildi. Temsilin en güvenilir diğer sanatkarı Atıfet Usmanbaş - Zerlina - ağzını açtığı andan belki bir saniye sonra, orkestranın ve koronun arkadan gel mesini tercih etti. İki aryası daha az bedbahttı. Fakat Don Juan ile düetinin (La ci darem) Allegro'sunda ne iki solist birbirinden, ne solistler orkestradan haberdardı. Operaya ismini veren rolü omuzlarına yüklenmiş olan Rıfkı Ar, Don Juan-ın acaba niçin bu derece müthiş bir çapkın olarak tanındığını düşündü- ,, ren, sessiz sedasız, kendi halinde bir gençti. Öylesine sessiz sedasız ki büyük aryasında (Fin ch'han dal vino) orkestra ses partisini çiftleme şeydi bu oynak melodi hiç sezilmeyecekti.

Diğerlerini birbir ele almaya lüzum yoktur. Hepsi hatalıydı; hepsi aksadı; hepsi Don Giovanni'yi tahammül edilmez bir opera haline ge tirmek için ne mümkünse yaptılar. Fakat bu suikasdın asıl failleri onlar mıdır? Acaba şef Helmut Schaefer'in kelle götürürcesine hızlı tempoları mı aksaklıklara sebep olmuştur? Yoksa herkes sadece perde arkasına gizlenmiş bir soğukkanlıma suç ortağı durumunda mıdır?.

Provasız temsil

Nitekim, bu "ikinci grup"un başarısızlığında sanatkârlara kabahat bulmak haksızlık olurdu. Çünkü, Pazar akşamı temsile iştirak

Atıfet Usmanbaş
«Şerefe, Zerlina!..»

eden sanatkârlar, tek bir defa bile sahne ve orkestra provası yapmadan halkın huzuruna çıkmak zorunda bırakılmışlardı. Kendilerine bir defa bile kostümlü ve orkestralı pro va yapma imkânı sağlanmamıştı. Bu şartlar dahilinde sahneye çıkmayı kabul etmiş olmalarından başka, ne kabahatleri olabilirdi? Suç doğrudan doğruya Devlet Tiyatrosunun idare tarzında. çalışma usullerindedir. Dünyanın en büyük opera teşekküllerinde bile her zaman rastlanmayan zenginlikteki dekor ve kostümler arasında, bir sanat skandali cereyan ediyordu. Opera gibi çok pahalı bir sanat için gereken para bu müesseseden esirgenmezken, sırf bozuk düzen bir teşkilât, disiplinsizlik ve - bırakınız opera idaresi geleneklerini - en basit sağduyuyu bile isyan ettiren sebepler yüzünden ortaya bir maskaralık çıkıyordu. Hem sanatkârların itibarı ve şerefi zedeleniyor, hem halk hiçe sayılıyor ve hem da doğrudan doğruya musiki sanatına ihanet ediliyordu.

Bugün operayı, "Muhsin Ertuğrul'un sağ kolu, yahut sel eli" olduğu iddialarıyla, burunları kafdağında, izan ve idrakları ise daha ötelerde bulunan küçük kişiler idare etmektedir. Opera denen bu güç sanat dalının idari mesuliyetlerini yüklene bilecek bilgi, tecrübe, sağduyu ve anlayışı haiz bir teşkilât Devlet, Tiyatrosu'nda kurulana kadar, kendilerini idareci durumunda gören şahısların, hiç olmazsa tevehhümlerinin icaplarını yerine getirmeleri icab eder.

Konserler

Sanat gene sahnede

Helikon'un musikide gözettiği seviye, bu derneğin yaylı saz orkest

rasının geçen cumartesi günü Opera salonunda verdiği konserde tekrar açıklandı. İlk kısmı Bach ile iki çağdaşının musikisine tahsis edilmiş, ikinci kısmında da bir romantik ve iki "modern" partisyona yer verilmiş program, hiç şüphesiz ki bizde alışılan ölçülerin dışında ve üstündeydi. Orkestranın kalitesi de, daha yerleşmiş ve daha nizamlı birer topluluk olmaları gereken Cumhurbaşkanlığı Filarmonisi ile İstanbul Şehir Senfonisine nisbetle, bariz üstünlükler arzediyordu. Bunu, bir saat kadar önce Üniversite'de verilen konserden gelen bir filarmoni üyesi de açık kalplilikle kabul etti.

Helikon orkestrası yapabildiğini, bir taraftan düzgün ve ciddî çalışmaya, diğer taraftan ise şef kürsüsünü işgal eden bir musikişinasın - Bülent Arel - yetkisine borçluydu. Helikon, eninde sonunda hususî bir teşebbüstü. Gerçi orkestra üyeleri arasında Filarmoni mensupları yok değildi. Ama, ana davranışı itibariyle amatör bir kuruluştu. Herhalde Helikon Derneği, musiki sahasında da, mahdut maddî imkânlarına nisbetle çok iyi iş yapıyordu.

Orkestranın, geçen yıllara nisbetle, sezilebilir ilerlemeler gösterdiği inkâr edilemezdi. Genç Helikon'cular Cumartesi günü, eski konserlerine kıyasla, çok daha düzgün entonasyonla çaldılar; eserlere şekil, mana ve ifade verdiler. Bununla beraber, iyi bir profesyonel icrayı vasıflandıran müzikal insicam ve hareket her sunan yoktu. Konseri açan iki Vivaldi eseri - "Al santo sepolcro" isimli Sinfonia ile "Concerto Madrigalesco" -, fazla statik, fazla yüklü çalındı. Orkestrada bir ses birliği olmaması, saz gruplarının birbirleriyle uyuşamayan farklı renkler vermeleri, bütünlüğü baltalıyordu. Programın ilk kısmında bir "continuo" çalgı, aranan barok sesinin hiç olmazsa hayalini vermesi için lâzımdı. Ama, ne yapalım ki Ankara'da henüz klavsen yoktur ve sahneye bir piyano koydurtmak da Helikon'culara çok tuzluya oturur.

İlhan Usmanbaş
Nefesli bestekâr

Maamafih Corelli Konserto Grosso'su, ileriye doğru bir harekete, daha hafif ve yürüyen tempolara kavuştu. Bach'ın La Minör Keman konsertosu ise, gerek solist ve gerek orkestra cephesinden, haklı görülebilecek bir anlayışla çalındı. Solist Ulvi Yücelen, lüzumsuz tefsir gösterilerine ve duygu teşhirine itibar etmedi. Asgari nüansla iktifa etti. Solo hattı bütün kesinliğiyle belirtmeğe çalıştı. Uyanık, sağlam tempolu, mekanik, kaba bir icra çıkardı ki Bach'ın bunu gerektirdiğine inanabiliriz. İkinci muvmanda Arel'in imkân nisbetinde hızlı bir tempo tutturuşu, çok yerindeydi.

Helikon Kuarteti

Konserin en parlak tarafı, Helikon Yaylı Sazlar Kuarteti'nin, Malipiero'nun "Stornelli e Ballate" sini çalışıydı. Bu yarı amatör kuarteti teşkil eden musikişinaslar (Ulvi Yücelen, Sabih Bursalı, Faruk Güvenç, İlhan Usmanbaş) bugüne kadar hiçbir yerli kuartetin ulaşamadığı başarıyı sağladılar. Malipiero'nun güç musikisi, bütün tesir imkânlarıyla meydana çıktı. Bu kuartet, tam bir konser verseydi aynı seviyeyi bütün program süresince tutabilir miydi? Bu belki şimdilik iddia edilemez. Fakat, dört icracının gerek ferden, gerek toplu olarak vaadettiklerine göre hüküm verilirse, Helikon Kuartetinin milletlerarası profesyonel dereceye varmasına birşey kalmamıştır.

Konser, Elgar'ın - programın umumî havası içinde acayip bir yama gibi kalan - Mi Minör Serenadı ile devam etti. Meşhur İngiliz romantiğinin bu eseri, galon musikisinin ötesinde derinlik taşımıyor. Salon musikisi de, herhalde, Bülent Arel'in mizacıyla bağdaşamaz. Neticede eser, üstelik karakterine de sadık kalarak çalınamadı.

Şüphesiz ki İlhan Usmanbaş'ın konseri kapayan - "Küçük Gece Müziği", Elgar'ın duygulanmalarına nisbetle, çok daha ilgi çekiciydi. Eser bu defa daha da iyi çalındı: ana hatları daha iyi kendini gösterdi. Usmanbaş, dinleyici zihnini çelen, uyanık tutan bir bestekâr.. Kullandığı klâsik kalıplara, bir yirminci asır sanatkârının düşünüşünü doldurmuş; malzemesinde, iyi bir senfonik yapı için gerekli, bol "tezat'lı unsurlar - ve bu ara bariz bir Prokofiyef kokusu - var. Melodik hatları bol kıvrımlı ve Çin Seddi kadar uzun; bol nefesli bir bestekâra ihtiyaç gösteren çizgiler». Bununla beraber Konservatuarı bitirmesine daha iki senesi olan bir bestekârdan (eser 1946 da yazılmıştır) beklenmeyecek bir dirayetle bu yılankavi çizgiler, küçük parçalı tali motifler arasında, sağlamlığını kudretle vaz'eden yerler alıyorlar.

S P O R

Futbol

Beklenmeyen netice

Macar galibiyetinden bu tarafa millî takımımızın Portekizde maç kazanmasının çok zor olduğu ve ciddi bir şekilde hazırlanamadığı bir çok defa ileri sürüldü. Gerçekten zaman böyle düşünenleri haklı çıkarmış ve idarecilerimiz futbolcularımız da dahil - kendilerini zafer sarhoşluğundan bir türlü kurtaramamışlar yapılan ikazlar arzulanan neticeyi vermemişti. Portekiz mağlubiyeti şu anda Avrupada Macarlara karşı elde ettiğimiz galebe kadar alâka uyandırmış ve başarımızı süpriz, tesadüf, kaza gibi kelimelerle izah edenleri haklı çıkarmıştır. Dünya futbol piyasasında isim yapma ve mevki işgal etme fırsatı da böylece elden kaçmıştır. Şimdi bu hatayı telafi edebilmek için elimizde bir tek koz vardır: O da 1 mayısta İstanbulda yapılacak olan Türkiye - Brezilya millî maçım kazanmak. Acaba bu mümkün olacak mı? Şimdiki halde bu soruya verilecek cevap kocaman bir "hayır" olacaktır. Çünkü Brezilya futbol vadisinde Portekizden çok daha ileri bir durumdadır. Ama Macarlarda öyle idi, denecek. Evet, bu bir dereceye kadar doğrudur. Millî takımımız Mithatpaşa stadında kendinden beklenmeyen başarılar göstermiştir. Fakat bu sefer de öyle olacağını kim temin edebilir?.

Portekiz mağlubiyeti

Bir haftadan beri devamlı şekilde yağan yağmur durmuş parlak bir güneş National stadının yeşil cimenlerini kurutmuştu. Portekizlilerin uğurlu saydıkları ve "Domingo' dedikleri Pazar günü hakikaten uğurlu olduğunu göstermişti. Bilindiği gibi Portekiz takımı yağmurlu havada futbol oynayamamaktadır. Güneşin açması idarecilerin endişelerine son vermişti.

Neticenin hata ve sevabım omusunda taşıyan tek seçici Eşfak Aykaç maçtan evvel Türk takımının Portekizlilerin tezahüratı sona erene kadar müdafaa taktiğine müracaat edeceğini açıklamıştı, yani Macar maçındaki gibi sağ insayt Coşkun geri ve boş bir haf olarak oynayacaktı. Nitekim ilk onbeş dakika geçmiş gol tehlikesi atlamış ve tribünlerdeki tezahürat durmuş olduğu halde tek seçici ayni müdafaa tabiyesini devam ettirdi. İşte bu sırada Portekizliler Sağ iç Vasguez'in ayağından bir gol kazandılar. Devre böylece 1-0 aleyhimize kapanmış oldu. Kurulmuş olan müdafaa taktiği umulan neticeyi vermemişti. İkinci devre hatadan dönülmesi ve takımın hücuma kalkması bekleniyordu. Coşkunun yerine Recebi alışları bu zihniyetin bir ifadesi sayılabilirdi. Ama umulduğu gibi olmadı. Millî takımımız gene - adeta büyülenmiş gibi - müdafaa oyununda israr etti. Pasos gibi kurt fakat yaşlı bir futbolcuyu Portekizlilerin müdafaaya alışları da ha ziyade sahaya çıkarken defansif oynamak niyetinde olduklarım gösteriyordu. Nitekim maçtan evvel idarecileri de tehlikeli Türk muhacimlerini tutabilmek için müdafaamızı mümkün olduğu kadar sağlam bir şekilde kurduk, demişlerdi.

Portekizlilerin taktiği

Fakat Türk takımının ısrarlı bir şekilde müdafaa oyunu oynadığını gören Portekizliler hücum insiyatifini ellerine alarak bilhassa seri açıkları ile takımımızın geri kanatlarına sarktılar. Bu hal sıkışık bir müdafaa kurmamıza rağmen takımımızın açılmasını temin etti ve ikinci devrede verdiğimiz gediklerden tam iki adet gol daha yedik. İkinci devrenin 34 ncü dakikasında gol adedi üçe çıkmıştı. Artık on bir dakika gibi kısa bir zaman içersinde üç gol çıkarmak imkânı yoktu. Portekizliler neticeden memnun gözükerek oyuna çıkarken düşündükleri müdafaa sistemine son dakikalarda müracaat ettiler. Bu arada Türk takımı hücuma geçmiş, her kanadı ile Portekiz kalesini zorluyordu. İsfendiyar son yanıtı dakikada vole bir şütle ilk ve son golümüzü kaydetti.

Eşfak Aykaç

Nazar değdi!.

Mağlubiyetin sebepleri

Mağlubiyetimizin sebebi hiç şüphe yok ki, tatbik edilen taktikti. Ana tek sebeb hiç bir zaman bu değildir. Futbolcularımız içinde bir tek vazife gören ve göz dolduran eleman yoktu. Lefter'in sakat oluşu takımın randımanını düşürmüştü. İdarecilerin bu oyuncu üzerinde ısrar etmeleri ve zorla oynatmaları iyi olmadı. Doksan dakikalık zaman içersinde rakip kaleye, tehlikeli olabilecek pek az akın yapabildik. Bu şartlarda elbette kazanamazdık.

Yurttaki akisler

Pazar günü maçı radyo başında dinleyen spor severler bir buçuk saatlik mücadeleden sonra düğmeyi hırsla çevirdiler. Bir ara spiker "Fut bolcularımız duruyor, adeta Portekizlileri seyrediyor, Allah allah böyle şey şimdiye kadar görülmedi" demişti. Gençlerimizden mücadele bek-

Milli Takım Lizbon'la hareket ediyor

Karanlığa, doğru !.

Kaleci Şükrü antrenmanda poz veriyor
Faydası olmıyan maharet

leyenler onların pasif ve lâkayıt hareketlerinden son derece üzüldüler. Bütün tenkitler takımın kötü çalıştırıldığı ve tatbik edilen sistemin elverişsizliği noktasında toplanıyordu. Mağlubiyet yurtda büyük bir teessür uyandırmıştı.

Dış akisler

Mağlubiyetimiz Avrupada da büyük bir akis bulmuştur. Ünlü yazarlar Türk takımının istikrarsız futbol oynadığına işaret etmekte ve evvelce bu mevzuda ileri sürdükleri fikirleri tekrarlamaktadırlar. En enterasan konuşmayı Macar spor nasır vekili Dr. Sebes yaparak demiştir ki:

Türk takımının mağlup olduğunu duyunca hiç hayret etmedim. Çünkü Lizbonda maç kurtarmanın zor olduğuna inananlardanım. Bizi 3-1 mağlup eden takımın bir arada daha uzun müddet çalışması lâzımdır. Avrupa çapındaki şöhretli futbolcuların oynayamamasına gelince; bence takımınızın mağlubiyetine sebeb olan en büyük amil budur. Bir takımın herşeyden evvel kollektif oyun oynaması şarttır. İş şahısların gayretine kalırsa netice böyle olur. Mamafih Türk takımı ile Nisan içersinde Peştede karşılaşmak arzumuz bakidir. Henüz bu teklifimize bir cevap almadık".

Bakalım bu hususta Türk futbolunun kaderini elinde tutan idareciler ne diyecekler.

Ordulararası şampiyonası

Lizbon, 3-1 hezimetimizle neticelenen maçtan sonra şimdi Dünya Ordulararası futbol şampiyonasına ve gene 8 nisanda yapılacak olan Brezilya - Portekiz millî karşılaşmasına sahne olacaktır. Bu sebeble geride bıraktığımız hafta içersinde Ordu milli takımımız Lizbon'a hareket etmiş ve National stadında 8-1 lik mağlubiyetimizin şahidi olmak bahtsızlığına uğramıştır. Ordu takımımız bilindiği gibi 1955 senesi Dünya Ordulararası Futbol Şampiyonudur. Bu mevkiyi 1956 da muhafaza edebilmeleri şüphe götürür. Çünkü pek çok iddialı rakip vardır. Meselâ İtalya, Portekiz gibi. İdarecilerimiz 8 nisanda Portekiz takımı ile yapacağımız maçın tarihini ayni gün oynanacak olan Brezilya Portekiz milli maçı sebebile başka bir güne almak istediklerini Portekizlilere bildirmişlerdir. Şu anda bu hususta kat'i bir karara varılmış değildir.

Kulüpler

Fenerbahçede kaynaşma

Uzun boylu, gözlüklü, orta yaşlı bir adam ayağa" kalkarak "Arkadaşlar, diye söze başladı. Bugünkü durumda Fenerbahçe kulübünün iç huzursuzluklarına son vermek ve mevcut stadı daha fazla seyirci alabilecek hale getirmek için Fenerbahçenin kaderine hakini olan üyeleri toplamanın lüzumlu olduğuna kaniyim. Teklifim Umumi Kongrenin iki ay evvele alınmasıdır" dedi.

Hâdise geçen hafta Cuma akşamı Fenerbahçe kulübünde cereyan etmekte idi. Konuşan zat ise Fenerbahçe kulübü Umumi katibi Ertugrul Akça idi. Akçanın bu teklifi oturumda bulunan yedi üyeyi şaşırtmadı. Demek oluyordu ki, teklif daha evvel konuşulmuş ve bu toplantıya getirilmişti. İkinci Başkan Osman Kavrakoğlu ve Umumî Kaptan Raif Dinçkök vazifeleri olduğu için bu tarihî karara iştirak edemediler. Karar bir anda spor çevrelerinde geniş tefsirlere uğradı. Umumi kongrenin evvele alınmasıyla idare hey'etinin karşı rakip hizibin kuvvetlenmesine meydan vermemek için bir nevi ayak oyunu yaptığı fikri ileri sürülmektedir. Diğer taraftan İstanbul grubu, yani Fenerbahçeliler lokalinde toplanan şahıslar, kulis arkası faaliyetlere girişmişler, kongrede ekseriyeti temin edebilmek için üyeleri kendi saflarına çekmek için çalışmaya koyulmuşlardır. İkinci Başkan Kavrakoğlunun bu durumda han gi tarafa kayacağı belli değildir. Vakıa umumi kongreye gitmek Kavrakoğlu tarafından daha evvel bir mektupla teklif edilmişti. Fakat o zaman işe Zeki Rıza Sporel müdahele etmiş ve mektubu gündeme aldırtmamıştı. Şimdi ise teklif Zeki Rıza Sporel'in grubu tarafından yapılmaktadır.

Önümüzdeki kongrede her iki şahıs arasında başkanlık mücadelesinin çetin olacağı anlaşılmaktadır. Fenerbahçe camiası 29 nisanda yapılacak olan büyük kongreye hazırlanmaktadır. Terazinin kefesinin ne tarafa ağır basacağı ancak bu tarihte belli olacaktır.

Lefter meselesi

Portekiz millî maçında sakatlığını ileri sürdüğü halde Lef terin Federasyon tarafından zorla oynatılması, Fenerbahçe kulübünün infialini uyandırmıştır. Lefterin sakatlığı, bu meşhur futbolcuyu iki ay kadar sahadan uzak kalmaya mecbur edecektir. Fenerbahçe idare heyetinin Federasyondan davacı olacağı söylenmektedir ki, bu takdirde 1956 nın en dedikodum sportif davası ortaya çıkmış olacaktır. *N. S.*

MUHABANK MUHABANK MUHABANK
MUHABANK
HER NEVİ
BANKA
MUAMELELERİ
VE HER HESABA
BİR EV
MUHABANK MUHABANK
MUHABANK MUHABANK MUHABANK